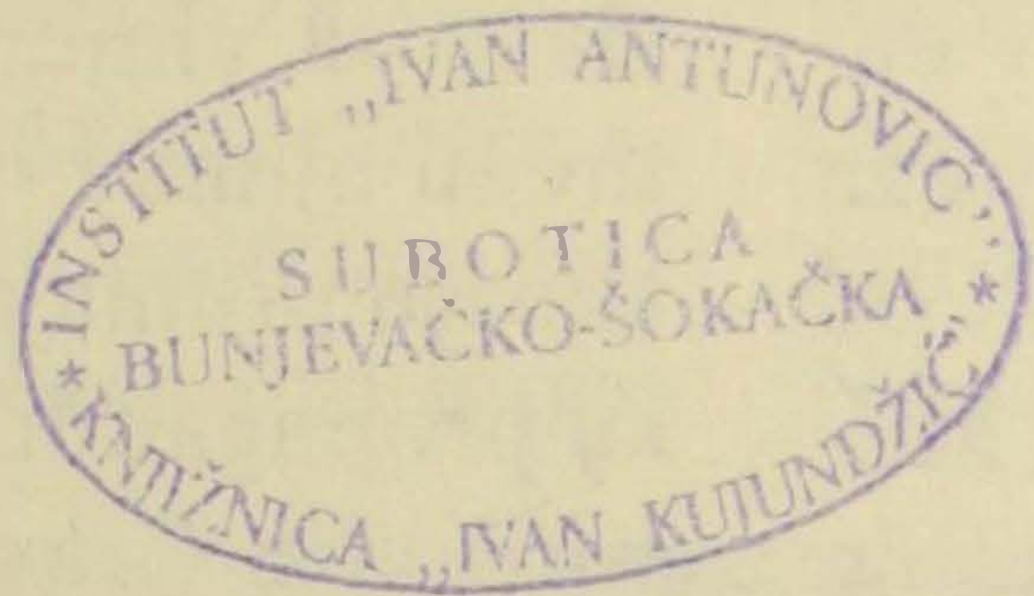

Bačko klasioje

VJERSKO - INFORMATIVNI LIST
GOD. XXII. BR. 4 (70); 5 (71)
srpanj, kolovoz, rujan 1992.
CJENA: 300 dinara

DUŽIJANCA

- blagdan zrelog žita -

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: *br. 1/96.* ZP

SUBOTICA

KANJIZNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

Blagdan

Tko to pjeva?...

Ševa.

Ševa?!...

Nije ševe takav sklad,
već to pjeva
i otpjeva
risaruša
i risar mlad.

Pjesma bruji...

Hej!...

Slavuji...?

U slavuja tužan glas.
nedjelja je...
Sveta sva je.

Pod noć pjesma tamburica
slavi zemlje zlatan klas:
Drhće žica,
srce drhće,
pa u kolo.
Ruka ruku stisne čvršće.
Pjesma s ori
na sav glas:

Kosu krasi kruna klasja
usna trešnja, suncem zasja.
Iz obraza nikla ruža,
niz bijelo se lice pruža.
Oko vrata niz dukata,
svila se niz njedra toči.
Svilu čuva pas od zlata.
Vedre noći... čarne oči.

Jakov Kopilović

("Tisuću i jedna noć", Subotica, 1946., str. 47.)

SADRŽAJ:

KARIZMA FATIME	4
ŽIVOTNI PUT O: GERARDA TOME STANTIĆA	8
ZAŠTO UMIRU DJECA	10
DUŽIJANCA 92.	22
NJIVA – ČLAN OBITELJI	24
PANORAMA SUBOTICE PRIJE 150 GODINA	34
PJESME S. FIDES VIDAKOVIĆ	37
TRIBINA MLADIH	43
ZLATNA MISA U KANJIŽI	46

KROZ VATRU PATNJE DUHOVNOJ OBNOVI CRKVE I SVIJETA

Ratna razaranja ne samo da se ne zaustavljaju, nego poprimaju prave apokaliptičke razmjere. Rijeke izbjeglica pod teškim pritiskom napuštaju svoja vjekovna ognjišta i u stravičnim kolonama bježe na sve strane bijeloga svijeta; gore nego u bilo kojem razdoblju naše povijesti. Mislim, da nije pretjerano ustvrditi da se ovakav egzodus našega svijeta nije događao ni u najteža vremena turskoga zuluma, kada smo se rasuli od Bugarske i Rumunjske na istoku, do Austrije, Moravske, Slovačke i Mađarske na sjeveru, te Italije na zapadu. U tim zemljama još i danas žive ostaci ostataka naših negdanjih izbjeliga i prognanika. Po stravičnom završetku II svjetskog rata bili smo svjedoci bolnih nasilnih raseljavanja po Evropi. Dovoljno se sjetiti samo stravičnih logora ovdje po Bačkoj u koje su bili skupljeni vojvodanski Nijemci (Volksdeutscheri!), gdje su mnogi ostavili i svoje kosti. Ostali su bili protjerani preko granica ovih prostora, gdje su stoljećima živjeli u miru sa ostalim narodima ovog podneblja. Ta se drama nastavila u Rumunjskoj, gdje je isti narod, za vrijeme Čaušeskovih strahovlada bio doslovno za marke prodavan i tako vraćan u svoju matičnu zemlju. Padom toga sistema, mislili smo da sve to pripada dalekoj prošlosti, koju treba, ako ružan san, čim prije zaboraviti. Ali sada, to se odvija tu na prostorima one zemlje koja se hvalila pred svijetom svojim bratstvom i jedinstvom! Sve nam to i nehotice doziva u svijest sliku iz Otkrivenja sv. Ivana apostola (12. poglavlje) u kojoj se opisuje borba između Žene i Zmaja. Ovo nije obični sukob dvaju naroda, dviju kultura ili dviju vjerskih zajednica. Ovo je jednostavno rat Dobra i Zla u kojem se ne biraju ni sredstva ni načini, da bi se postigli željeni ciljevi. Zato i nije čudo da međunarodna zajednica još nikako ne može doći svijesti o čemu se to zapravo radi, jer ožš ne vidi da je to apokaliptički boj. Tako možemo razumjeti, da neke sile tame u svijetu podržavaju tu borbu time da joj se energičnije ne suprotstavljaju. Ovakav razvoj događaja trebalo je i očekivati, jer je rasulo socijalističkog sistema u istočnoj i srednjoj Evropi, pa i šire u svijetu, prošao takorekuć bez prolijevanja krvi, osim sa malim iznimkama, pa je zato osveta sila tame bila za očekivati. Čini se da veliki dio naših vjernika, pod jakim utjecajem sredstava priopćavanja, nije svestan sve dramatičnosti ovog ratnog sukoba, da je to sukob Dobra i Zla. A mi

znamo iz Svetog Pisma tko je poglavica Zla. To je ubojica i otac laži. Zato je veoma važno da na vrijeme otkrivamo laž, makar kako sjajnu fasadu ona imala. Nije riječ samo o informacijama, riječ je o provjeravanju postupaka, jer se nadam da svi imamo ispravan pojam o istini. To je ono što se slaže sa činjeničnim stanjem. A mnogi ljudi, pa među njima i neki crkveni, nasjedaju lažima i postupaju prema njima. Neki službenici Crkve nasjeli su propagandi o ugroženosti, pa su na štetu i svoju i još više Crkve i Naroda otišli sa ovih prostora, a to je upravo ono što se želi postići. Drugi se opet žure da prodaju svoje imanje i da ga zamjene, pa često između dvije stolice sjedaju na zemlju. Ovdje izgube, a tamo ga ne dobiju. Treba polaziti od činjenice, da nikome ništa našao nismo učinili, niti ćemo učiniti. Samo ćemo svim zakonitim sredstvima braniti svoja osnovna ljudska i građanska prava i to svim sredstvima državnog i međunarodnog prava. Prema tome, ne dajemo nikome povoda, a još manje prava da nas smeta u zakonitom posjedovanju našega vlasništva, koje su vijekovima čuvali i pošteno obrađivali naši pređi i namrli nam kao svetu baštinu. Svako posizanje za tim našim zakonitim pravom je protizakonito, neljudsko i protivno svim Božjim zakonima. Pravo na osobni identitet i svoj narodni, kulturni i vjerski identitet neotuđivo je pravo svakoga čovjeka, koje on donosi na svijet svojim rođenjem. Tim pravom nas je obdario Bog i to nam ne može oduzeti nikakova ljudska sila na zemlji. Ako pokuša, onda je to bezakonje i nasilja. Zato smo dužni čuvati svoj jezik, svoju kulturu i nadasve svoju vjeru i to ne samo u kući i u crkvi, nego svagdje na ulici, u školi, u svim ustanovama, u novinama, na radiju i televiziji. To je naše pravo i mi to moramo izboriti i ne čekajmo da nam to netko donese na pladnju. Nedajmo se smesti, ako se tim našim opravdanim zahtjevima i protive i svim sredstvima nas žele obmanuti kao da već ta prava imamo! Ovu istinu svakom dobro namjerniku tumačiti i jasno izlagati i odbijati sva sumnjičenja i potvaranja. To je upravo i razlog da o tome ovdje i sada pišemo i potičemo ljude na razmišljanje.

Druga činjenica, koja slijedi iz te svijesti, da je ovo sukob Dobra i Zla, da je ovo apokaliptička borba Žene i Zmaja. Žena simbolizira i Crkvu kao zajednicu onih koji su se iz ljubavi prema Isusu Kristu svim svojim bićem opredjelili za

Dobro i nastoje sav svoj život u to uložiti. Ali, ta Žena je i presveta Bogorodica. Ona je uzor i majka Crkve, koja je svojim uznesenjem na nebo već postigla jednu sigurnost, da joj Zmaj ne može nauditi i ona pomaže onim članovima Crkve, koji su još na putu i koji se bore sa Zlom, koje im ovdje na svijetu još može naškoditi. To je smisao štovanja presvete Djevice. To je smisao njezinih svetišta, gdje se ljudi kroz ispovjed i kajanje oslobađaju grijeha i zla i ponovno dobijaju snagu za rast u Dobru i za zauzimanje za Dobro. Zato, jedino zakonito sredstvo borbe nas kršćana, u ovakvim uvjetima, jest zauzeta i pouzdana molitva i to u posebnoj savezu sa presvetom Djevicom. Barem mi na ovim prostorima, gdje su se naši pređi borili svojevremeno sa Turcima, imamo toliko iskustava. Sva naša svetišta od Tekija kraj Petrovaradina, preko Gradovrha i Bača, Olova, Rame i Sinja, pa sve do Marije Bistrice, zar sva ta svetišta ne govore o pobjedama koje su naši pređi izvojevali pod njezinim barjakom sa krunicom u ruci? Nastavimo stopama svojih pređa i pobjeda Dobra sigurno neće izostati. Zato ponavljam apel iz prošlog broja Bačkog klajsa: Ustrajmo u molitvi krunice za mir u ove dane do konačne pobjede pravednosti, ljubavi i mira u ovim našim uzburkanim prostorima.

Dok promatramo rijeke izbjeglica, prognanika, ranjenih, siročadi, invalida, udovica i beskućnika, srce nam se steže, a redovito nismo u stanju efektivnije im pomoći, jer smo i sami izloženi tolikoj materijalnoj bijedi. No, još uvijek nam preostaje način kako im možemo pomoći, to je molitva za njihove potrebe, da Bog potakne srca odgovornih, te se ratna razaranja zaustave, a oni čim prije vrate na svoja vjekovna ognjišta i nastave živjeti u miru i pravednosti sa ljudima sa kojima su ranije živjeli.

No, postoji još jedno jače sredstvo da im

pomognemo. Ti su ljudi često puta silno fizički i psihički iscrpljeni, a možda i duhovno slomljeni radi silne patnje koju su podnosili ili podnose. Zbog toga nisu u stanju ni moliti, a još manje oproštati svojim neprijateljima, a niti te boli prihvaćati iz Božje ruke. Mi znademo da je patnja najjače sredstvo koje nas, ako je strpljivo prihvatimo, približava Bogu i po kojem se rješavaju svi problemi čovjeka i svijeta. Zato molitvenom dušom i srcem punim sućuti nastojmo pokupiti svu bol, patnje, krv, suze, tjeskobu, jednom riječju svu duhovnu i fizičku patnju sve te naše braće. Nastojmo osobito u sv. Misi sjediniti se sa trpljenjem, smrću i uskrsnućem

našega Gospodina Isusa, prikazujući tu patnju, sjedinjenu sa Isusovom, nebeskom Ocu, sjedinjujući, dakako pritom, i svoje vlastite muke i trpljenja, za te ljude, da im Bog dadne svjetla i snage, da sve to prihvate iz njegove ruke kao križ da uzmognu sve to darivati sa Isusom za svoje, ali i za one, koji im tu muku prouzrokuju. Tako ćemo zgrnuti veliki duhovni kapital, koji će biti izvor velikog blagoslova ne samo za te same ljude, koji trpe, već za njihovu jdecu, na cijeli hrvatski narod, ali i na cijelu Crkvu i cijeli svijet. To je ono najveće duhovno dobro koje možemo izvući iz ovolikoga zla koje nas je zadesilo. To je božanska alkemija, kojoj nas je naučio Gospodin Isus Krist, da od nevrijedne materije patnje i trpljenja napravimo zlato velikog duhovnog dobra i duhovne obnove ne samo pojedinaca ili naroda, nego cijeloga svijeta, kao što je Krist Gospodin kroz svoju muku i smrt na križu, svojim uskrsnućem osigurao trajnu pobjedu Dobra nad Zlom i osigurao vječnu sreću svakom čovjeku ovdje i u vječnosti. Tako možemo razumjeti onaj klik taj Crkve u uskrsnoj noći kada kliče: "O sretna li grijeha, koji je takva i tolikog zavrijedio imati Otкупitelja!". Učinio Gospodin i nas dionicima te pobjede i sreće!

KARIZMA FATIME

- povodom 75.godišnjice ukazanja BDM -

"Zraka nade" za potlačeni dio čovječanstva, ujedno je izazov velikodušnosti vjere za sve vjernike: molitvom zadobiti milost obraćenja grešnika i prestanka rata. Fatimski poziv: obraćenje, pokora i molitva, danas nam izgleda razumljiviji kada smo ponovo doživjeli posljedice ljudske nevjere i grijeha.

75.godišnjica Ukazanja Blažene Djevice Marije u Fatimi ponovo nas podsjeća na Marijinu proročku ulogu u Crkvi i na njeno stalno požurivanje: "Učinite sve što vam (moj Sin) kaže." (Iv 2, 5).

"Obratite se i vjerujte Evandelju" je sažetak Isusovih riječi i ujedno hitan poziv za nas grešnike današnjice. S jedne strane "ohladnjenje vjere" kod mnogih katolika postaje sve izrazitije, a s druge strane glad za Bogom i potraga za Bogom u mnogih je tolika da su mnogi počeli tražiti zahtjevniju religiju, kao npr. u Francuskoj gdje je 20 000 vjernika prešlo na Islam, jer traže zahtjevnije propise i dostojanstvenijeg Boga.

Danas je zaista, aktualno Isusovo pitanje upućeno Apostolima: "Kad Sin Čovječji ponovno dođe, hoće li naći vjere na zemlji?". Najočitiji odgovor se nalazi u prakticiranju sakramenata:

- Krštenje: nije za mnoge znak izbora Boga, nego vjerski običaj.

- Euharistija: mnogi primaju sv. Pričest iz navike ili obzira, a koliko li je samo nedostojnih pričesti?

- Ispovjed: mnogi ga smatraju sakramentom za naivne, stare ili bolesne osobe.

- Bolesničko pomazanje: potpuno iščezava a bolesnici i stari umiru bez pomirenja s Bogom i bez okrepe za put u vječnost.

- Svećenički red: u ateističkom svijetu je postao prezren, a u materijalističkom svijetu lagodnosti, omalovažen.

- Ženidba: za mnoge je postala privatna stvar dvoje mladih, a rastava, abortusi i kontraceptivna sredstva svela su shvaćanje braka od svete stvari na sredstvo izražavanja ljudskih potreba.

Da bi ljudi mogli ponovo otvoriti oči i otkriti posljedice ovakvog stanja stvari, potrebno je danas ponovo evangelizirati i do obraćenja privesti vjernike koji su postali mlaki i nedosljedni, a povratnicima sa bezboštva pružiti primjer žive vjere.

Marijina Majčinska i Proročka prisutnost u Crkvi po njenim svetištima uvijek je snažan poziv da se vratimo Kristu i pomirimo s Bogom. Zato su Njene poruke, počevši od Lurda i Fatime, do svih drugih svetišta uvijek istovjetne: pokora i molitva, ili evanđeoskim riječima rečeno: "Obratite se i vjerujte Evandelju".

Obratiti se znači odlučno promijeniti svoj život: ostaviti se grijeha i sve njegove zavodljivosti: oholosti, egoizma, lakomislenosti. Prvi korak je uvijek ispovjed. Ne možemo reći obratit ću se sutra, ispovjedit ću se

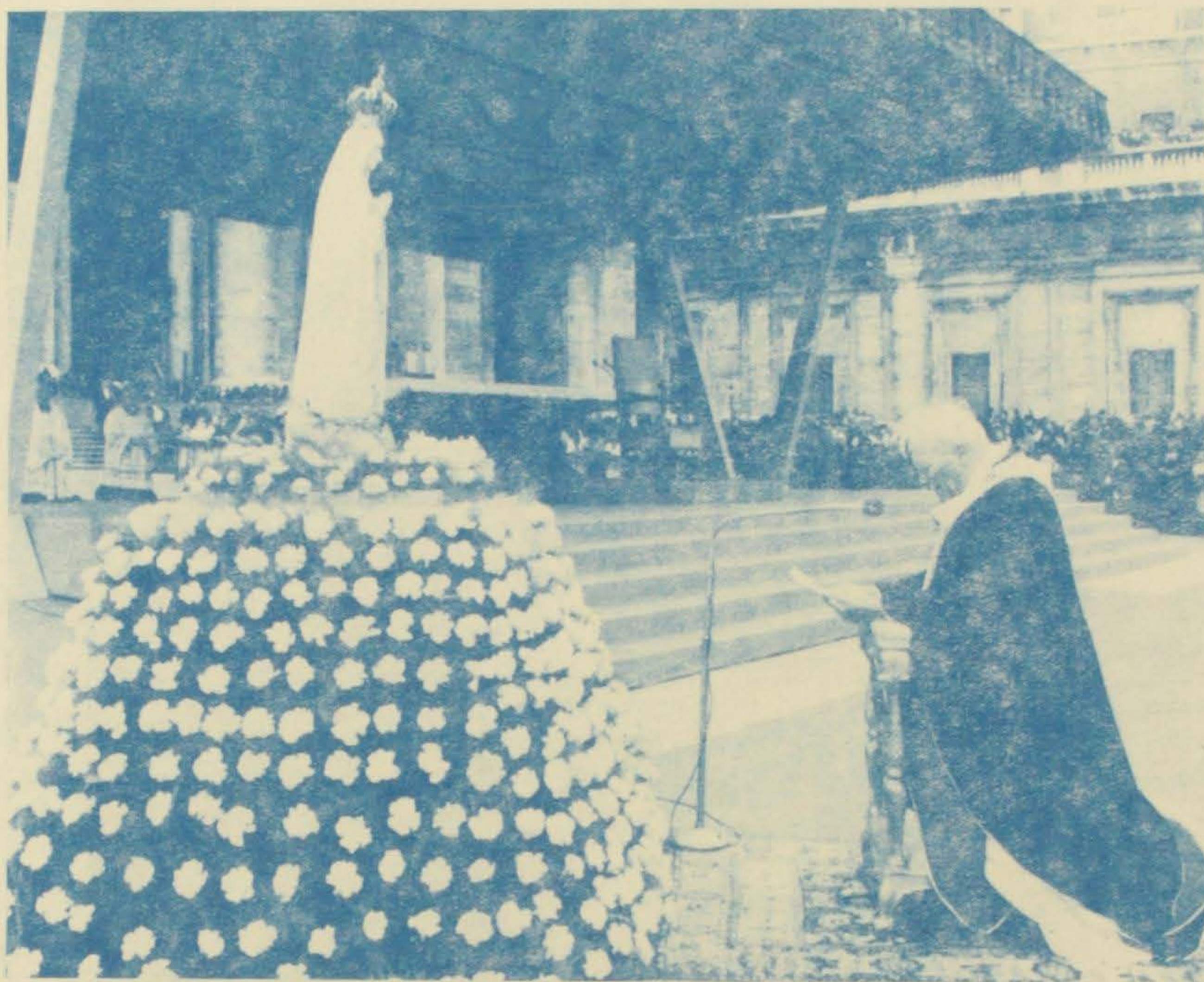
sutra. Upravo danas mi je dana milost pomirenja s Bogom, sutra možda neće biti te milosti. I obratiti se prvenstveno na onom polju gdje su ono okolnosti koje me uvode u grijeh: požuda tijela, požuda očiju i oholost života.

Kršćanski život na koji nas Evandelje poziva sastoji se u: biti sljedbenici Isusovi, učenici Isusovi, učenici Isusovi poput Marije, biti posuda čista i puna Duha Svetoga poput Marije. Ne može se govoriti o kršćanskom životu ako u nama postoji potajni ili otvoreni pakt sa grijehom. Krštenje je, naime prijelaz iz neprijateljstva s Bogom u život milosti posinjenja u Duhu Svetom. Tko svojevoljno griješi, poništava svoje krštenje.

Čudno je kako se mi kršćani olako mirimo sa situacijom grijeha: istina, ne otvaramo širom vrata grijehu, ali paktiramo, pogadamo se. A sve to proizlazi iz ne-

odlučnog izbora Boga, iz neljubavi prema Bogu - Ljubavi i iz nedovoljno shvaćene cijene našeg otkupljenja i posinjenja u Krštenju. A otkupljeni smo dragocjenom Krvlju Jaganjčevom.

O kad bi zavapili iz dna srca Neokaljanog Zaručnici Duha Svetog, Mariji utočištu grešnika i Zagovornici kršćana da nas pokrije svojim plaštem i izmoli od svoga Sina momentalno obraćenje naših kamenih srdaca, da više ne vrijeđamo Boga i da zaživimo svoje Krštenje te postanemo nosioci ponovne evangelizacije čovječanstva.

BEZGREŠNO SRCE MARIJINO!

Ti znadeš najbolje sve naše nevolje. Ti poznaš našu bijedu, koja je jača nego li naša ljubav i tvrdokornija od napora naše volje. Ti poznaš naš život, znaš svakoga u dušu. I zato si putem našeg života prosipalo Tvoje bezgranično milosrđe, da nas utješiš i ozdraviš. O bezgrešno Srce Marijino! Ti si svemoguća po ljubavi; možeš nas spasiti, ozdraviti, te pridići što je palo ili je već na izdisaju. Ti možeš u svojoj beskrajnoj strpljivosti sastaviti naše napukline, osušiti naše suze, utješiti našu samoću. Ti možeš ponovo upaliti svjetlo nade, iako smo već skoro u beznadnom položaju; učvrstiti našu slabašnu vjeru; uliti nam snažnu ljubav prema Tvome Sinu i prema bližnjima kojima je potrebna naša pomoć.

Tvoje Bezgrešno Srce o Marijo, prodire u dubinu ljudskih sudbina i nevolja, gdje se mi niti ne usuđujemo zaviriti. Ti vidiš našu bijedu u oholosti svijeta, našu samodostatnu i nametljivu ljudsku inteligenciju koja se ne uspijeva uzdići iznad uskih okvira suhoparnog egoizma. O Bezgrešno Srce Marijino, pobrini se Ti za nas, izmoli nam sposobnosti da upoznamo svoju bijedu i da se s povjerenjem predamo vodstvu Tvoga Majčinskoga, Neokaljanog Srca. Fatimska Djevice, majko milosrda, utočište grešnika, moli za nas.

S PAPOM IVANOM PAVLOM DRUGIM

Ovo dvomjesečno razdoblje Papina života i djelovanja obilježeno je veoma raznorodnim aktivnostima samoga svetoga Oca, ali i zahvatima Božje Providnosti u njegov život. Mislim prije svega na bolest koja ga je zahvatila, tako da je bio potreban i hitni hirurški zahvat i da sada provodi vrijeme svoga godišnjeg odmora u svom ljetnjikovcu Castel Gandolfu i kao vrijeme oporavka poslije operacije. No podimo redom i pokušajmo registrirati tu raznovrsnu djelatnost, barem u onim glavnim crtama.

Papino deveto afričko misijsko putovanje

Početak lipnja mjeseca sv. Otac Ivan Pavao II pošao je na svoje 55. misijsko putovanje Crkvama po cijelom svijetu, a njegov deveti posjet kontinentu nade, crnoj Africi. Ovog puta bile su to zemlje afričkog zapada: Angola, Sao Tome i Principe. Neposredni povod ovog misijskog putovanja bio je petstogodišnji jubilej početka evangelizacije ove zemlje od strane portugalskih misionara, jer je tada Angola postala portugalska kolonija. U ovoj zemlji sv. Otac je mogao, na konkretnom iskustvu, još jednom ponoviti da je jedini istinski prijatelj i osloboditelj Afrike Gospodin Isus i njegova Crkva. U ovoj zemlji je bjesnio 16 godina rat koji su sa jedne strane podupirali Sovjetski Savez i Kuba, a sa druge strane pokret Unita, koji je podržavala Amerika, a sav ceh je platio sam narod Angole i to u vlastitoj krvi i životima. Papa je ponovno iskoristio priliku da još jednom osudi praksu trgovanja sa robljem, koje se je događalo na ovim afričkim prostorima i ono što je najžalosnije da su akteri tih nečasnih rabota bili ljudi koji su se deklarirali kao Kristovi sljedbenici bili poliveni vodom krštenja. Dobro je da Crkva ima hrabrosti osuditi sve ono što je bilo negativno u prošlosti pa i sadašnjosti u postupcima onih koji su na bilo koji način njoj pripadali, jer time samo dobiva na svojoj autentičnosti i vjernosti Isusu Kristu, a u suvremenom čovjeku pobuđuje osjećaj povjerenja i želje da bude izvorni tumač i svjedok Isusa Krista.

Konačno odobrenje općeg katekizma katoličke crkve

25. lipnja o.g. sv. Otac Ivan Pavao II službeno je odobrio opći Katekizam Katoličke crkve, koji je bio poželjen od cijele Crkve i donesena odluka da ga se izda plod je Sinode biskupa 1985. godine. Na tom Katekizmu radila je cijela Crkva, ne samo eminentni stručnjaci rimskih ureda, vrsni teolozi, nego i biskupi cijeloga svijeta, jer su tekstovi nacrtava ovog Katekizma nekoliko puta bili slani svim biskupima svieta na uvid, mišljenje i korekturu. Zato je njegova izrada trajala gotovo sedam punih godina. Ovaj katekizam je zamišljen kao knjiga koja izlaže bitan nauk i osnovna načela morala Katoličke crkve. On je zamišljen da posluži crkvenim djelatnicima kao temelj i smjerokaz katehizacije, a njima se ostavlja mogućnost, da ove glavne istine vjere i morala, prenose u svojim nacionalnim ili biskupskim katekizmima, prilagođene narodnim ili mjesnim prilikama.

Katekizam ima četiri osnovna dijela, a može se svrstati pod ove naslove: Što Crkva vjeruje - tumačenje vjerovanja. Što Crkva slavi - tumačenje sakramentalnog života. Kako Crkva živi - razlaganje katoličkog morala na temelju deset Božjih zapovjedi i konačno: Kako Crkva moli, gdje tumačeći molitvu Gospodnju "Oče naš" na temelju liturgijske prakse istočne i zapadne liturgije te brojnih životopisa i spisa svetaca, Katekizam tumači molitvenu praksu Crkve. Ovom toliko očekivanom knjigom rješavaju se toliki katehetski problemi Crkve. U posljednje vrijeme nikao je cijeli niz nacionalnih, regionalnih i biskupijskih katekizama, među kojima su neki trajali samo toliko vremena koliko je bilo potrebno da cijela serija bude tiskana, pa je onda jedna serija naglašavala jedne momente, druga druge. Jedna drugu istiskivale, a na najvećoj muci bili su katehete koji nisu znali kojega plana i programa da se drža ili koju seriju katekizama da prihvate. Zato su redovito radili po svom vlastitom planu i nahodanju. I ono što je u svemu tomu bilo najinteresantnije, da u cijeloj Crkvi, u novija vremena, nismo imali jednog praktičnog sažetka naših vjerskih istina koje smo mogli ponuditi ljudima koji se interesiraju za vjeru ili konačno i samim vjernicima. Izdanjem ove knjige sve su te dileme riješene, samo da hrvatski prijevod Katekizma dobijemo čim prije!

"Dan bolesnika" i papina bolest

Još u svibnju ove godine sv. Otac Ivan Pavao II ustanovio je u liturgijskom životu Crkve još jedan "dan", posvećen posebnoj brizi u ovom slučaju bolesnoj i trpećoj braći. Već dulje vrijeme u Crkvi se udomila praksa da se na određene datume ili dane Crkva a preko nje i svijet upozorava na stanoviti problem u životu Crkve ili čovječanstva, prihvaćajući pri tom i neke datume koje salvi i međunarodna javnost. Tako su u liturgijsku praksu uvedeni: "Dani zvanja", "Dan sredstava priročavanja", "Dan sv. Pisma", "Misjska nedjelja", "Međunarodni dan molitve za mir" itd. Međutim, za službe ovoga Pape, više praksom nego li dekretom, uveden je običaj da Papa određene dane posvećuje određenim liturgijskim činima. Na Bogojavljenje zareduje biskupe, na Svijećnicu redovnici i redovnice obnavljaju svoje redovničke zavjete, na blagdan Kristova krštenja krštava djecu, a na spomendan Gospe Lurdske obično je sakupljao bolesnike i dijelio im sakrament bolesničkog pomazanja. Tako je, eto sada, taj dan odredio za cijelu Crkvu kao "Dan bolesnika", želeći tako pastoralnom brigom zaogrnuti svaki sloj Kristovih vjernika, kako bi svi osjetili posebnu brigu Crkve i kroz nju Kristovu ljubav prema svakom pojedinom od njih.

U nedjelju, 12. srpnja ove godine sv. Otac je u redovitom nedjeljnom molitvenom susretu sa vjernicima za molitvu Anđeo Gospodnji najavio svoj odlazak na liječničke pretrage, jer su se pojavili neki znaci bolesti. Već narednih dana, nakon izvršenih pretraga, podvrgao se u poznatoj rimskoj klinici "Gemelli" kirurškom zahvatu u kojem su mu odstranili dobroćudni tumor. Poslije operacije, svi tokovi oporavka tekli su normalno. Tako je već slijedeće nedjelje molio Anđeo Gospodnji u svojoj bolesničkoj sobi u društvu liječnika i kliničkog osoblja, a naredne nedjelje već sa balkona svoga ljetnikovca u Gastek Gandolfu, gdje se oporavlja nakon operacije. Vijest o njegovoj bolesti pokrenula je u svijetu val interesa, pažnje i ljubavi, ne samo u krugovima katoličke zajednice po Italiji, Poljskoj i svijetu, nego su se u tu akciju uključili i mnogi predstavnici drugih kršćanskih zajednica i uopće vjerskih zajednica širom čitava svijeta. Oni su svojim pismima, izjavama i nadasve molitvama pohitjeli da izraze svoje štovanje i ljubav prema cijelom

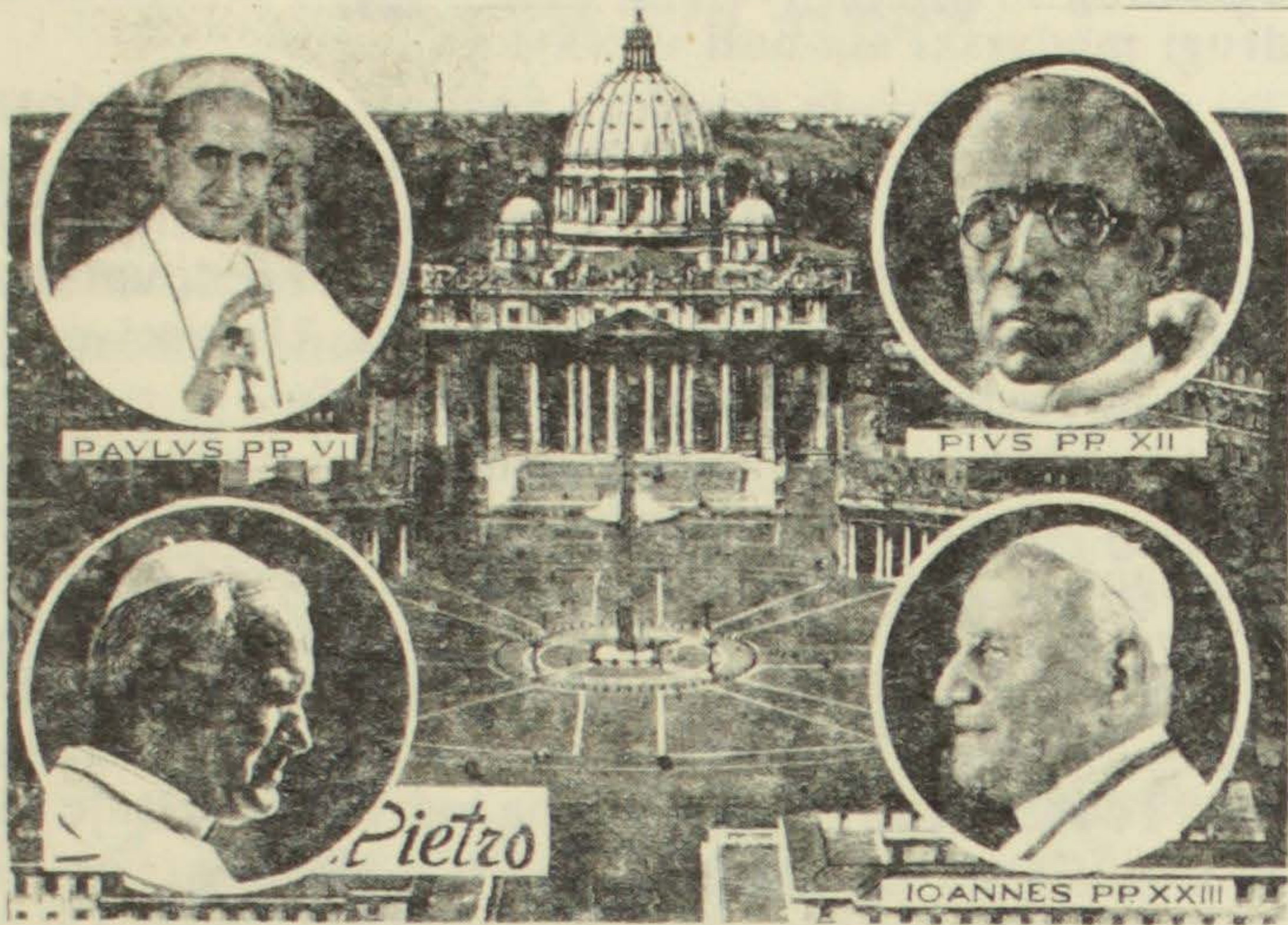
osobi sadanjega Pape. On je kao i uvijek do sada i ovog puta pokazao da je on onaj pravi evanđeoski učitelj, da ono što riječima propovjeda i svojim djelima potvrđuje. Na svu tu ljubav Crkve i svijeta uzvraćao je ljubavlju koja se manifestirala u tomu, da je u svoje strpljivo podnošene patnje uključivao svu bol čovječanstva, a ono što nas posebno dira, da se je na poseban način sjedinio u boli sa našom trpećom braćom u Bosni i Hercegovini.

Papina briga za crkvu u hrvata

Mi, Hrvati morat ćemo ovom Papi podići negdje u centru svoje metropole veliki spomenik da se barem malo odužimo za tu i toliku ljubav sa kojom Papa bdije nad našim narodom i njegovim problemima i mukama, ali i radostima. U trenucima osobne boli, kao što je bilo onoga dana kada je ušao u rimsku kliniku, on se je sjedinio sa bolju Crkve u Herceg-Bosni, koja je u taj trenutak, osobito u Banja Luci na poseban način bila na križu zbog ubijanja sjemeništara i deportacije tolikih svećenika, redovnica i Božjega naroda. A to je samo jedan u nizu Papinih intervenata da zaustavi krvoproliće i razaranje u toj napaćenoj državi. Ne znam da li etko broji sve te Papine geste ljubavi i pažnje? Ne propušta nijednu priliku da ne zamoli, da ne upozori, pa nekada i izruži svjetsku javnost i moćnike ovog svijeta što već ne zaustave to bezumno prolijevanje krvi. U tom kontekstu treba vidjeti i primanje vjerodajnica novog hrvatskog predsjednika da čim to prilike dopuste, posjeti Hrvatsku, možda baš na završne svečanosti proslave 900. obljetnice osnutka Zagrebačke (nad)biskupije? Posebno je značajan čin, da razorenom Mostaru, u kojem je katedrala razorena, biskupski dom spaljen i uništen, a narod raseljen, imenuje biskupa u osobi bivšeg rektora Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, Mons. Ratka Perića, koji je sam prije pedesetak godina rođen u progonstvu, kada su isti ljudi čistili te prostore od katoličke prisutnosti. Svi ti Papini protesti i vapaji da se krvoproliće zaustavi, ovih su dana dobili na intenzitetu i novim sadržajima u kojima se traži od međunarodne stvarnosti, da konačno razoružaju ruku agresora i tako vrate mir tom napaćenom narodu i Crkvi u njoj.

ENCIKLIKA "STOTA GODINA" (3)

KARAKTERISTIČNE CRTE ENCIKLIKE
"RERUM NOVARUM", OBJAVLJENE PRIJE
STO GODINA.

Kao drugo pravo na kojemu počiva razumno i pravedno rješenje čovjekova odnosa prema radu jest pravo na privatno vlasništvo. I oko ovoga pitanja bilo je dosta rasprava, osobito u komunističkom društvu, gdje se nastojalo taj oblik vlasništva minimalizirati ili potpuno ukinuti u korist opće zajedničke imovine koja se u ovim našim prostorima nazivala najprije "općenarodna", koju su kasnije preimenovali u tako zvanu "društvenu" svojinu. Ne ulazeći u veoma kompleksnu problematiku tog "privatnog vlasništva", o njegovom odnosu prema čovjekovoj osobi, slobodi, radu, obitelji, narodu i društvu uopće, ali nakon gorkog iskustva u zemljama realnog socijalizma gdje je vladao društveni oblik vlasništva, koje je te zemlje, narode i pojedince do slova dovelo do materijalne bijede, a neke i do prave gladi, jasno se vidi kako je nauk pape Lava XIII. bio proročki, a u biti istinit samo zato jer je bio evandjeoski!

Iz prava vlasništva papa Lav XIII. izvodi i druga neotudjiva prava ljudske osobe i među njima na prvom mjestu spominje pravo da oblikuje profesionalna društva poduzetnika i radnika ili samih radnika. To su zapravo one organizacije koje danas nazivamo sindikatima. Zatim je isti papa naznačio neke osnovne odrednice tih organizacija, njihov odnos prema državi, koja ih ne može zabraniti, a u socijalizmu se to ipak događalo. Država mora štiti osnovna ljudska prava i zaključuje: "Zabranjujući takva udruženja, država protuslovi sama sebi". Ova udruženja trebaju štiti interese radničkog svijeta i u tom smislu trebaju sklapati ugovore sa poslodavcima u kojima pravednost mora imati svoje temeljno mjesto.

Pravedn plaća jedno je od osnovnih ljudskih prava i zato papa ne dozvoljava da se ovo pitanje ostavi slobodnom dogovoru stranaka u kojima bi poslodavac diktirao visinu plaće i zadovoljio se tim minimumom,

umirujući svoju savjest da je učinio sv. Papa tvrdi da "plaća mora biti distatna da uzdržava radnika i njegovu obitelj". Gdje smo mi danas nakon stotinu godina i u zemljama gdje je bilo radničko samoupravljanje? Gdje su socijalno osiguranje, osiguranje članova obitelji, napose djece i žena, pitanje invalidskog i mirovinskog osiguranja do higijenskih uvjeta za rad.

Zato se papa zalaže za međunarodne konvencije i dogovore koji bi regulirali tu materiju, ali opet naglašava da to po sebi nije dovoljno, nego da se o tom mora voditi briga u svakom pojedinom slučaju. Kolika je to briga za čovjeka - radnika?

Daljnji problem, na koji je papa Lav XIII. htio upozoriti svijet rada, kao da je proročki predviđao što će se dogoditi sa radništvom, jest pravo radnika da slobodno vrši svoje vjerske dužnosti. Taj se problem u ono vrijeme htio strogo privatizirati, kao što se to čini do današnjeg dana. Međutim, papa inzistira da se radniku mora osigurati "potreban blagdanski počinak kako bi čovjek bio naveden na misli o nebeskim dobrima i na kult-štovanje dužno Božjem veličanstvu. Nitko ne može čovjeka lišiti toga prava, koje se temelji na jedno zapovijedi Božjoj: 'nikom nije dopušteno d anekaznjivo vrijedja dostojanstvo čovjeka s kojim se sam Bog ophodi s velikim poštovanjem. Slijedi da država mora zajamčiti radniku vršenje takve slobode". (br. 9). Danas smo svjedoci svih onih moralnih i ljudskih ruševina koje je za sobom ostavilo bolno razdoblje nasilne ateizacije radništva, pa i cijelog društva u proteklim desetljećima, a koje je tako mudro proročki navijestio Lav XIII.

No i ova misao ima svoju perspektivu za budućnost. Provjereno iskustvo ovog tragičnog promašaja trebaju nas upozoriti, da na tim temeljima ne gradimo svoju budućnost. U enciklici "Rerum novarum" posebno je naglašena briga Crkve za problem radništva, a preko toga i za probleme siromašnih i potrebnih uopće. Ovo je posebno došlo do izražaja i na II. Vatikanskom saboru, gdje se veliki broj biskupa, među njima i naš nadbiskup Frane Franić, zauzimao da se Crkva solidarizira i bude na strani siromašnih. To je tzv. "preferencijalna opcija za siromahe", naglašavajući da je osnovni zakon u rješavanju svih tih problema djelotvorna kršćanska ljubav, a posljednje pape govore o "civilizaciji ljubavi", kao jedinoj budućnosti čovječanstva.

Dok čovjek čita i razmišlja o ovim divnim istinama, koje je vrijeme potvrdilo pred našim očima, spopada ga grižnja savjesti, kako smo o tim stvarnostima mogli cijelo stoljeće žutjeti, a kako im i danas veoma malo prostora i vremena posvećujemo! Ne bi li bilo potrebno pokrenuti jedan cijeli kurs studija ovih dokumenata, barem za one ljude koji osjećaju njegovu vrijednost?

ŽIVOTNI PUT O. GERARDA TOME STANTIĆA

9. BRIGA ZA SOMBORSKI KARMELSKI SAMOSTAN

Uz sav svoj pastoralni rad, kao poglavar u samostanu on je imao i velikih briga.

Prva velika i teška briga bili su ogromni krediti koji su podignuti za gradnju somborskog karmelskog samostana. Njegov provincijal i prvi somborski poglavar o. Stjepan Šop gradio je somborski samostan na kredit, posuđujući novac od kaločkog kanoničkog kaptola. Poslije godinu dana boravka u Somboru, on je ostavio o. Gerarda kao poglavara samostana i na njega prenio cijelu brigu vraćanja kredita. Međutim, dugovi su bili tako veliki da je redovnička zajednica sa svojim prihodima bila nemoćna vraćati dug. Iako su po trojica braće pomoćnika obilazili šire područje Austro-Ugarske i skupljali priloge, to je bilo kao kap vode u moru.

O. Gerard smatrao je ovako zaduživanje velikom nerazboritošću. U više navrata u svojim zapisima u samostanskoj spomenici zaklinje buduće graditelje da ne čine takve nerazboritosti.

Za vrijeme prvog svjetskog rata, prodajom neke kuće, koja je bila vlasništvo somborskog samostana, i zbog inflacije, koja je nastala gubitkom rada od strane Austro-Ugarske, sav kredit se 1918. godine mogao isplatiti (1).

No, ipak kroz gotovo 15 godina o. Gerard se morao brinuti oko vraćanja duga skopčano s mukama i birgama oko toga.

Poslije isplaćivanja dugova on, dok taj sretni događaj zapisuje, zaklinje još jednom da buduće generacije ne čine takvu nerazboritost (2).

Ne smije se zaboraviti da je briga oko uređivanja samostana iznutra i briga oko nabavke skromnog pokućstva bila velika zbog dugova.

Kao poglavar proživljavao je veliku muku zbog zauzimanja samostana za bolnicu za vrijeme prvog svjetskog rata. Samostan je uzet zbog zlobe masona, kako ispisuje o. Gerard u samostanskoj spomenici. Cijela se redovnička zajednica tada morala preseliti u druge samostane u provinciji, a on je jedini ostao da opslužuje crkvu. U tom periodu on stanuje u župi, ali je nastojao da živi po pravilu i ustanovama, a ljudi su mu donosili sve što mu je potrebno za hranu i život (3).

Postojale su još, rekao bih, dvije muke, koje je morao podnijeti radi svoje redovničke zajednice.

Prva je muka vrlo delikatna, posebno za njega koji želi biti pravi karmelićanin, koji smatra redovničku zajednicu zajednicom ljubavi. Odnosi se to na neizbježne napetosti, ako ih tako smijem nazvati, radi prostora što u crkvi trebaju s pravom imati i vjernici Hrvati. Taj je prostor sačuvan radi tokova asimilacije koja je vladala. Ipak je on uspio izvojevati da uz nedjeljnu misu vjernici Hrvati se mogu okupljati u crkvi za korizmene propovijedi, koje su prerasle u najveće vjerničko okupljanje u somborskoj karmelskoj crkvi koja je na tim pobožnostima bila popunjena sve do zadnjega mjesta (4).

Još jedna tjeskobna muka ga je zadesila. To je bilo poslije prvog svjetskog rata kada je morao braniti prostor vjernicima Mađarima. Nove vlasti, poslije 1918. godine tražile su da se, recimo tako, "okljaštre"

sveći na glavnom oltaru, to jest kip sv. Stjepasna, ugarskog kralja, sv. Mirka i sv. Ladislava i još neki drugi mađarski simboli u crkvi (5).

Taj slučaj zaslužuje posebnu analizu. Ovdje je dosta spomenuti samo toliko da imamo uvida da je poglavarski život oca Gerarda bio pun svakovrsnih problema. No, on ih je nastojao kršćanskim i redovničkim duhom prebroditi i u tome je uspio. U stisci on je znao ponavljati: "S Isusom se sve može!"

Poslije 1924. godine kada je somborski karmelski samostan izdvojen iz mađarske provincije karmelićana, u njegov je djelokrug pala i briga za širenje karmelskog reda u Državi Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno u Kraljevini Jugoslaviji. On je svjestan te odgovornosti. Osobito je svjestan da mora sačuvati "baštinu" reda i autentično je prenijeti na buduće naraštaje (6). U tom smislu on nastavlja brigu oko dječjačkog sjemeništa, koje je osnovao njegov prethodnik na poglavarskoj dužnosti o. Ambrozije Bašić, i vodio je brigu za mlade klerike koje je slao u druge provincije Reda radi karmelske izgradnje. Uoči drugog svjetskog rata Karmel je u našoj domovini dobio četiri mladomisnika i imao je još dvojicu ili trojicu, koji su se odgajali u Poljskoj provinciji li u Rimu.

Godine 1940. smatrao je da je sazrelo vrijeme da se pokuša osnovati samostan karmelićana u Zagrebu. Pod kraj 1940. godine on putuje u Zagreb i u dogovoru s nadbiskupom Alojzijem Stepincom kupio je zemljište u tu svrhu.

Međutim, rat je pokvario i odložio plan na neodređeno vrijeme. Taj plan se ostvario tek 1959. godine kada je velikodušnim darom kardinala A. Stepinca omogućeno da karmelićani otvore svoj samostan u nekadašnjem samostanu otaca Pavlina u Remetama kraj Zagreba. Kako je kard. A. Stepinac međuvremeno umro, njegovu je volju isto tako velikodušno i darežljivo izvršio njegov nasljednik na nadbiskupskoj zagrebačkoj stolici, kardinal Franjo Šeper (7).

Iako je sve ovo ostvareno nakon više od tri godine poslije smrti Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, ne može se zanijekati činjenica da je on sve počeo i da zato zaslužuje da nosi ime "oca hrvatskog Karmela".

(nastavit će se)

O. Ante Stantić, karmelićanin

BILJEŠKE:

1. CCZ, 1918.
2. ondje
3. ondje, 1915.
4. ondje, 1921.
5. ondje
6. B.M. str. 96.
7. Samostan karmelićanma u Remetama kanonski je utemeljen 19. ožujka 1960. godine dekretom kard. Franje Šepera i kard. Anastazija Ballestero, koji je u to doba bio general karmelićana (Arhiv remetskog samostana).

SVI SMO POZVANI da slavimo Boga

"Dostojan si, Gospodine, Bože naš, primiti slavu i čast i moć! Jer ti si sve stvorio..." (Otk. 4,11). Tako odzvanja čitavo NEBO od veličajnog hvalospjeva blaženih duhova i sretnih spasenika. "Blagosavljen budi Bog i njegovo sveto Ime" trebao bi glasiti odgovor svih stvorova na ZEMLJI.

Radujem se što taj blagoslov Stvoritelja odjekuje u čitavoj vidljivoj prirodi. Svaki stvor slavi svoga Tvorca već time što postoji. Tako mrtva priroda vrši

svoju ulogu tamo gdje je i predstavlja se takva kakvu je On načinio. Tako sva nerazumna živa bića vladaju se po instinktu koji je u njih usađen...

Žalosna sam što u taj sklad slavljenja Boga jedino čovjek može unijeti disharmoniju svojim zlim činima. Njegova zla djela često se protive svemu što je u stvaranju lijepo i sveto. On to

može jer ga je Gospodin Bog obdario razumom i slobodom. Čovjek unosi nesklad u svemirsko bivstvovanje upravo zloporabom tih divnih darova kojima je Bog ukrasio njegovu ljudsku narav. Ovdje ćemo progovoriti o jednoj od čovjekovih odlika: DAR GOVORA - JEZIK.

"O jeziku, rode, da ti pojem, o jeziku tvom i mom", zanosno kliče naš pjesnik. Kako je samo milozvučan i bogat taj naš hrvatski jezik kad u pjesmi i molitvi "zvoni, zveči, bruji, ječi"! Ali, nažalost, moramo priznati, kako znade biti ružan i prost, paklenski i sraman kad psuje i proklinje. Tko od nas može zaniijekati tu tešku stvarnost? Koliko puta se zgrozimo kad na ulici, u autobusu ili na drugim javnim mjestima, pa i u obiteljima budemo svjedoci najružnijih jezičkih izraza! Kako ta psovka, kletva sa najbrutalnijim bludničkim govorom sramoti i ponizuje naš prelijepi hrvatski jezik i svakog čovjeka naše krvi. Psuje muško i žensko, psuju učeni i neuki, bogati i siromašni. Prostački se izražavaju stari i mladi, pa čak i nevina djeca. Od bezbroj doživljaja na tom području navjest ću samo neke primjere koji su me potresli u zadnjih par godina:

- Putovala sam autobusom kroz Moslavinu. Na jednoj stanici ušao u autobus starac bez karte. Kondukter mu prigovorio zašto se popeo bez nje na stanici gdje postoji šalter za prodaju karata. Riječ po riječ nastaje među njima oštra svađa. Starac je službeniku nešto opsovao. Ovaj mu je zaprijetio da će ga stjerati, jer mu je "opsovao majku". Kad je

prekršitelj sišao, čula sam svojim ušima kako jedan od mladih putnika opravdava starca ovim riječima: "Uopće mu nije opsovao mater, nego je opsovao Majku Božju!" Bilo mi je strašno. Kakva usporedba i opravdanje staroga psovača!...

-Drugi put sam se opet nalazila u autobusu. Pređa mnom su sjedile dvije djevojke. Jedna od njih je u vrlo kratkom roku više puta opsovala Boga. Tada nisam mogla otšutjeti. Progovorila sam na lijep način: "Šteta, tako lijepa djevojka, a tako ružno psuje"... Nakon par trenutaka neugodne šutnje, počela je druga djevojka svoju ispovijest. "I ja sam psovala, ali sam se odvikla. Kad mi dođe da psujem ja rekнем nešto drugo; na pr. 'jarca ti' ili slično"... Brzo je sišla ona psovačica, a ova druga mi se povjerljivo približila licem koje je odavalo nešto plemenito. Nakon par prijateljskih riječi bila je sva sretna što je prije odlaska mogla pozdraviti časnu sestru sa "Hvaljen Isus i Marija"! Prisjećam se kako je mladost lijepa kad se okuplja na molitvu i zapjeva "Svi slavimo,...svi slavimo Gospodina!"...

-Mogla bih nizati još puno sličnih susreta sa psovačima. Ali reći ću još samo jedan: Neki dan sam molila u našoj samostanskoj kapeli. Do mene je dopirala psovka iz usta dječice koja su se igrala u zelenilu parka oko crkve Isusova Uskrsnuća ...

Nakon ovih par primjera mora nam se nametnuti pitanje: Što učiniti da se ovo zlo iskorijeni iz našeg naroda!?

Znam, postoji jedna molitvena akcija protiv psovke: svakog 15. u mjesecu okupljaju se u nekoj crkvi vjernici na molitvu i zadovoljštinu. Smatram da to još nije dosta. Treba pronaći širi i svestraniji način borbe protiv psovke. U tu akciju pozvani smo svi koji ljubimo svog Boga i svoj narod. Žalosti nas kad čujemo da se hrvatski narod ubraja među najveće psovače. Moramo učiniti nešto snažno da tu sramotu skinemo. Pokažimo svijetu koji nas je priznao, kako smo zaista jedan od kulturnih naroda koji ima svoju časnu prošlost.

U ovoj akciji bi, uz Crkvu, trebali sudjelovati svi odgovorni na području javnog i društvenog života. Onima koji propovijedaju, katehiziraju, drže predavanja, neka se pridruže i svi dobronamjerni ljudi, mada se i ne smatraju vjernicima, ali žele dobro svom narodu. Neka se tu uključe i sva sredstva javnog priopćavanja, osobito tisak. Zajednički ćemo više postići. Svaki što i koliko može: Jedni molitvom i pokorom, drugi riječju i perom, a svi dobrim primjerom. Pozvani smo svi. Osobito oni koji formiraju buduće naraštaje, u prvom redu roditelji i odgojitelji. Počnimo odmah danas!

Možda bi se mogla voditi debata o traženju puta i načina da se naš hrvatski narod, koji je započeo svoju duhovnu obnovu, oslobodi i te ružne mane?

U tom plemenitom poslu neka nam pomogne Presveta Djevoja Marija, Majka i Zagovornica naša.

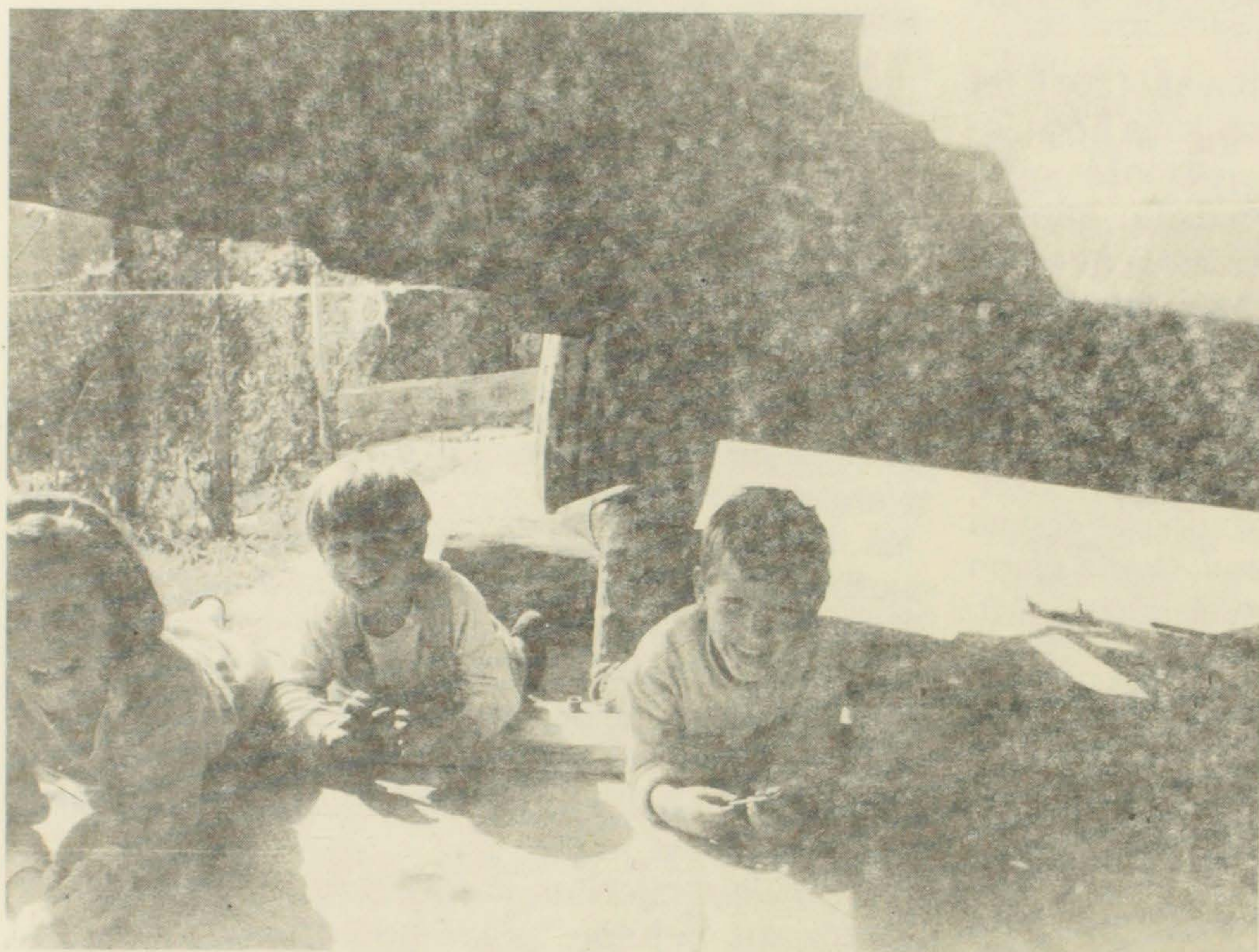

ZAŠTO UMIRU DJECA?

Dragi prijatelji Života!

Puno puta sam na ovom mjestu pisala o smrti najnevinijih među nevinima, t.j. o nasilnoj smrti još nerođene djece, sada bih htjela pisati o smrti rođene djece. O djeci koja su ovdje na zemlji proživjela tri, pet, deset godina, a onda su očekivano ili neočekivano umrla. Zašto umiru djeca? Zašto Bog, koji osobito voli djecu, dopušta njihovu preranu smrt? Zašto Bog roditeljima - ljubiteljima života - dopušta takvu bol i patnju?

Ljudski gledajući teško je naći odgovore na ovakva pitanja. I doista nema veće boli od one kad majka promatra umiranje čeda koje je pod srcem nosila, koje je svojim mlijekom hranila. Nema veće boli od one kad otac i majka sahranjuju svoje ljubljeno dijete. Nad tom boli uvijek lebdi jedan veliki upitnik: Zašto!?

Marin (prvi s desna) u igri s bratom i sestrom

Čovjek na ovo pitanje ne može odgovoriti. Odgovor je moguć tek u svjetlu vjere, u svjetlu Kristova križa, smrti i uskrsnuća.

Kad sveti biskup Kvodvultdeus razmišlja o smrti "Nevine dječice", koje je Herod dao pobiti ne bi li tako ubio i malog Isusa, onda u jednom momentu kliče: "Velikog li dara milosti! Čime su zaslužila ova Dječica da postanu pobjednici? Još ne umiju govoriti, a već ispovijedaju Krista. Još ne mogu pokrenuti udove na borbu, a već odniješe pobjedničku palmu". Sigurno je da dječica koja su bolesna i koja umiru svojom patnjom "dopunjuju što nedostaje mukama Kristovim". Svojom patnjom se pridružuju Kristu Patniku, nevinomu i neokaljanom Jaganjcu i tako se pridružuju njegovom otkupiteljskom djelu... I tko zna koliko će ljudi zadobiti vječni život upravo zbog patnji ovih malenih, koji ne počinije grijeha, da bi i za svoje grijeha morali ispaštati. Da o ovom razmišljam i o ovoj temi pišem potakla me je nedavna smrt jednog petogodišnjeg dječaka u Subotici. I

njegova smrt bila je uzrokom boli i suza; u mnogima je rodila pitanje "Zašto?", ali je bila i prigoda za suosjećanje i zbližavanje; bila je njegova smrt prigoda za dublje razmišljanje; bila je čak i poticaj za jednu divnu inicijativu. O svemu tomu ovdje želim pisati.

+ MARIN IVANKOVIĆ

Marin se rodio 16. siječnja 1987. godine kao drugo od troje djece u obitelji Andrije i Ivanke Ivanković. Od početka svoga života bio je osobito nježan i osjetljiv. Prije godinu dana pojavili se prvi znaci ozbiljne bolesti. Započelo je herpesima i pucanjem kapilara na licu, a onda je analizom krvi utvrđena teška bolest - leukemija. Godinu dana strepnje. Godinu dana borbe za život. Godinu dana suživljavanja s njegovom patnjom i boli... Sve su to podnijeli njegovi roditelji, njegova sestra Kristina i brat Ivan, a onda je 20.

kolovoza 1992. godine mali Marin sklopio svoje oči u majčinom naručju i započeo vječno djetinjstvo.

Marinov sprovod bio je veličanstven. Zbilo se to 21. kolovoza 1992. godine na Bajskom groblju u Subotici. Mnoštvo rodbine i prijatelja došlo je tješiti Andriju i Ivanku u njihovoj boli i ispratiti Marina do njegovog vječnog počivališta ovdje na zemlji. Svi su plakali, razmišljali, molili. Sprovod je predvodio vlč. Andrija Anišić, uz sudjelovanje vlč. Franje Ivankovića, strica pokojnog Marina, msgr. Bele Stantića, njegovog dida-uje, preč. Lazara Ivana Krmpotića i preč. Stjepana Beretića. U svom govoru vlč. Andrija Anišić je istaknuo da bi najradije plakao s roditeljima nad smrću malog Marina, ali da kao svećenik mora tumačiti Božju riječ i u žalosnim i teškim momentima života, te naglasio kako patnja i smrt nevinih pridonosi Kristovom djelu spasenja čovječanstva. Zatim je pročitao razmatranje nad Marinovom smrću njegovog strica vlč.

Franje.

Osobito dirljiv prizor bio je kad su četrdesetak Marinovih bratića i sestričina u bjelini, s cvijećem u rukama, pošli, pred njegovim lijesom, prema grobu. Nakon završenog obreda "sprovoda krštenog djeteta", nad Marinovim otvorenim grobom govorio je mag. Lazar Ivan Krmpotić. Prenosim dijelove i njegovog razmišljanja.

Znakovitost Marinove smrti

"... Već je hrvatski pjesnik upozorio da 'svaka zvijezda svojim svjetlom sijeva'. No, to je samo blijedi odsjaj one Istine naše vjere, koja kaže da je svaki čovjek jedinstvena i neponovljiva pojava u cijelom svemiru. Tako je svaki ljudski život znakovit pa i život ovog nevinog djeteta, ali je možda još znakovitije njegovo umiranje. Danas je liturgijski spo-

men sv. Pija X., pape s početka ovoga stoljeća, koji je potpisujući akt o ranoj pričesti djece rekao: 'Kada se ovaj akt bude provodio u život, bit će među djecom puno svetaca!' Zar je slučajnost da se baš na ovaj dan ovaj mali borac Kristov pribrojio onom mnoštvu mališana koji kliču Jaganjcu? Kao potomak časne, brojne i zdrave, vjerničke, katoličke i hrvatske obitelji kavih je, nažalost, sve manje na ovim našim prostorima, danas pridružuje tom velikom zboru svojih predaka, da sa njima slavi vječnu liturgiju poklona tripustvetom Bogu.

Danas djeca, jer su čistija i otvorenija, postaju mudrija od nas starijih i zato preuzimaju mnoge inicijative u rješavanju suvremenih teških društvenih pa i političkih pitanja, koje mi stari zamrsismo. Poznata je ustanova 'Dječje ambasade' preko koje se djeca zuzimaju za opće dobro ne samo svoje obitelji, nego i šire zajednice. Evo, naš Marin odlazi Isusu. O tom nema nikakve sumnje, jer je kršten, jer u svojoj obitelji, a osobito u svojoj bolesti, uz pomoć mame, tate i bake ozbiljno drugovao s Božjom riječju, koju je tako pozorno i željno slušao. Tako je došao do prijateljstva s Isusom i to Raspetim u liku jednog raspela, blagoslovljenog od Pape. Jučer, pak, kao pravi Kristov trkač, u posljednjim trenucima, suprotstavio se Kristu Patniku i s Njim odletio u zagrljaj nebeskom Ocu da tamo bude naš mali ambasador po Isusu. Što da moli za nas?

Neka se zalaže za svoju obitelj, majku oca, brata i sestricu, za svoj bunjevački-hrvatski rod ovdje u Bačkoj i Crkvu u

njemu, kako bi nam Isus otvorio oči te uvidimo kako su djeca jedina istinska i prava vrijednost za koju se roditelji, obitelj, društvo i Crkva trebaju zauzimati.

Neka Isus raspoloži naša srca da velikodušno primamo malene - kakav je, eto, bio i on - svjesni da Isusa samoga primamo u svakom 'malenom', jer samo tako će opet oživjeti dječjim smijehom i igrom

naši safaši, naši šorovi, naši seoski i gradski sokaci. Tako će se život ponovno vratiti na ova naša područja na kojima je odavno zavladała smrt, o čemu svjedoče i crkvene matice i ovi mramorni spomenici u koje više investiramo nego li u kolijevke i dječje krevetiće.

Neka mali Marin bude našim ambasadorom s nebrojenim mnoštvom mališana, koji oprašću haljine u krvi Janjetovoj, a neki i u vlastitoj, te zamoli Isusa da nam oprostí tolike grijehe učinjene protiv malenih.

Neka moli Isusa da ne okrene svoje lice od ove Crkve u Bačkoj, da je ne odbaci, nego neka podigne u njoj jedan nov i čist naraštaj, da iz njega mogne sebi izabrati dobre i vjerne navjestitelje Riječi, djelatelje svetih Tajni i sabiratelje Božjega naroda, vjerne djevičanske zaručnice i čestite očeve i majke, jer od toga ovisi sudbina jednog naroda, a pogotovu jedne ovakve male grane.

Neka se zaslugom ove svoje prerane smrti zauzme da prestanu strahote ovoga rata, kako bi se svi očevi, koji su još živi, vratili svojoj djeci, kako bi se sva djeca ovih nesretnih prostora ponovno mogla igrati na pragovima svojih ognjišta koja posvetišću njihovim predci i kako bi se na ovim našim prostorima zacario trajni mir u pravедnosti i ljubavi, pošćivajući jezične, kulturne i vjerske vrijednosti svakog

ačovjeka i svakoga naroda, kako bismo se i u različitosti osjećali da smo djeca jednoga Oca, kojemu ćemo u konačnici doći svi.

Učiniti nešto lijepo za Boga

Ne osjećate li, braćo i sestre, da je čas da se učini nešto lijepo za Boga. Vrednije od ovog cvijeća koje će ova augustovska žega još danas spaliti. Vrednije od suza koje će siva svakidašnjica brzo osušiti. Vrednije od riječi utjehe, koje će vjetar odnijeti. Stoga, predlažem da danas kao uspomenu na ovog divnog dječćaka, koga je Bog toliko volio da ga je želio imati u svojoj blizini, osnujemo "FOND MALOGA MARINA", koji bi objedinio sve dobre misli, želje, nakane i djela svih dobronamjernih ljudi ovog našeg kraja i na poseban način vjernike s ciljem da se djeca u našem narodu vrednuju Isusovim očima, da im se radujemo kao najvećoj životnoj sreći i da svi činimo prema svojim mogućnostima kako bi Isus zaživio u što većem broju onih, koji će na zemlji biti naša radost, a u nebu gledati lice Oca nebeskoga, jer bez njih rod naš izumire. A onima koji su već rođeni, a osobito onima koji su na bilo koji način prikraćeni u roditeljskoj ljubavi, prikraćeni u vjeri ili pritisnuti siromašćtvom, da radi Isusa učinimo sve kako bi se oni osjećali potrebnima, ljubljenima i srećnima. Sve to stavimo pod pokroviteljstvo slugе Božjega Gerarda Tome Stantića, tog velikog prijatelja malenih i zaljubljenika u otajstvo Isusova djetinjstva, koji se pokazao velikim zagovornikom malenih u potrebama. Našega Marina izgleda da je želio uzeti sebi za suradnika, a nama za pomoćnika. Neka je blagoslovljeno sveto ime Božje!

A sada Marine, pusti ručice svoje iz ruku svojih roditelja i pruži ih Kraljici Neba, u čije navečerje blagdana stižeš u nebesku Domovinu, pa s rukom u njezinoj ruci podi Isusu i predaj mu naše vjerodajnice ti, naš mali ambasadore!"

"FOND MALOGA MARINA"

Eto, koliko lijepih misli i poticaja. Od ovoga broja počinjemo, dakle, i akciju "Fond maloga Marina". Svoje priloge možete dostaviti blagajniku "Instituta Ivan Antunović" na adresu: Andrija Anišić, Trg žrtava fašizma 19, 24000 Subotica, ili Marinovim roditeljima na adresu: Andrija i Ivanka Ivanković, Petra Horvackog, 24000 Subotica. Unaprijed zahvaljujemo svima na darovima kojima ćemo, u ovim tešćkim vremenima, obradovati bar neku brojnu obitelj.

Isto tako lijepo molim da se na iste adrese jave oni koji bi se htjeli angažirati u apostolatu "Akćije za život" da se nađemo zajedno i vidimo što još konkrećno možemo učiniti za malene i za obitelji s brojnom djecom.

Puna vjere i nade u vječni život, pozdravlaj Vas i voli

Vaša Đurđica - Čudašće

P.s. Najavljeno razmišljanje uz knjigu: "DEĆAK NIKAKO" odlažem za slijedeći broj.

(Uređuje Andrija Anišić)

ODGOJ DJELO LJUBAVI (14)

Smrt u obitelji

Svako dijete, gotovo neminovno, susreće se i sa smrću. Ako umre netko poznat iz obitelji, djed ili baka, dijete će svoje roditelje obasuti mnoštvom pitanja. Sve će im biti nejasno i sve će ih zanimati: "Zašto je baka umrla?"; "Kamo je djed otišao?" "Kada ćemo ga opet vidjeti?". Što i kako im odgovoriti?! Važno je najprije znati da nije dobro da mala djeca idu na sprovod. Ako vide zatrpavanje zemljom ili zatvaranje grobnice doživjet će to suviše okrutnim prema onima

koji su im bili blizi i dragi. Oni će se mučiti i pitati: kako sad oni mogu disati. Neki zbog toga doživljavaju i teške sne. Sjećam se zorno prizora koje sam doživio sa svojim nećacima, nakon smrti mog oca, a njihovog djeda. Mali David nije bio na sprovodu, a kad smo sutradan otišli na grob i kad sam mu pokušao objasniti da je djed u grobu, on me je zamolio: "Striko, 'ajde otkopaj ga! Samo malo! Da ga vidim". Kad sam mu rekao da ja to ne mogu, navaljivao je: "Možeš. Hajde, samo malo da ga vidim!" - Kad sam malom Nikoli pokušao objasniti da je djed sada u nebu i da mu je tamo lijepo, on mi je rekao: "Bolje da je on s nama". A kad je nakon djedove smrti prvi put otišao na njegov salaš, obišao je sve prostorije i štale da potraži djeda, jer kako reče: "Ne mogu se ja domisliti da njega više nema". To su nezaboravni doživljaji. Treba biti veliki "majstor" da se djeci dadu zadovoljavajući odgovori na njihova pitanja o smrti i onima koji su umrli. Jedan od mogućih dijaloga mogao bi izgledati na slijedeći način:

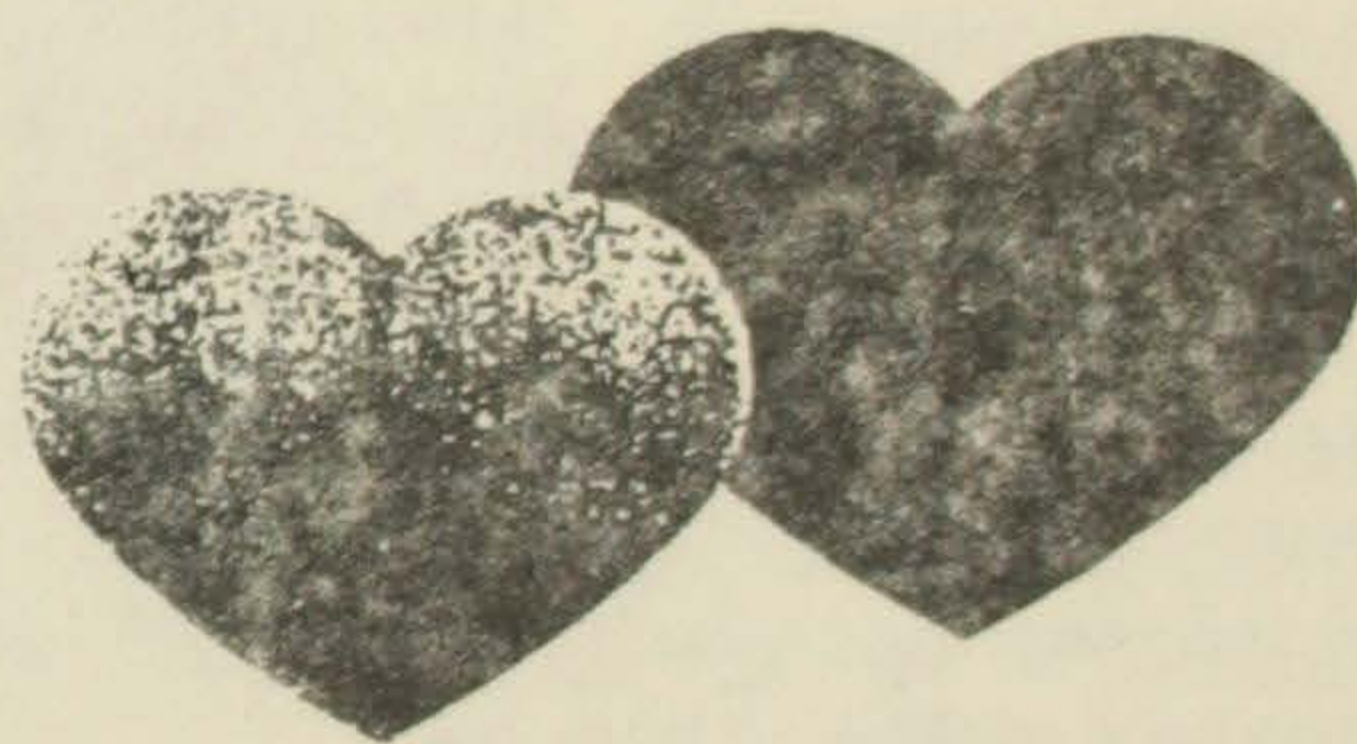
- "Kamo je otišla baka?" - "Baka je otišla dragom Bogu".

- "Kada će se vratiti?" - "Neće se vratiti, nego ćemo i mi jednom k njoj. I mi ćemo jednom poći dragom Bogu. Baki je sada bolje nego nama. Ne treba više distai, ne treba više spavati, uvijek je budna, moli se za nas dragom Bogu... Svima dobrima bude jako lijepo kod dragog Boga".

Duša nikad ne umire

Trogodišnje dijete smatra sve živim i svjesnim poput čovjeka. Svijet basni potpomaže ga u tom mišljenju. Valja pričekati prigodu da mu pomognemo da zrelije shvati razliku između biljaka, životinja i čovjeka. Takva prigoda može biti kad crkne mačka ili ako pronade uginulu pticu. Djeca će i njima u svojoj igri upriličiti svečani sprovod. Stoga, dok im se ne objasni ta razlika nije dobro pred njima ni klati životinje. Djetetu treba objasniti da samo čovjek govori s razumijevanjem, samo čovjek gradi kuće, pravi motore. Životinje ne znaju govoriti. One ne znaju brojati. Samo čovjek zna da su dva i dva četiri. Te čovjekove sposobnosti su sposobnosti duše i zato čovjeku umire samo tijelo, a duša nikad ne umre. Ona ode dragom Bogu. Životinje, naprotiv, imaju samo tijelo i zato ih smijemo i zaklati i pojesti im meso. No životinje ne smijemo mučiti, jer i one osjećaju bol u tijelu, kao i mi.

Mnoštvo je to spoznaja koje djeca moraju postupno upiti. Potrebno im je to opetovati. Najzognije je to činiti onda kad se ona sama za to zanimaju. I treba to činiti uz pomoć najjednostavnijih doživljaja iz života, koji su djetetu blizi.

BRAČNIM DRUGOVIMA ZA OSVJEŽENJE

Već duže vrijeme osjećam da je ova obiteljska stranica presiromašna. Jer obitelj ne sačinjavaju samo roditelji i djeca. Niti je odgoj jedina sastojnica obiteljskog života. Obiteljska sreća ponajviše ovisi i o samim bračnim drugovima, o mužu i ženi. Kakav je njihov odnos, takva je i obitelj. Stoga sam odlučio pokušati s ovom rubrikom - "Bračnim drugovima za osvježanje". Naime, nakon romantike medenog mjeseca, često puta, započne vrijeme sive svakodnevice. Ona je često ispunjena životnim neugodnostima i poteškoćama; česta su i nerazumijevanja, trzavice, pa i svađe među bračnim drugovima. A nerijetko se događa da bračni drugovi "naviknu" jedno na drugo, što otežava njihovu

komunikaciju u svakom pogledu, te se oni stanu sve više udaljavati od onog ideala: biti jedno srce i jedna duša i jedno tijelo... Ovom rubrikom želim im pružiti "kapljice" za osvježenje, koje će im pomoći da ponovo otkriju ljepotu bračnog života i bračne ljubavi. Oni, pak, kojima to nije potrebno, pronaći će u njima potvrdu da su na pravom putu i ove će im "kapljice" dati novi životni zamah.

"Kapljice" za osvježenje bit će lijepe misli o braku i svim aspektima bračnog života, kao i o obitelji i obiteljskim odnosima.

Dragi supružnici! Prisjetite se proljeća svoje ljubavi. Kako ste očitovali ljubav jedno drugom? Bio je to sigurno nezaboravni događaj. Učinili ste to možda nespreno, možda na komičan način. No jedno je sigurno, pošto ste obavili taj "zadatak", u prvim danima svog zajedničkog hoda - topili ste se od miline. Međutim, prolaze dani, mjeseci, godine. Što je ostalo od ljubavi - one prve, zanosne, pune radosne slutnje, iščekivanja... Ljubav mora rasti! Nakon proljeća dolazi ljeto, jesen... Ljeto bračnog života simbolizira rast ljubavi, sazrijevanje ljubavi, a jesen plodove ljubavi. Postoji i zima bračne ljubavi, ona simbolizira zapravo "neljubav" u braku - sukobe, nevjerstva, rastave...

Obnovite, učvrstite svoju ljubav! Bit će to Vama na radost i svima na korist!

- "Žed za ljepotom nikad se ne može ugaziti. Ona je nepoznato sunce prema kome nesvjesno korača mnoštvo živih stvorenja" (P. Mantegazza)

- "Ljubav? To je prostor i vrijeme mjereno srcem" (M. Proust)

- "... U meni tvoje, a u tebi moje. Jednim nas stvara, jednim čuvstvom grije; Ti ljubiš moje, jer je bilo tvoje, ja tvoje ćutim, jer u meni bije: Ti imaš srce moje, a ja tvoje..." (Sir P. Sidney)

- "Ljubav pomaže čovjeku da prevlada osjećaj osamljenosti i odvojenosti, a ipak mu dozvoljava da bude svoj, da zadrži svoj integritet. U ljubavi se zbiva paradoks: dva bića postaju jedno a ipak ostaju dvoje" (E. From)

- "Tko silno voli, taj više ne živi u sebi, već u osobi koju voli" (Platon)

- "Nikad ne ljubiš dovoljno, ako ne ljubiš previše" (de Peschier); zato bunjevački Hrvati kad očituju ljubav znaju reći: "Volim Te prikoviše"!

(Uređuje Andrija Anišić)

DA LI JE ZAGREB "TVORNICA" DUHOVNIH ZVANJA?

(nastavak)

ISUS
DANAS
ŽIVI,
i On je ovdje
posebno za tebe.
Povjeri Mu
svoje brige,
svoje nevolje
a i svoj grijeh.

On će
ti pomoći.

MB

puta mi se čini da je mladom čovjeku sve drugo važnije od stvarnosti Gospodnjeg izbora. Možda se nije tome čuditi. Kod Isusa je uvijek logika drugačija od naše ljudske.

Dok primjerice na upis u škole i fakultete svi traže najbolje, sabiru ocjene, provjeravaju kvalitete, naravno one koje su ljudskoj mudrosti dostupne, Isus o svojim izabranicima drugačije razmišlja i govori.

Poziva one koji su se prepoznali da su pozvani da malo stanu i razmisle nad sobom.

"Nema vas ni mnogo na ljudsku mudrih, ni mnogo moćnih, ni mnogo plemenitih. Naprotiv, što je luđo u očima svijeta, izabra Bog da posrami mudre; što je slabo u očima svijeta, izabra Bog da posrami jake; ... da se ni jedan čovjek ne može ponositi pred Bogom." (Usp. 1 Kor 1, 27-29)

Onaj koji ima sreću biti izabran od Boga ne mora biti opterećen ovozemaljskim kvalitetama i ne mora ga mučiti briga što ima ili nema, važno je da je svjestan i odgovoran u suradnji s Bogom, jer Bog je Onaj koji ga čini mudrim i plemenitim. Potrebna je samo naša suradnja i otvorenost za Božje djelovanje u nama. Zato je krivo ako netko razmišljajući ljudski zaključuje da nije sposoban za duhovno zvanje. Iznad svega je važno prepoznati se od Boga izabranim, a onda u školi Božjoj će vrlo brzo prepoznati da put k savršenosti

Ovih dana dok pratimo upise u srednje škole, kao i klasifikacijske ispite na fakultetima prisutna je misao i pitanje: "Hoću li biti među izabranima, upisanima, primljenima." Kako je čudno i vrijedno razmišljanja, a istovremeno i pitanja: Trudimo li se čuti glas Gospodnji: "Ja sam izabrao...". Koji

je put za one koji nisu po ljudski "mudri" i "plemeniti". Bog i izabire da bi Njegovo djelovanje u onima koje on izabire bilo prepoznatljivo.

U svakom slučaju za takav korak traži se smionost. Ta smionost je poznata onima koji dopuste sebi da su Djeca Božja, oslonjena na Oca koji se brine za njih.

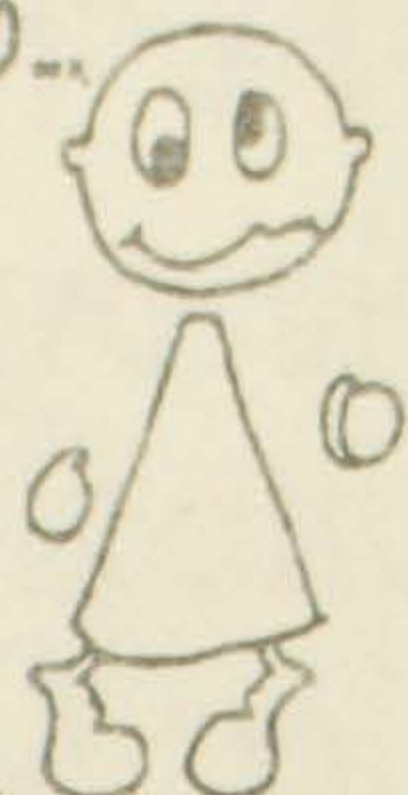
(svršetak)

s.M.Tarzicija

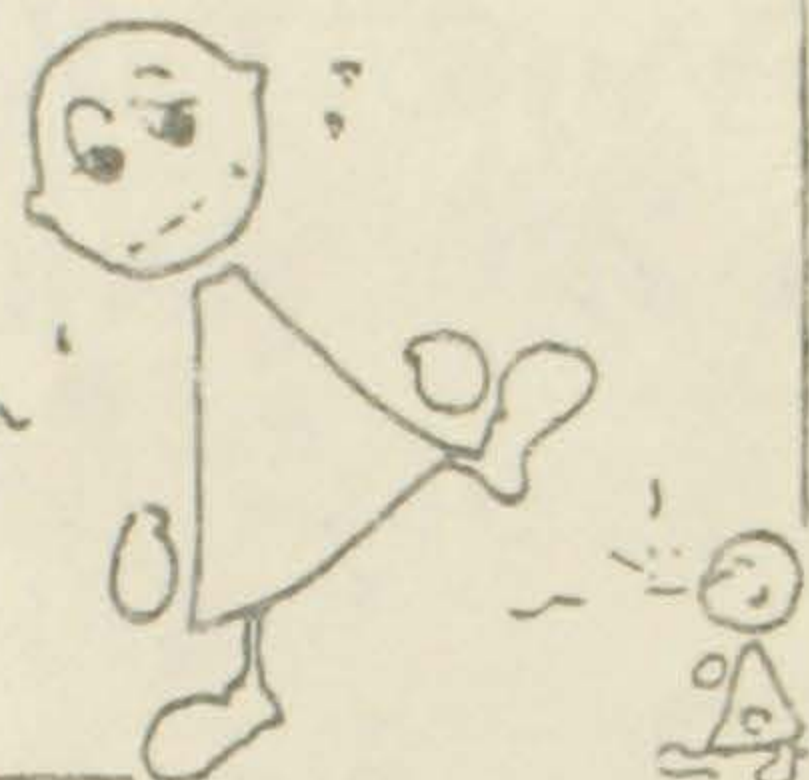
GLAS GOSPODNI:

Na boj sa: "JA SAM IZABRAO..."

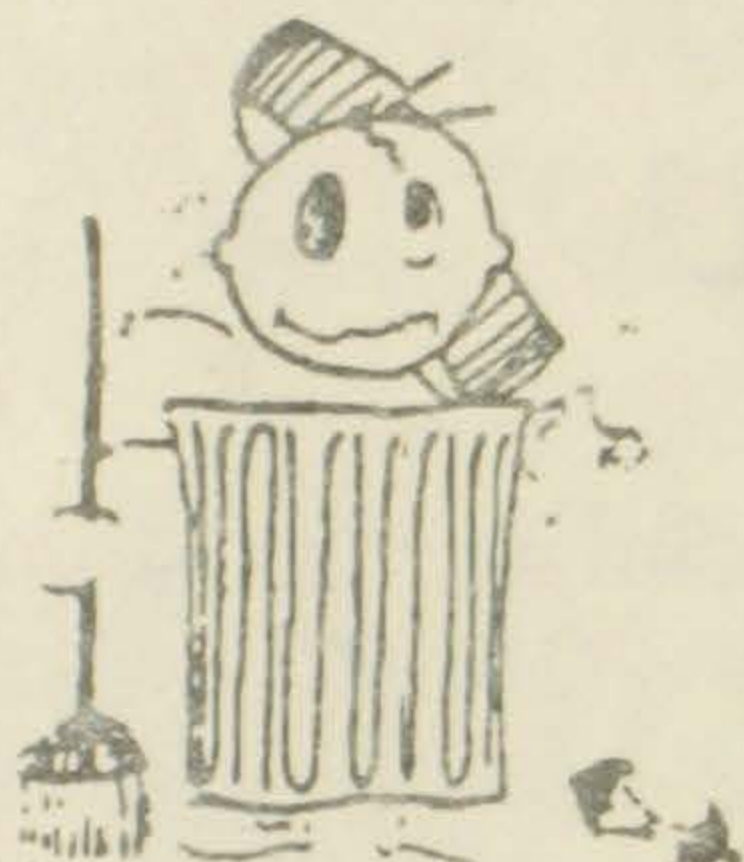
... što je u očima svijeta
ludo
da posramim
mudre,

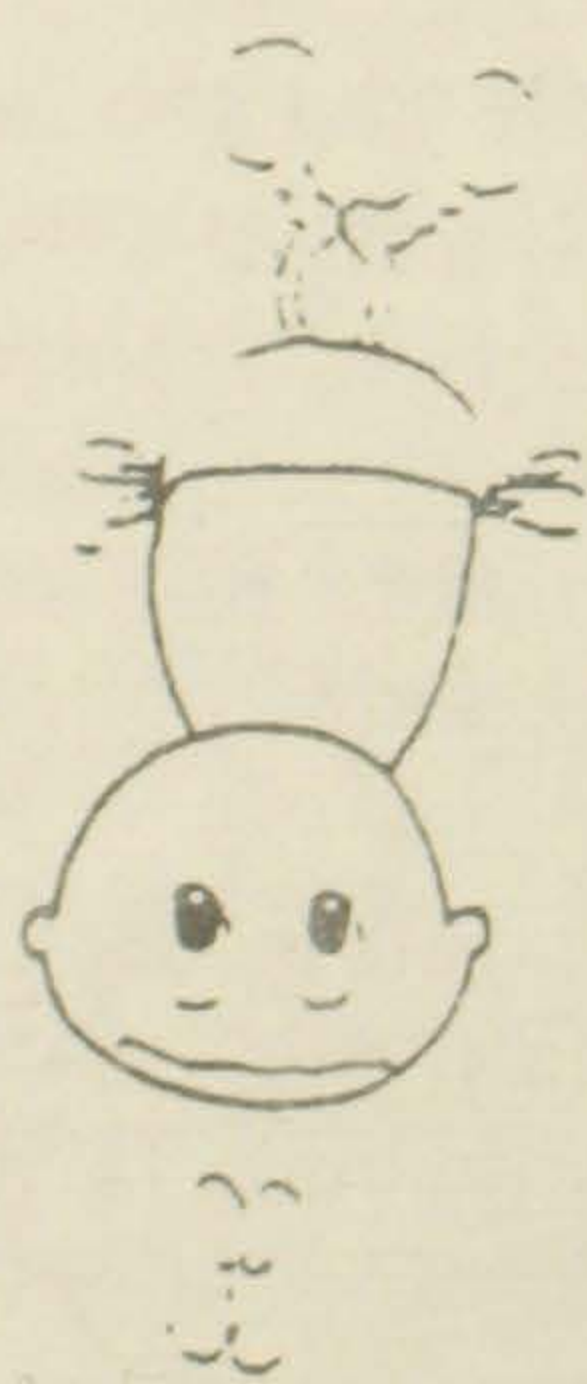
... što je u očima svijeta
slabo
da posramim
pika,

... što je neplemenito
i prezira vrijedno u
očima svijeta
- i čak ono čega nemu-
da uništi
ono što jest...
(1 Kor. 1, 27-29)

SMIONOST TREBA!

nesvjesna smionost
Djece.

Branimiru Stipančiću, ČIKRIJA-TAVANKUT

Dragi moj Branimire!

Ima ona stara izreka: "NA MUCI SE POZNAJU JUNACI". Primjenjujem je i na naše prijateljstvo. Pravi prijatelji ostaju pravi prijatelji i kada se nađu u teškoj situaciji, kada imaju probleme i kada su udaljeni jedni od drugih. Prijateljstvo ne zna za granice i prepreke. Iskreno prijateljstvo sve te prepreke svladava. Mi, iako nismo zajedno, mi smo ipak zajedno. Istina ne kao do nedavno, već na jedan drugi način koji nimalo nije utjecao na naše prijateljstvo, niti je umanjio njegov značaj - baš naprotiv.

Bez obzira na naše želje i htijenja mi ne možemo bitno utjecati na ovu sveukupnu situaciju već joj se moramo na neki način prilagoditi i živjeti u nadi da će doći opet oni dani kada će ljudi moći slobodno putovati. Nadati se moramo da će sam život primorati ljude da ponovo uspostave međusobne odnose i da je ovaj trenutak i period u kojem se nalazimo samo jedan nenaravan i, nadam se, neuspjeli pokušaj da se ljudi međusobno posvadaju i zamrže, pa da se samim tim sruše i sva stara prijateljstva.

Budućnost svijeta, pa tako i nas ovdje na ovim prostorima, je samo u prijateljstvu, druženju i ljubavi među ljudima. Da bi se postiglo pravo prijateljstvo ono se mora graditi na čvrstim temeljima. Samo čvrsti temelji mogu izdržati sve oluje i učiniti da prijatelji ostanu prijatelji, a ljudi ljudi. Ti čvrsti temelji su iskrenost, razumijevanje, tolerancija i međusobno poštivanje i uvažavanje.

Da je ovdje kod nas više pravog i iskrenog prijateljstva i druženja i da ljudi više razmišljaju ne bismo došli u ovu, naizgled, tešku i bezizlaznu situaciju. Kažem naizgled bezizlaznu, jer ima ljudi koji znaju izlaz iz ove situacije. Taj izlaz je čista savjest. Moje je mišljenje da ljudima danas savjest nije čista. Da im je čista ne bi mogli prijateljstva pretvoriti u neprijateljstva, "bratstvo i jedinstvo" u mržnju. Samo ne-razmišljanjem i nečistom savješću čovjek može zaključiti da je bolje živjeti u mržnji nego u slozi, živjeti u ratu nego u miru...

Današnjem čovjeku u ovakvom načinu i tempu života nedostaje prijateljstva. Nedostaju mu pravi i iskreni prijatelji. A teško ih je i ostvariti s degradiranim moralnim vrednotama i u miljeu u kojem je važan samo vlastiti interes. Mi smo naše prijateljstvo izgleda izgradili na čvrstim temeljima, a to dokazuje ovo naše produženo prijateljstvo bez obzira na sve prepreke i na udaljenosti i nemogućnost redovitog komuniciranja.

Na početku svog razmišljanja tvrdiš: Što je bilo, više nikad neće biti, al' ono što će biti, nikad nije ni bilo. Slažem se s Tobom. Ali naše prijateljstvo kakvo je bilo takvo će i ostati. Naše prijateljstvo je postojalo, ono i dalje postoji i trajat će. Nas veže mnogo toga: ljubav prema svom rodnom kraju, ljubav prema našim salašima koji polako, ali sve više nestaju, ljubav prema našem Tavankutu kojeg ja i Ti "zdravo" volimo, u kojem je svatko od nas našao nešto što ga za nj veže. Možda jednog dana i nestanu salaši, ali naše prijateljstvo neće nestati nikada, jer je pravo...

Tvoj prijatelj
- Albe Potpačalo iz okolice Tavankuta

ŽEDNIK

Po ustaljenom rasporedu prva Dužijanica uvijek je u Žedniku. Tako je bilo i ove godine. U nedjelju 12. srpnja 1992. godine u 9,30 sati okupili su se Žedničani i njihovi gosti da zahvale Bogu za ovogodišnju Žetvu. Svečano zahvalno Euharistijsko slavlje predvodio je vlč. Andrija Anišić, tajnik naše biskupije, u koncelebraciji sa "starim Žedničkim župnikom" msgr. Franjom Vujkovićem i sadašnjim župnikom preč. Antonom Miloš. Dvadesetak djece i mladih u narodnim nošnjama bilo je živi ukras ove svečanosti, na čelu s ovogodišnjim bandašom Željkom Vukmanov i bandašicom Arankom Dudaš. Vješti voditelj, poput vrsnog "ceremonijara", kroz ovo slavlje bila je Marina Ivković. Zbog kiše, prvi put u posljednji dvadeset godina nije održana procesija s Presvetim oko crkve.

Za svećenike i goste Bandašica je pripremila ručak u obiteljskoj kući, a poslijepodne su bandaš i bandašica priredili veličanstveno kolo, na prostranoj "ledini" jednog salaša. Nažalost, i tu svečanost je u 22,30 sati prekinula kiša. No, ni ta činjenica nije umanjila radost ovoga dana. Hvala Bogu na svemu!

A.

Svi ovogodišnji bandaši i bandašice

ĐURĐIN

I ove godine obavljena je Dužijanica na Đrudinu uz značajan posjet mladih a i odraslih vjernika. Za ovu svečanost pripravljalno se s već uobičajenom trodnevnicom u kojoj su najviše sudjelovali mladi a koju je vodio vlč. g. Slavko Večerin, duhovnik sjemeništa. Na dan Dužijance, koja je održana 2. kolovoza, primjetio se dolazak vjernika s okolnih salaša i iz samog sela. Ovo-godišnji bandaš i bandašica bili su Pajo Dulić i Slavica Gabrić. Svojom mladošću i otmjenošću dostojno su predstavljali mladi svijet. Zahvalnu sv. misu predvodio je vlč. g. Blaško Dekanj, župnik župe sv. Roka u Subotici a propovijedao je vlč. g. Slavko Večerin, uz sudjelovanje i koncelebraciju svećenika gostiju.

Svečani ručak za uzvanike priredili su roditelji bandaša i bandašice. Poslije podne mladi vjernici đurdins-

ke župe izveli su program u čast g. Branku Jegiću, prigodom objavljivanja zbirke njegovih pjesma "Jeka sa ravnice" u posljednjem broju Bačkog klasja. Poslije priredbe započelo je KOLO uz brojno sudjelovanje mladih iz okolice, kao iz grada Subotice.

Tako je i ovogodišnja Dužijanica opravdala svoj pravi smisao održavanja a što je i preporuka za budućnost.

B.D.

TAVANKUT

19. srpnja 1992. god. u Tavankutu je ponovno održana Dužijanica, žetvena svečanost bačkih Bunjevaca - Hrvata. I ove godine je velik broj mladih uzeo aktivno učešće u proslavi. Oko četrdeset mladih je tog dana obuklo lijepe narodne nošnje, sudjelujući u ovoj veličanstvenoj svečanosti.

Na sv. misi, koju su predvodili vlč. Andrija Anišić i domaći župnik vlč. Antun Gabrić, okupio se velik broj vjernika. Nakon svečanog ulaska mladih u bunjevačkim nošnjama, vlč. A. Anišić je pozdravio sve prisutne, naročito bandaša Josipa Skenderovića i bandašicu Jelenu Stantić. Sve je pozvao da se pokaju za svoje grijeha i tako pristupe svetoj euharistiji.

U službi riječi čitali su bandaš i bandašica te mali bandaš Boro Godar i mala bandašica Kristina Kovačić. Nakon evanđelja vlč. Anišić je održao propovijed. Govorio je o negdašnjem odnosu čovjeka prema njivi i požalio je što se taj odnos promijenio. Istakao je značaj žetve za seljaka i naglasio je da je upravo zato župnik Blaško Rajić prenio žetvenu svečanost u crkvu, jer "... pravo me štuje onaj koji prinosi žrtvu zahvalnicu" (psalam 50.). No, seljak danas ne zna hoće li imati kruha, makar žito dobro rodilo, jer sve što je požnjeo, sve je u tuđim ambarima.

To me je podsjetilo na mnoge pjesme našeg pjesnika Alekse Kokića, u kojima obrađuje upravo taj problem, posebice u ovim stihovima: "... koje je sijao jadnik, kome će sada žeti?".

Vlč. Anišić je u propovijedi pozvao sve prisutne da ne zaborave ni na kruh duhovni i na ljubav i brigu za brata čovjeka bez obzira koje je on nacije ili vjere. Završio je svoju propovijed poželivši svima da na stazama dobrote u svom životu zaslužimo da gledamo Boga u lice u sretnom zajedništvu ljubavi sa svim ljudima.

Sv. misa je potom nastavljena u svom uobičajenom toku. Pri tome spomenimo da su djeca i mladi u bunjevačkoj nošnji prinijeli žrtvene darove. Nakon zajedničke molitve "vjerovanja" uputili smo svoje zavjete Bogu, a pak je odgovarao: "Gospodine, pomози nam, da te više ljubimo! Gospodine, pomози nam, da se više ljubimo!".

Sakramentu pričesti su mnogi pristupili, ali uvijek postoji ono što nam ne dozvoljava da postignutim budemo u cijelosti zadovoljni. Ovoga puta to je želja da broj onih za Kristovim stolom bude jednak i na misama, koje nisu u dane tako velikih svečanosti. Na kraju sv. mise župnik vlč. Gabrić je zahvalio svima onima koji su svojim trudom doprinijeli da ovogodišnja dužijanica bude upravo ovakva kakva je bila. Posebno je istakao zalaganje časne sestre Beate Zebić, koja je

mного učinila u svakom pogledu. Tom prilikom su i mladi iz tavankutske župe Srca Isusova izrekli svoju riječ zahvale svom kateheti vlč. Andriji Anišiću za cijelogodišnje požrtvovanje i ljubav. Zahvalili su i preč. gosp. Andriji Kopiloviću na predavanjima koja im je održao.

Nakon euharistije bila je zahvalna procesija sa Presvetim oltarskim sakramentom, pri čemu su mladi u bunjevačkim nošnjama svratili veliku pažnju i kod onih koji nisu bili na sv. misi.

Poslije sv. mise u župnoj vjeronaučnoj dvorani bila je svečana užna za bandaša, bandašicu i njihovu najužu rodbinu, iako je uobičajeno da se to održava u kući bandašice.

Pred večer u župnom dvorištu bilo je uobičajeno kolo. Uz zvuke tambura mladi su igrali bunjevačke narodne igre i to je trajalo do kasno u noći.

Na taj način Tavankučani su dali zahvalu Bogu za ovogodišnju žetvu. Pri tom su se ujedno zaustavili u ovom žurnom vremenu suvremeneog čovjeka i zaboravljajući na probleme, unijeli su sebe u proslavu Dužijance, svetkovine u kojoj se prepliću vjera i tradicija bunjevačkih Hrvata u Bačkoj.

Petar Vuković

MALA BOSNA

Tokom cijele školske godine 1991/92. održavali smo vjeronaučne susrete za mlade s prigodnim temama. Okupljalo nas se od 7 do 14 mladih. Želja je da mladi, uz sudjelovanje cijele župske zajednice, budu nosioci proslave Dužijance.

Na ovogodišnjem biranju, tajnim glasovanjem, za bandašicu izabrana je Kata Temunović, a za bandaša Aleksandar Vuković.

Da bismo se prikladno pripravili za Zahvalu, odlučili smo srijedom okupljati se na susrete, a neposredno pred Dužijancu organizirati trodnevnicu za cijelu župsku zajednicu. Na susretima smo obradili ove teme: Biblija o čovjeku, Starozavjetne žrtve, Nošnja u našem narodu, Povijest bunjevačkih Hrvata na ovom prostoru, Rast u osobnosti i zrelosti.

Na trodnevnicu je bila pozvana cijela župska zajednica. Teme trodnevnicе bile su: Mir u Starom zavjetu,

Mir u Novom zavjetu, Mir savjesti - mir u samom sebi. Prikladne propovijedi u prva dva dana održao je vlč. Slavko Večerin, a zadnji dan prečasni Bela Stantić. Sva tri dana bila je i prigoda za sakrament pomirenja, pri čemu je pomogao i vlč. Josip Temunović. Prije sv. mise molili smo krunicu na nakanu mira u ljudskim srcima i na našim prostorima.

Tema mira je inspirirala i sliku ovogodišnje Dužijance. Na njoj su Dürerove ruke moliteljice i vapaj: "Daru nam mir, Gospodine!" Sliku je izradila mlada umjetnica - slamarka Milena Vajhand iz Tavankuta.

Dan zahvale, nedjelja 9. kolovoza, osvanuo je vedar, sunčan i topao. Uz brojne goste radosni smo se okupili u našem crkvenom dvorištu dočekujući bandaša i bandašicu. Novo žito, od kojeg će nam biti kruh svagdašnji i hostija bila i sliku na početku slavlja blagoslovio je župnik Lazar Novaković. U slavlje svečane Euharistije uveo nas je dragi gost vlč. Marko Vukov, župnik iz Svetozara Miletića. On je održao nadahnutu propovijed, tumačeći evanđeoske riječi: "Neboj se Marijo! Nebojte se!" upućene pastirima. I riječ Isusovu učenicima: "Nebojte se ja sam pobijedio svijet". Riječ propovjednika utvrdila nas je u istini da čovjek, ukorijenjen u Bogu može stradavati, trpjeti, upadati u zamke "svijeta", zamke zlih, ali ne može propasti. Znački i prigodnim pjesmama slavlje je s pjevačima uzveličala naša orguljašica Jelica Demšedi.

Poslije procesije i završnog blagoslova slavlje smo nastavili u dvorani za zajedničkim stolom. U prigodnoj riječi župnik je pozdravio bandaša, bandašicu njihove roditelje, sve uzvanike i narodnog poslanika Ivana Poljakovića - koji je svojevremeno mladima predavao engleski jezik u školi.

Zanimljivost naše Dužijance bila je i u tome da su prije više godina ovogodišnji bandaš Saša i bandašica Kata bili mali bandaš i bandašica. Sada kad su narasli, postali su veliki. Posebnost u Maloj Bosni je i u tome što već dugo godina ima malog bandaša i dvije male bandašice. Početak tomu je još za vrijeme župnikovanja + g. Miška Belvončika. On jedne godine nije mogao odlučiti koja od dvije odlične curice u po-

hadanju sv. mise, znanju vjeronauka i vladanju treba biti bandašica. Odlučio se za obadvije, jer su bile istinski vjerne i marljive. I od tada dvije male bandašice ulaze u tradiciju. Ovogodišnji mali bandaš bio je Damir Skenderović, a male bandašice bile su Biljana Štef-

ković i Sanela Vujević. I ove godine župniku nije bilo lako odlučiti koga od šesnaestoro provopričesnika izabrati za malog bandaša i bandašice.

Poslije podne imali smo večernje, a nakon toga počelo je tradicionalno veselje - "kolo". Zahvalni smo Bogu da smo mogli proslaviti ovogodišnju Dužijancu. Svjesnismo nedostataka: - divan i šatrovačko ponašanje prigodom procesije, nedostatak prikladne akademije i stvaralaštva mladih i ostalih članova župske zajednice. Osjeća se potreba i osnivanja Odbora koji bi činio Dužijancu što kvalitetnijom i inspirativnom u našem narodnom i kulturnom rastu.

Lazar Novaković

DUŽIJANCA U SOMBORU

Jedna od najdivnijih osobina čovjeka vjernika jest zahvalnost Bogu za sva dobročinstva kojima nas neprestano obasiplje. Jedinstveni izraz zahvalnosti Bogu za požnjeveno žito u Hrvata-Bunjevaca je svečanost dužijance koja već preko osamdest godina živi u narodnom životu ovog naroda.

U Somboru i njegovoj bližoj okolini njeguje se lijepi običaj proslave dužijance. Ove godine, ako i ranijih prvo su u okolnim crkvama na salašima održane zahvale za žetvu ovim redosljedom: 19. srpnja na Gradini u kapelici sv. Antuna Padovanskog; 26. srpnja na Nenadiću u kapelici Imena Marijina i istog dana na salašima kraj bezdanskog puta u crkvi sv. Nikole Tavlića. Ove tri dužijance bile su manje svečane zbog razumljivih okolnosti u kojima se nalazimo. Ljudi su u lijepom broju sudjelovali na svetim misama i opremili svoje najmladje u lijepe narodne nošnje.

Glavna gradska dužijanca bila je prve nedjelje kolovoza. Svečani mimohod djece i mladih u narodnim nošnjama krenuo je u 9 sati iz prostorija Hrvatskog doma put crkve Presvetog Trojstva gdje su ih dočekali župnik Josip Pekanović i kapelan Fuderer Laszlo. Na kraju svečanog mimohoda bili su ovogodišnji bandaš Željko Paštrović i bandašica Ljilja Paštrović. Župnik je predvodio svečanu sv. misu zahvalnicu i u propovijedi naglasio važnost vjerničkog svjedočenja vlastite opredjeljenosti za dobro koje od Boga dolazi. Naša religioznost mora postati temeljem življenja.

Poslije sv. mise, koja je završila svečanim "Tebe Bo-

ga...", djeca i mladi u nošnjama pošli su u prostorije KUD-a "Vladimir Nazor" gdje su zaigrali kolo. Kud je priredio ručak za mlade i sve koji su sudjelovali u pripremi ovogodišnje dužijance.

Broj djece, mladih i odraslih mogao je biti mnogo veći, ali u ovom vremenu punom prevrata bitno je ne prekinuti divnu i sadržajnu svečanost dužijance koja je postala izražaj našeg duha i života.

Franjo I.

DANI KRUHA I RIJEČI 92.

KNJIŽEVNA VEČER

Od 1980. godine postala je tradicija da u okviru priredbe "Dani kruha i riječi" književnu večer posvećujemo jubileju naših književnika ili kulturnih radnika.

Ove godine književna večer, 13. kolovoza u dvorani Katoličkog kruga bila je sjećanje na 25. obljetnicu smrti dr Josipa Andrića, koji je stekao velike zasluge u hrvatskom kulturnom životu kao skladatelj, književnik, novinar i prevodilac.

Predsjednik Instituta "Ivan Antunović" mr Lazar Ivan Krmpotić u pozdravnom govoru na početku priredbe govorio je o dr Josipu Andriću, koji se rodio 14. ožujka 1894. godine. Otac mu se ponovo oženio i preselio u Morović u Srijemu, 1901. godine. Tamo je J. Andrić završio osnovnu školu 1905. godine. Gimnaziju je završio u Slavonskoj Požegi, u ljeto 1913. godine.

U jesen 1913. godine upisao se na Pravni fakultet u Zagrebu, a godinu dana kasnije i na Trgovački fakultet u Pragu. Tako je paralelno studirao i absolvirao oba fakulteta. Za doktora prava promoviran je 28. veljače 1920. godine u Zagrebu.

Najveći dio života proveo je u Zagrebu. Od 1921. godine glavni je urednik hrvatskog književnog društva sv. Jeronima, gdje je uređivao časopis "Obitelj" i brojne knjige je priredio za tisak i popratio ih informativnim pogovorima.

Dr J. Andrić najplodniji je na glazbenom području. Komponirao je brojna kola i suite za tamburaški orkestar. Najpoznatija je njegova prva opera iz bunjevačkog života "Dužijanca". Praizvedba je bila u subotičkom Narodnom pozorištu 29. travnja 1953. godine pod ravnanjem Milana Asića.

Također je poznata njegova operata iz života podunavskih Šokaca "Na vrbi svirala".

Umro je u Zagrebu 7. prosinca 1967. godine i sahranjen je na Mirogoju.

Dr J. Andrić radio je na mnogim područjima, ali na ovoj književnoj večeri Branko Jegić pročitao je predavanje o njegovim književnim djelima. U mladosti je objavio zbirke pripovjedaka "Dunje ranke" (1923.) i "Nove brazde" (1924.) i roman "Svega svijeta dika" (1926.).

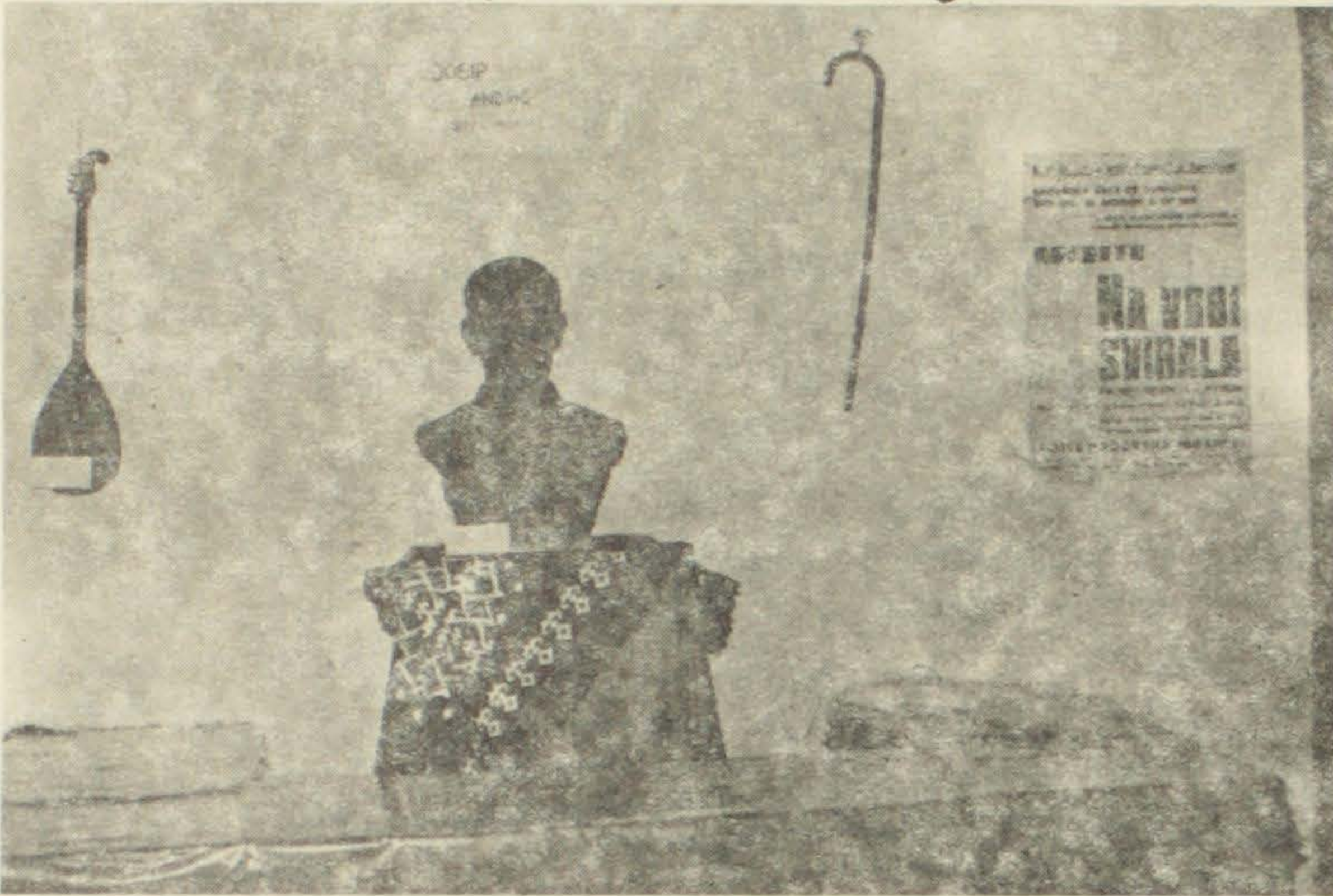
Predavač se posebno osvrnuo na Andrićeve pripovijetke koje je objavio u zbirci "Srijemske elegije" (Zagreb, 1939.). Zanimljiv je njegov roman "Velika ljubav" iz života slovačkih Hrvata u selu Hrvatski Grob (Zagreb, 1942.).

Posebnu vrijednost imaju putopisi dr J. Andrića. Da navedemo samo najvažnije: iz Irske "Na zelenom otoku" (Zagreb, 1934.) i o Siciliji "Najljepši među otocima" (Zagreb, 1938.).

O suradnji dr J. Andrića sa Suboticom govorio je pjesnik Jakov Kopilović, koji je bio njegov osobni prijatelj i suradnik. Zato je govorio vrlo toplo o njemu kao čovjeku predivnih osobina. Andrićeve suradnja s Bačkom i Suboticom bila je svestrana i dugotrajna. Plodonosna je njegova suradnja s Maticom subotičkom prije rata i njegova očinska pomoć i birga za izbjeglice iz Bačke u Zagrebu za vrijeme rata kao predsjednika Društva bačkih Hrvata.

Osobito je bio srdačno dočekan prilikom njegovog boravka u Subotici kad je u Narodnom pozorištu izvedena njegova opera "Dužijanca". Poslije praizvedbe 29. travnja 1953. godine dr Mato Brčić Kostić je u ime Saveta za prosvetu i kulturu grada Subotice

predao kompozitoru lovorov vijenac.

Župnik iz Plavne vlč. Stipan Božnjak vrlo je pregledno govorio o Andrićevoj opereti "Na vrbi svirala" i o njenom izvođenju od amatera u Plavni 1-5. veljače 1956. godine. Zatim je opereta izvedena u Vajskoj, Somboru i Baču.

Stipan Božnjak i Ivan Piuković pročitali su odlomak III. čina opereta, koji se događa u Subotici.

U muzičkom dijelu programa katedralni zbor "Albe Vidaković" pjevao je kompozicije: Aleksa Kokić - Milan Asić: "Klasovi, klasovi..." (solo sopran Terezija Buljovčić - Jegić), Ante Jakšić - Milan Asić: "Blagoslovljena ova zemlja". Mlade članice Zbora otpjevale su Andrićevu pjesmu "U bašči procvali orasi", koja je komponirana po uzoru na narodne pjesme. Također su otpjevale pjesmu "Alaj volim varoš Suboticu" (stihovi i melodija Kate Ivanković). Na klaviru je pratio Alen Kopunović.

Dječji zbor uz pratnju mladih tamburaša otpjevao je "Žedničko kolo" koje je dr J. Andrić komponirao 10. siječnja 1954. godine kad je bio u gostima kod vlč. župnika Franje Vujkovića.

Sve kompozicije izvedene su pod ravanjem s. Mrijam Pandžić. Na taj način je katedralni zbor svojim nastupom doprinio uspjehu i ljepoti ove kulturne priredbe koja nam je dala mnogo novih znanja o našem velikom prijatelju dr J. Andriću.

Uz pomoć darovatelja, koji sada želi ostati nepoznat, Institut "Ivan Antunović" prošle je godine ustanovio "Antušovu nagradu" za podsticaj rada na njegovanju, razvijanju i čuvanju hrvatske kulturne baštine u Bačkoj.

Ove godine, po odluci Komisije, nagrada je podijeljena na slijedeći način: Prvu nagradu u iznosu od 1000 DEM dobio je izdavački fond Instituta "Ivan Antunović". Drugu nagradu u iznosu 750 DEM dobio je pjesnik, pisac i publicista Vojislav Sekelj iz Subotice za svoj književni i kulturni rad. Za snimateljski rad i čuvanje dokumentacije o našim svečansotima i priredbama, kao i drugim značajnim događajima dobio je drugu nagradu u iznosu 750 DEM Zvonimir Sudarević iz Subotice.

U ime Komisije nagrađenima je čistitao i nagrade uručio vlč. Andrija Anišić.

Svečana priredba završena je zajedničkim pjevanjem bunjevačkih rodoljubnih pjesama uz pratnju mladih tamburaša. Nije moglo proći bez bunjevačke himne "Kolo igra...".

Poslije toga gosti i posjetitelji mogli su razgledati prigodnu izložbu u istoj zgradi o dr Josipu Andriću. Bile su prikazane njegove knjige, članci o njegovom radu i mnogo glazbenih djela, a najviše raznoimenih kola za tamburaški orkestar. Većinu prikazanog materijala sakupila je s. Mrijam Pandžić, a u postavci izložbe pomogla joj je s. Ivana Cvijin.

Korisna je zamisao da se priredi ova izložba, jer većina Andrićevih djela malo je poznata u našim krajevima. Stoga priređivači izložbe zaslužuju priznanje i zahvalu za uloženi trud, koji je svima koristio. Tako je završena ova lijepa kulturna priredba, bogata sadržajem u želji da upoznamo našu kulturnu baštinu.

Bela Gabrić

U ZNAKU ANDRIĆEVE "DUŽIJANCE"

Ova književna večer, koju ove godine obavljam po trinaesti put u sklopu "Dana Kruha i Riječi", je konstitutivni element oko kojega su se oblikovali ovi dani. Više od deset godina to su bile jedine književne večeri na hrvatskom jeziku i o hrvatskim književnim stvarateljima, o bunjevačko-šokačkim velikanima iz ovih naših prostora.

I opet se, ne znam po koji put dokazuje tvrdnja, da tako uspješno nitko ne može raditi protiv naše narodne stvari kao mi sami. Ali, ono što je još žalostnije, to činimo za mali osobni karijeristički interes, a stvaramo sebi goleme duhovne štete.

Kada se i ovaj detalj ukomponira u mozaik svih društvenih i političkih zbivanja danas na ovim prostorima, onda slika biva još jasnija. Samo neka pamte akteri ovih akcija, da povijest ima veoma dobro i dugotrajno pamćenje, koje nisu izbrisali ni režimi najjače tiranije i kada padnu kulise jednog režima, ostat će pred sudom povijesti u svoj svojoj bijedi kao i toliki prije njih.

Premda ratna divljanja još ne pokazuju znake smirivanja, a toliki se upitnici, izazvani nerazumnim prijetnjama, uvlače i u naša srca, mi kao narod, jer smo svijesni, da nikome nismo ništa našao učinili, da pače nikome se nismo prijetili, nikome prozorska stakla razbili, nikome zaušnicu udarili, jedino što branimo sebe, dostojanstvo ljudske osobe, života i neotuđiva prava pojedinca i naroda, svim dopuštenim sredstvima civilizirane borbe, uključujući i internacionalizaciju ovih naših problema, nakon što smo

iscrpli sva zakonska sredstva i mogućnosti. Zato koristim ovu priliku, da svim našim borcima za narodna prava odam priznanje i zahvalim za svu borbu, koju vode kako bi sačuvali ne samo naš narodni i kulturni identitet, nego i golu egzistenciju.

Samo Bog može im se dostojno odužiti, a sa naše strane zaslužuju svaku podršku. Svjesni svoje nedužnosti, mi nastavljamo živjeti sasvim normalno svoj život, a ovim kulturnim crkveno-narodnim svečanostima mi želimo ohrabriti taj naš narod, da se ne prestraši vala zla koji se valja ovim našim prostorima, nego da ustraje na putu dobra, kulture i evropske uljudbe, kojoj ga je vjekovima učila i upućivala naša sveta majka Crkva Rimski i Katoličanska.

Ove godine želimo oživjeti uspomenu na jednoga čovjeka koji je nas Hrvate u Bačkoj, to jest njegovu šokačku i bunjevačku granu, ovjekovječio ne samo svojim članicama i novelama, nego i svojim svitama, kompozicijama. Ali, ono što je najbitnije, svojom operom i operetom. Riječ je o dr Josipu Andriću, koji je otišao sa ovoga svijeta prije dvadesetpet godina (1967.god.). Svojim šokačko-hrvatskim porijeklom, (rođen je u Bukinu u obitelji Andrića, jedne od malobrojnih šokačkih obitelji, čiji potomci još i danas tamo žive!) a osobito svojim spisateljskim, skladateljskim i organizatorskim radom na polju hrvatske kulture, proslavio je nas Hrvate u Bačkoj. Kao dugogodišnji urednik Hrvatskog književnog društva "Sv. Ćirila i Metoda", nekad društva "Sv. Jeronima", učinio je silan posao na polju kulturnog uzdizanja našega naroda i to upravo njegovih najširih slojeva - seljaštva. O tome svjedoče stotine tisuća književnih naslova koji su pod njegovim rukovodstvom ugledali svjetlo dana. O njegovim zaslugama za hrvatsku kulturnu baštinu bilo je mnogo rečeno na Znanstvenom skupu, koji je održan u Ristovači kod Bača 30. kolovoza 1969. god. u povodu 75. obljetnice njegova rođenja. Tada je otkrivena spomen bista u rodnom selu njegove majke, u šokačkom selu Plavni. Sve je to publicirano u knjizi: "Dr Josip Andrić" (Zbornik, Zagreb, 1971. god.).

Bio je to prvi pokušaj poslije II svjetskog rata da hrvatski intelektualci sakupe i vrednuju opus jednog svog uglednog sina i predstavnika. To je izazvalo bijes ondašnjih komunističkih struktura, pa je spomenik, zakonito postavljen u crkvenom dvorištu, porušen na inicijativu mjesnih seoskih vlasti, a neke ljude koji su sudjelovali na tom skupu kao predavači, osudili na nekoliko godina zatvora, jer su "ugrožavali stabilnost" onodobnog poretka, čije posljedice još i sada osjećamo. A samoga dr Josipa Andrića, tadanja ovdašnja sredstva priopćavanja proglasiše "ustaškim ideologom", zaboravivši, da je baš taj čovjek bio proganjan od ustaškog režima u Hrvatskoj. Čak je dospio i u koncentracioni logor odakle su ga njegovi slovački prijatelji izvadili. Ali, što to vrijedi za komunistička sredstva priopćavanja. Ona su bila u službi diktature, jer se najprije nekoga proglasilo "državnim" ili "narodnim" neprijateljem, da bi se kratko poslije toga mogao protiv toga dotičnog ili dotičnih pokrenuti i proces, bez obzira ima li bilo kakva temelja ili osnove, jer istina je ono što koristi unapređenje socijalističkih odnosa.

No ono što nas, danas, ovdje zanima jesu osobite zasluge dr Josipa Andrića z a nas Bunjevce i Šokce, ovdje u Bačkoj. Prije svega, dr Andrić se trudio da nas uprisutni u hrvatskim kulturnim krugovima, a osobito u Zagrebu. To nažalost nije slučaj danas,

jer sva ozbiljna kulturna nastojanja nas ovdje u Bačkoj nemaju gotovo nikakva publiciteta u zagrebačkim sredstvima priopćavanja i to ne samo sada u vremenu medijske blokade, nego i davno ranije, gdje nalazimo iste one kolaborantske prste koji imaju zadatak osujetiti svaki kulturni razvoj hrvatskog življa u ovim prostorima, a ukoliko im to ne uspijeva potpuno, da barem blokiraju sve što se može. No nadamo se da će i tomu doći kraj. Dr Josip Andrić se trudio da naše kulturne sadržaje trajno unese u riznicu duhovnog blaga hrvatske kulture. Tako je bunjevačke Hrvate ovjekovječio svojom operom "Dužijanca". To je prva i do sada jedina opera, čiji je sadržaj tematika iz života bunjevačkih Hrvata. Ta je opera 1953.god. izvedena u Subotici, ali na našu žalost, notni materijal, osobito orkestracija, je izgubljena (ili i uništena!). Koristim ovu priliku, da javno pozovem sve one koji imaju neka saznanja o tom notnom materijalu, da nam dojavu kako bi još živući hrvatski skladatelji, kao Julije Njikoš, mogli srediti i predati budućim pokoljenjima to naše veliko kulturno blago. Dakle, dokle god se bude izvodila ta Andrićeva opera, znat će se da na sjeveru Bačke živi jedna grana hrvatskoga roda! Isto je tako svojom operetom "Na vrbi svirala" ovjekovječio i drugu hrvatsku granu - šokačku, kojoj je i sam po rođenju pripadao.

U spomenutoj opereti obrađuje život šokačkih Hrvata na jugozapadu Bačke, koja je prvi puta izvedena u Plavni 1956.god. No, kao što nisu izdane tiskom note naše prve i jedine bunjevačke opere, tako nije tiskan ni libreto, ni note ove operete. Stoga predlažem, da se tekstovi ovih opera tiskaju u našem "Zborniku Ivan Antunović".

U povodu ove obljetnice osim ove komemoracije, predviđa se još jedan koncert posvećen opusu dr Josipa Andrića, negdje u jesen u izvođenju katedralnog zbora "Albe Vidaković" iz Subotice. Odjel za glazbu ovog instituta "Ivan Antunović" nazvan je imenom dr Josipa Andrića, ovog našeg glazbenika i velikog kulturnog radnika, na Skupštini Instituta u lipnju ove godine.

Za dvije godine napunit će se sto godina od njegova rođenja, možemo li se nadati da ćemo barem tim povodom moći ponovno čuti njegove opere, makar i u izvođenju amatera (kao što je opereta bila i prvi puta izvedena!) ako do tada Subotica ne bude imala svoju dramsku scenu i na hrvatskom jeziku!? Treba živjeti u nadi i od nade!

Lazar Ivan Krmpotić

(Govor na otvorenju književne večeri na "Danima Kruha i Riječi", u Subotici, 13. kolovoza 1992.)

MEDITATIVNA VEČER

Uoči blagdana Velike Gospe i dužijance bila je meditativna večer. To je prilika da se okupimo u razmatranju o pitanjima koja svakodnevno prate svakog čovjeka.

Ove godine meditativna večer je održana 14.kolovoza u subotičkoj katedrali - bazilika sv.Terezije sa početkom u 20 sati, a posvećena je sv.Leopoldu Bogdanu Mandiću u povodu 25.obljetnice njegove smrti u Padovi, u Italiji, 30.srpnja 1942.god. (Rođen je 12.svibnja 1866.god. u Herceg Novom.)

Prigodni recital je bio sastavljen od misli sv.Leopolda, a obuhvaćene su četiri teme: Blažena Djevica Marija, sv.euharistija, ljudima prijatelj, ljudska savjest. ti citati su popraćeni stihovima pjesnika.

U crkvi na glavnom oltaru postavljena je slika sv.Leopolda, kip Bl. D. Marije, kalež, svijeća i mala maketa sobice - ispovjedaonice sv.Leopolda, koju su od slame izradile Marija Ivković Ivandekić i Kata Rogić iz Đurđina. U recitalu ulogu sv.Leopolda imao je vlč.Andrija Anišić.

Za vrijeme izvođenja recitala bilo je više svećanih prizora pred oltarom, npr. unošenje moći sv.Leopolda, unošenje male makete od slame, pristup grešnika slici sv.Leopolda. Također je bila lijepa ritmička vježba djece "Krist na žalu".

U izvođenju recitala sudjelovali su recitatori i katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s.Mirjam Pandžić.

Izbor tekstova sv.Leopolda izvršio je preč.gosp. Andrija Kopilović, a vita Grunčić je sve objedinila veznim tekstovima i uvježbala sa recitatorima. Reditelj večeri i voditelj razmatranja također je bio preč.gosp. Andrija Kopilović.

Ova meditativna večer bila je bogata lijepim mislima sv.Leopolda, koje su popraćene stihovima pjesnika, od kojih ističem stihove Vite Grunčić: "Primi, Oče, moju žrtvu". Zbog toga, svi prisutni su otišli sa ove duhovne priredbe duševno smireniji i bogatiji. U riječima sv.Leopolda mogli su naći utjehu, jer je on doista "ljudima prijatelj".

Bela Gabrić

DUŽIJANCA U KATEDRALI

Već je postala tradicija da velik broj vjernika i mladeži pohiti u subotičku katedralu - baziliku na veliku narodnu i crkvenu svečanost - Dužijancu. Ovaj omiljen narodni i crkveni blagdan ima svoju osnovu u narodnom običaju proslave dužijance u seljačkim obiteljima bunjevačkih Hrvata u Bačkoj.

Kerske Kraljice ispratile su katedralnog bandaša i bandašicu

Ustalo se običaj da u subotičkoj katedrali Dužijancu slavimo 15.kolovoza, na blagdan Velike Gospe, a prethodnih nedjelja proslavljena je u okolnim naseljima.

Ove godine katedralna dužijanica imala je u svojoj proslavi neke promjene.

Na uspomenu prve dužijance 1911.god. u crkvi sv.Roka ispred te crkve krenule su troje karuce. Na prvim karucama su bili bandaš Ljubomir Mesaroš i bandašica nevena Kujundžić (mali bandaš je bio Filip Prčić, mala bandašica Marija Ivanović), a pratile su dvoje okićene karuce sa pratiocima.

Pred crkvom ih je ispratilo 16 "kraljica" kraljičkom pismom Ivana Prčića o dužijancei (Subotička Danica, kalendar za 1987. 123.str.). Dvije grupe po osam "kraljica" spremile i uvježbale su s.Silvana Milan i Eleonora Merković.

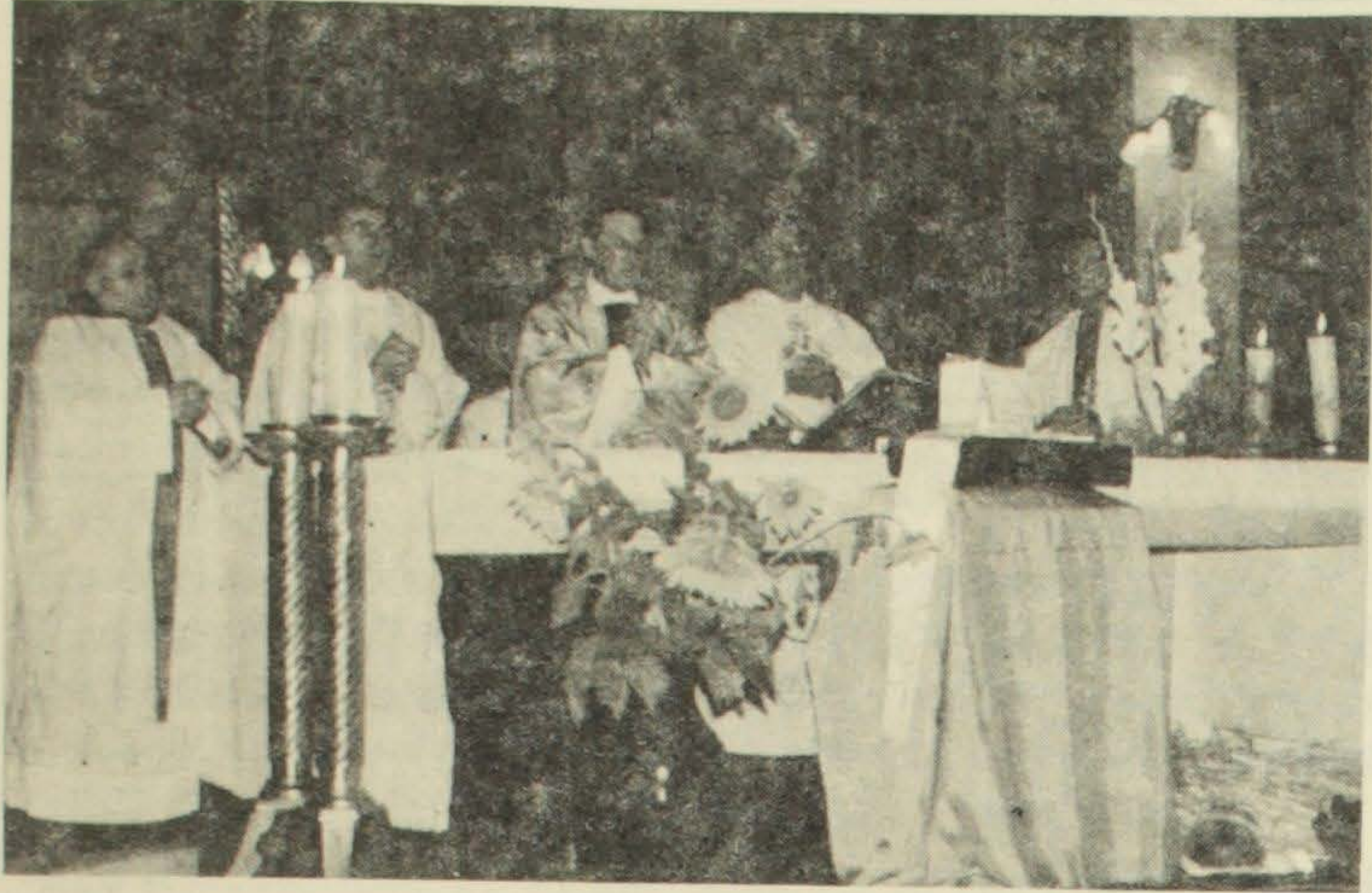
Za to vrijeme se u biskupijskom dvorištu formirala povorka mladeži u bunjevačkoj nošnji (oko 170 učesnika) uz sve bandaše i bandašice iz okolnih naselja (Đurđin, Mala Bosna, Tavankut, St.Žednik).

Iz biskupskog dvora povorka je u 10 sati zajedno s biskupom i svećenicima pošla prema katedrali, gdje su stigle iskićene karuce s bandašom i bandašicom i još dvoje karuce sa pratiocima. Povorka je svečano ušla u katedralu uz pjesmu puka "Lijepa si, lijepa" i sredinom je načinila dugi špalir.

Biskup msgr. Ivan Penzeš sa asistencijom i ostalim svećentvom je na vratima crkve dočekao i kroz špalir uveo sve bandaše i bandašice iz okolnih naselja i katedralnog bandaša i bandašicu i njihove pratiocice (risare i risaruše).

Veličanstven prizor svečanog ulaska dok puna crkva pjeva marijanske pjesme. Taj svećani trenutak je dirnuo sva srca i dugo ćemo ga pamtit. Sada nam je jasnije zašto naš svijet toliko voli svoju dužijancu.

Svečana zahvalna Sv. misa

Poslije toga mladež u narodnoj nošnji smjestila se pred oltarom i nakon blagoslova novog žita počela je sv. Misa zahvalnica koju je prikazao biskup msgr. Ivan Penzeš uz koncelebraciju. Prigodnu propovijed je održao vlč. Lazar Novaković, župnik u Maloj Bosni. U prvom dijelu to je bila marijanska propovijed, a u drugom dijelu propovijednik je pozvao sve prisutne da grade svoj život i svoju budućnost na zdravim korijenima vjere i narodne tradicije. Proslava dužijance je izraz te narodne tradicije i treba je čuvati i njegovati.

Nakon sv. Mise bila je zahvalna procesija sa Presvetim oko katedrale. Procesija ima svoje duboko religiozno značenje kao izraz molitve puka na životnom putu. Ali, ova procesija ima i svoju posebnu ljepotu, jer to je smotra bogatstva narodnog stvaralaštva i narodnog duha. Narod je uvijek svaku svečanost želio uljepšati pa je obukao ono što je najljepše imao. Tako je to i za dužijancu. Tada želimo pokazati ono što nam je najljepše.

U procesiji je učestvovala velika grupa mladeži u svim vrstama bunjevačke narodne nošnje i na taj način mladi pokazuju svoju ljubav prema svemu što je narodno u želji da to sačuvaju. Osim katedralnog bandaša i bandašice u procesiji su bili svi bandaši i bandašice iz okolnih naselja.

Ove godine zapažena je posebna novost. Dvije djevojke iz župe sv. Roka bile su u "cilom bilom šlingovanom ruvu" tj. u ruvu od "bilo postava" (platna). Imale su bili šlingovan keceljac sa bilom šlingovanom suknjom, a "bluz" je sašiven "u struk". To znači da kone djevojke koje nisu mogle kupiti svilu za vinčanje, jer je bila skupa, sašile su bilo šlingovano ruvo. To do sada nije bilo poznato i nije do sada bilo u povorci za Dužijancu. Uz to treba reći da je to velika novost i zanimljivost za sve etnografe koji proučavaju bunjevačku narodnu nošnju, osobito njene šlingovane i vezene dijelove, jer svila je tvornički proizvod i pogubno je djelovala na narodnu nošnju. U velikoj mjeri je potisnula narodno stvaralaštvo i rukotvorine. Pod utjecajem mode napušteno je

ono što je narod stvarao svojom vještinom i prihvaćena je tvornička roba.

Veliko mnoštvo puka u katedrali i oko katedrale i ove godine je pokazalo koliko bački bunjevački Hrvati vole svoju dužijancu, koja je od 1911. god. preživjela pojedine teške godine i krize pa je sada svake godine sve ljepša i svečanija. Neka tako bude i dalje. Neka dužijancu prihvate i naši novi naraštaji.

I ove godine bili su kao gosti na dužijancu gradonačelnik Kasza Jozsef, potpredsjednica Stanka Kujundžić, Antun Skenderović, narodni poslanik u republickoj skupštini i drugi.

Poslije procesije vjernici su ušli u crkvu i svečano je otpjevana pjesma "Tebe Boga hvalimo" s blagoslovom.

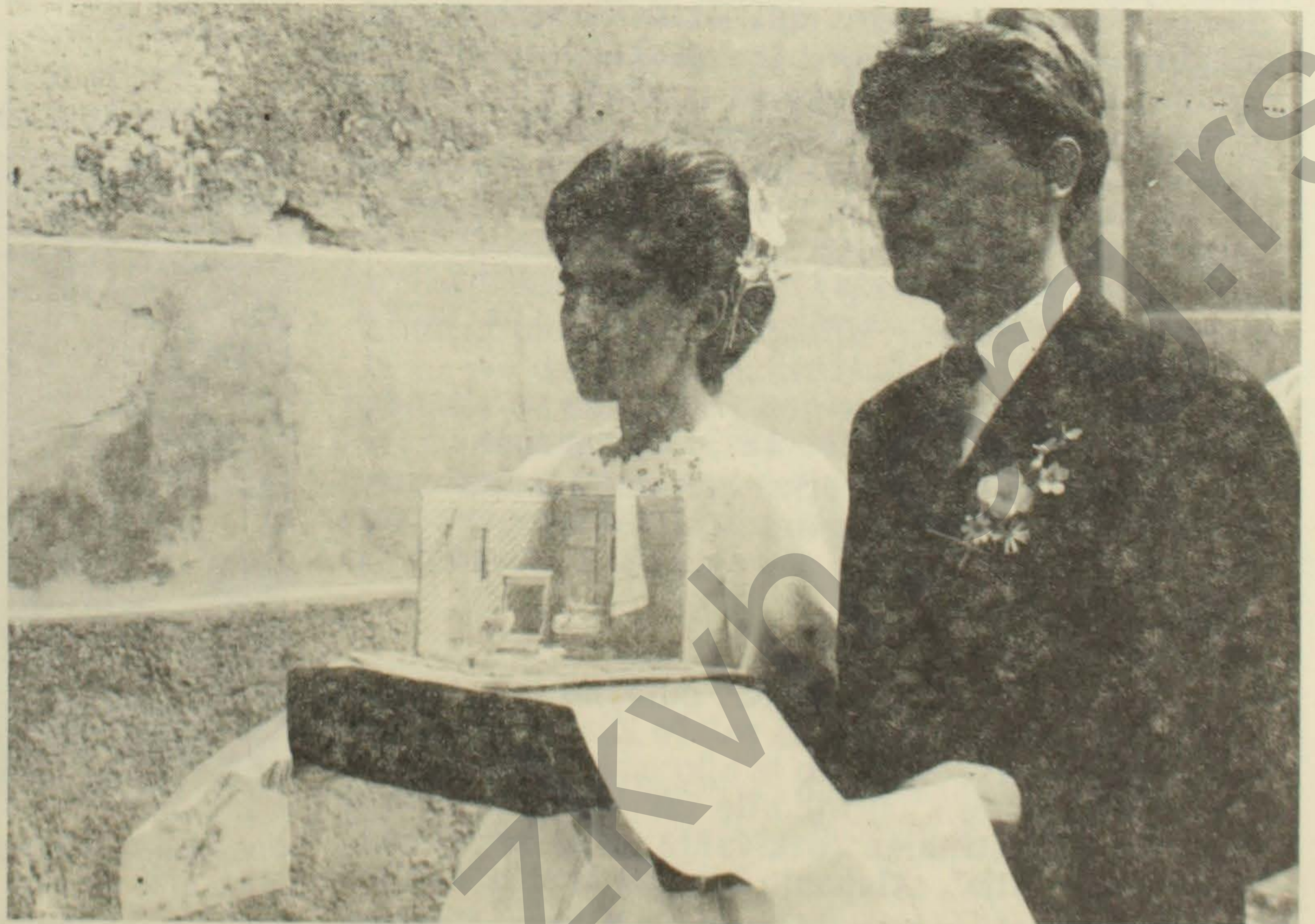
Nakon svečanosti u crkvi, u vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka bandašica je priredila "užnu" za bandaša i njegove i svoje roditelje i za druge rođake i goste.

Godinama je bio običaj da je ta svečanost bila u kući bandašice, a poslije podne kod nje je bilo kolo.

Prošle godine bandašica Suzana Vukov je iz župe sv. Roka i susretljivošću župnika dr Marina Šemudarca svečana užna je održana u župnoj vjeronaučnoj dvorani, a uveče je bilo kolo u župnom dvorištu.

To se pokazalo kao vrlo prikladno i lijepo, pa zato je Vinko Kujundžić, otac bandašice Nevene, također u vjeronaučnoj dvorani župe sv. Roka priredio svečanu užnu, koja je bila prijateljsko susretanje svih gostiju u veselju. Naveče je u župnom dvorištu bilo narodno kolo uz veliko mnoštvo mladeži i starijih koji su se uz zvuke tamburica u rukama mladih tamburaša u orkestru "Hajo" mogli naigrati i razveseliti. To je bilo doista pravo narodno veselje i želja je svih da bude češće.

Bela Gabrić

Bandaš Ljubomir Mesafoš i Bandašica Nevena Kujundžić

DUŽIJANCA '92.

GRADSKA DUŽIJANCA kao turistička priredba, koja ima svoju osnovu u narodnom običaju proslave završetka žetve među bačkim bunjevačkim Hrvatima, prvi put je organizirana u Subotici od 15. do 18. VIII 1968.god. To je bilo veoma svečano uz velik broj učesnika i uz nepreglednu masu gledalaca na subotičkim ulicama i na glavnim trgovima.

Zatim je Dužijanica svake godine bila sve veća i svečanija. Mislim da je došla do vrhunca u proslavi od 24.srpnja do 1.kolovoza 1971.god. Ali, u sklopu poznatih političkih zbivanja došlo je do promjene stavova vladajućih foruma u Općinskom komitetu Saveza komunista. Dužijanica je osuđena i proglašena kao nacionalistička i jednonacionalna. (Ako danas kpogle-

damo tiskane prospekte i spiskove učesnika, vidimo da to nije bila istina.)

Organizacioni odbor je smijenjen i ta lijepa narodna i folklorna priredba je slijedećih godina sve više stagnirala i gubila na svojoj ljepoti sa sve manjim brojem učesnika i sve manjim zanimanjem publike. Tako je to bilo godinama i Dužijanica je "pala na niske grane".

Ali, 1990.god. u novim političkim uvjetima početak procesa demokratizacije u našem društvenom životu, dolazi do obnove rada KUD "Bunjevačko kolo", jer je se međuvremeno njegova aktivnost bila svela samo na folklor. Nova uprava Društva uzela je kao svoj zadatak da obnovi Dužijancu u njenom nekadanjem obliku i sjaju. Formiran je Organizacioni odbor Dužijance i proslava je obnovljena sa svim nekadašnjim priredbama: takmičenje risara, konjičke trke, kolo sa izborom bandaša i bandašice, skupština risara i svečana povorka sa završnom svečanošću na "salašu" na Trgu slobode.

Ove godine, po treći put je održana proslava obnovljene Dužijance (1990. 1991. 1992.god.).

Svečanosti su počele 5.srpnja velikim koncertom Subotičkog tamburaškog orkestra u Sinagogi pod ravnanjem Zorana Mulića, a umetnički rukovodilac je Stipan Jaramazović.

TAKMIČENJE RISARA održano je u subotu, 18.srpnja u Maloj Bosni na salašu Zlatka Skenderovića. Zbog velike suše žito je bilo malo i neprikladno za ručnu obradu i zato je bilo takmičenje u drugim risarskim vještinama (otkivanje kose na "babici", pravljenje "prlja", sklapanje kose na kosište i dr.).

Sudjelovali su risarski parovi iz Bikova, Đurdina, Ljutova, Male Bosne, Tavankuta i St.Žednika.

U tom takmičenju, po odluci žirija, na prvom mjestu je bio bračni i risarski par Grgo i Marija Matković iz Đurdina. Na drugom mjestu su Ivan Gedović i Rozika Bačlija iz Tavankuta, a na trećem mjestu su Stipan Vujević i Marija Matković iz Male Bosne. Takmičenje je počelo u 16 sati i zato je poslije takmičenja bila bunjevačka "mala užna" sa uobičajenim jelima (kruv, slanina, crni luk i kiselina).

KOLO sa izborom bandaša i bandašice ove godine je održano u petak, 31.srpnja sa početkom u 20 sati u velikoj dvorani KUD "Bunjevačko kolo" (Subotica, Preradovićeve 4).

U takmičenju za izbor najljepšeg para (bandaša i bandašice) bilo je 40 djevojaka i 21 momak. Za bandaša i bandašicu su izabrani Marinko Stantić iz Bajmoka i Mirjana Vuković iz Subotice. Prvi pratioci su Ivan Piuković iz Subotice i Renata Kolar iz Tavankuta. Drugi pratioci su Stipan Budinčević iz Svetozara Miletića i Danijela Franić iz Subotice. Svi izabrani su dobili prigodne darove, pored ostalog i dar "Subotičkih novina" "Rečnik bačkih Bunjevaca" čiji su autori Marko Peić i Grgo Bačlija.

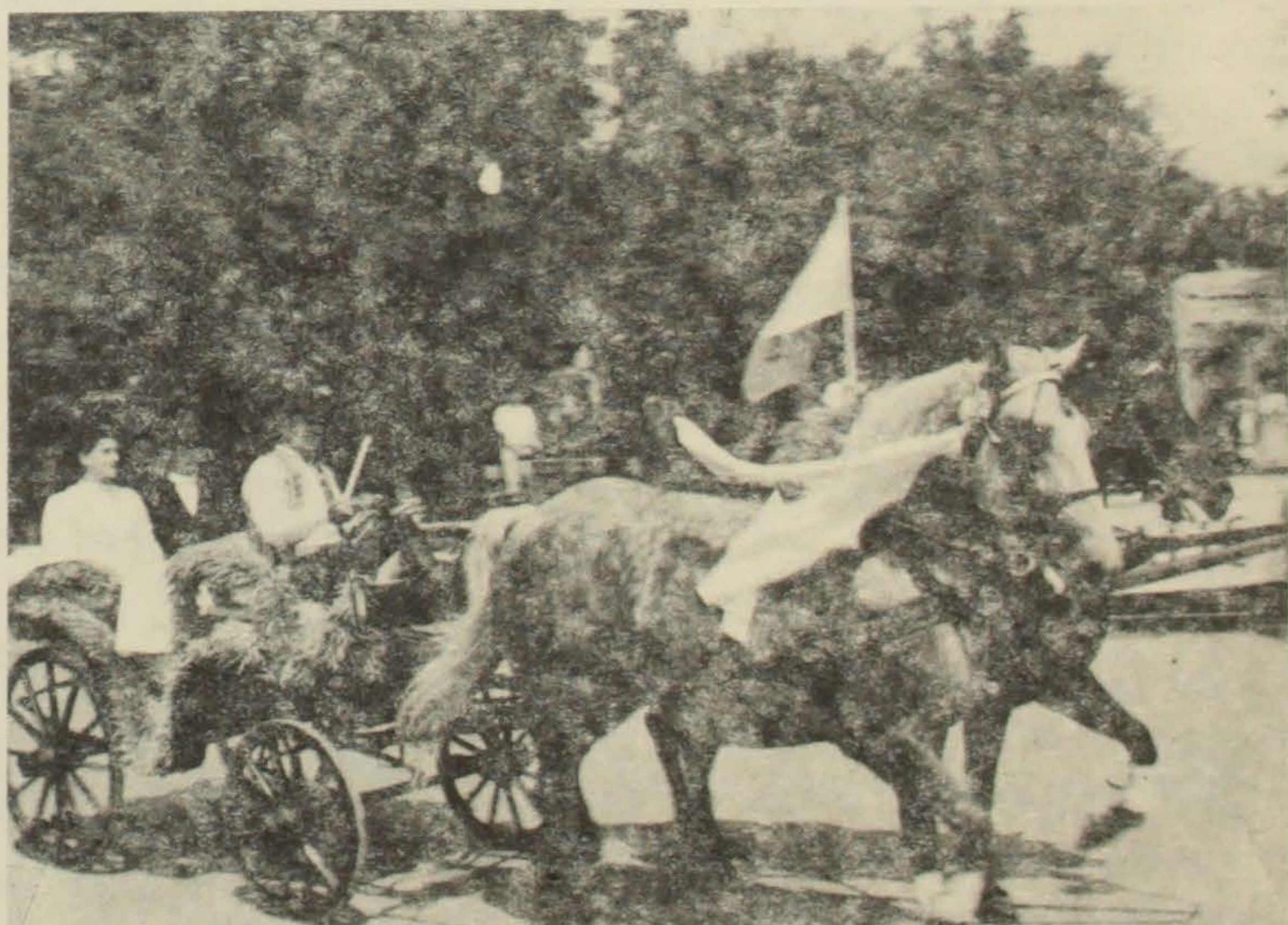
U izboru za najljepšu bunjevačku nošnju nagrađena je Antonija Piuković. Imala je svilenu suknju i pregaču, svilen mider na grane sa srebrnim portom i srebrnim kopčama i bilu zlatom vezenu košulju. Dosta možemo reći da je bila najlipča.

U kulturno-umjetničkom programu nastupile su sve folklorne sekcije KUD "Bunjevačko kolo": Pionirska sekcija je izvela splet bunjevačkih igara. Pionirska ženska grupa je pjevala kraljičke pisme. Kadetska grupa je izvela bunjevački splet "Rokoko". Reprezentativna grupa je izvela bunjevački splet "Momačko kolo".

Svi spletovi igara su izvedeni uz pratnju tamburaškog orkestra KUD "Bunjevačko kolo" pod ravnanjem prof.Lazara Malagurskog. Kao vokalni solisti nastupili su Josip Miljački, član Muzičke sekcije KUD "Bunjevačko kolo" i Terezija Buljovčić Jegić, članica Katedralnog zbora "Albe Vidaković".

Za tu priliku na pozornici je kpostavljena bunjevačka "čista soba": sa strane dva kreveta s dunnjom i uzgljancama, na sredini velik astal i stoci, na zidu su svete slike sa marinskom svićom i propećem. Nije izostala ni kolivka, a pored zida dolaf.

Sve je to uređeno vještinom i zalaganjem Grge i Dominike Piuković.

Gradski bandaš i bandašica usvečanoj povorci

Poslije biranja i kulturno-umjetničkog programa nastavljeno je narodno veselje uz tamburaše, a tko se želio osladiti mogao je dobiti fine fanke sa sirom ili pekmezom, a i pića je bilo po izboru. Da bi pokazali da je to narodno veselje, mnogi gosti su došli u bunjevačkoj narodnoj nošnji.

Isto veče, prije početka programa otvorena je prigodna izložba članova Likovne sekcije KUD "Bunjevačko kolo", Cecilije Milanković i Stipana Šabića, koji su izložili svoje slike pejzaža u tehnici suvi pastel. Uz prigodni kratki program izložbu je otvorio Bela Ivković, predsjednik KUD "Bunjevačko kolo". Odlučeno je da u holu prostorija Društva bude stalna prodajna galerija radova članova Likovne sekcije.

SKUPŠTINA RISARA je ove godine održana u subotu 1.kolovoza sa početkom u 20 sati na Trgu slobode, na velikoj pozornici, gdje je bio improviziran bunjevački salaš sa ambetušom.

Na početku su svi risarski parovi, koji su sudjelovali na takmičenju u Maloj Bosni, prikazali na pozornici pripremu za žetvu (za ris) (otkivanje kose i drugo). Na salašu ih je dočekala domaćica (Ruža Šimić), koja ih je pogostila i domaćin (Geza Romić) s kojim su se risari dogovarali o kosidbi koja će početi. Tamo su bili dida i majka (Aleksandar i Grozdana Temunović) i unučad. Kad su sve pripreme završene, risari i risaruše zaigrali su Veliko bačko kolo uz pratnju tamburaša.

Zatim je bio bogat folklorni program u kojem su nastupili gosti: KUD "Aleksandrovo" u Subotici, KUD "Bartok Bela" iz Čantavira, KUD "Jedinstvo - Egyseg" iz Bajmoka, KUD "Rokoko" iz Čikerije u Mađarskoj, KUD "Janos - holma" iz Mađarkse i na kraju domaćin KUD "Bunjevačko kolo" sa svojom pionirskom, kadetskom i reprezentativnom folklornom grupom. Na programu su izvedene mađarske, srpske, bosanske i bunjevačke igre uz pratnju tamburaškog orkestra KUD "Bunjevačko kolo" pod ravnanjem prof.Lazara Malagurskog i orkestra pojedinih gostiju, a vokalni solista je bio Josip Miljački. Voditelji ove priredbe su bili Zlata Lacić i Franjo Vujkov.

Mirno ljetno veče odjekivalo je od melodija igara i pjesama na radost i uživanje velikog broja gledalaca, koji su ispunili gradski trg, željni zabave i veselja u ovo nemirno vrijeme.

SVEČANA POVORKA kao završna svečanost Dužijance '92 održana je nedjelju, 2.kolovoza. Povorka je krenula u 11 sati sa Trga žrtava fašizma i pošla je prema glavnom trgu, gdje je na velikoj pozornici bio salaš, a domaćin (Geza Romić) i domaćica (Ruža Šimić) su čekali risare poslije završenog risa.

Povorku je predvodio barjaktar sa velikom plavom zastavom dužijance. zatim su išli svi parovi risara sa takmičenja u Maloj Bosni, na čelu sa pobjedničkim parom. Iza njih su u svom bogatstvu i šarenilu boja u mimohodu išla kulturno - umjetnička društva koja su nastupila prethodno veče na skupštini risara i ostale grupe u narodnim nošnjama. Slijedile su ih tri grupe "kraljica" koje su prolazeći pjevale kraljičke pisme.

Iza njih su išla žitom nakićene haptike, karuce i dr. za koje su kočijaši posebno istimarili konje i osvitlali amove da oni, koje nose, budu što viđeniji. Na posebnim karucama bili su kao gosti bandaš i bandašica crkvene Dužijance u katedrali, Ljubomir Mesaroš i Nevena Kujundžić. Poslije njih su išla troja okićena karuca na kojima su bili bandaš i bandašica gradske dužijance, Marinko Stantić i Mirjana Vuković

i dva para pratilaca, koji su izabrani u petak u kolu.

Svi bandaši i bandašice i njihovi pratioci zajedno sa risarima sa takmičenja došli su na pozornicu, gdje su ih pred salašom čekali domaćin i domaćica. Bandaš je javio domaćinu da je žito pokošeno i u krstine sadiveno i dao mu je žitni vinac, a domaćica je sve risare i risariše, sve bandaše i bandašice i njihove pratiocce posula mekinjama sa željom da bude obilje žita i sve je poškopila vodom po starom bunjevačkom običaju.

Najbolji risar i risaruša na takmičenju pristupili su gradonačelniku, koji je došao na pozornicu, i risaruša mu je dala samun kruva od novog brašna. Gradonačelnik Kasza Jozsef je čestitao i zahvalio svima koji su na bilo koji način pomogli u ovogodišnjoj žetvi i u organizaciji ovogodišnje Dužijance, ali morao je izraziti svoju zabrinutost zbog teškog ekonomskog stanja seljaka i agrara uopće, što je posljedica nezapamćene suše i teškog ratnog stanja.

Poslije ovih sumornih riječi nastalo je veselje na pozornici. Svi risari, risaruše, svi bandaši i bandašice i njihovi pratioci zajedno sa domaćinom i domaćicom uhvatili su se u veliko bunjevačko kolo uz zvuke tamburica, koje su u vrelo ljetno podne odjekivale Trgom slobode i daleko dalje, a veliko mnoštvo gledalaca je s radošću uživalo u ovoj prekrasnoj slici i u vještini mladog tamburaškog orkestra "Hajo". Igračima na pozornici pridružili su se i gledaoci, koji su se uhvatili u nekoliko kola. To je bilo pravo narodno veselje.

Gledaoci su se polako počeli razilaziti, a uz to su još mogli pogledati izložbu (etno park) pred ulazom u Gradsku kuću, gdje su bile prikazane stare alatke za obradu zemlje na našoj ravnici.

Također su mogli pogledati i prigodno ukrašene izloge čiji su aranžeri sudjelovali u takmičenju. Po odluci žirija nagrađeni su Jelisaveta Cvijanov u prodavnici "Tehnika" u ulici Borisa Kidriča, Dominika Piuković u izlogu Gradske biblioteke, Grgo Piuković je osvojio treće mjesto postavkom "pravljenje tarane i rizanaca" u izlogu prodavnice "Bicikli sport". Svega 11 aranžera je uzelo učešća u takmičenju i na taj način doprinijeli ljepoti grada i ove svečanosti koja želi sačuvati uspomenu na stare žetelačke običaje bačkih bunjevačkih Hrvata.

Posebnu nagradu su dobili Eržika i Bela Miljački koji su za Dužijancu u svojoj kući u Kumičićevoj ulici priredili veliku izložbu bunjevačke narodne nošnje za dicitu i odrasle i razne predmete iz života stare bunjevačke obitelji.

Organizacioni odbor i svi, koji su u KUD "Bunjevačko kolo" bili uključeni u pripreme ove pučke svečanosti, mogu biti zadovoljni premda su svijesni da je to sve daleko od nekadašnjeg sjaja sedamdesetih godina, ali glavno je da su i u ovim žalosnim ratnim vremenima sve priredbe održane i tako smo sačuvali kontinuitet i pokazali da je narodni duh jači od svih prepreka, a čuvanje tradicije je najsigurniji put u budućnost.

Grgo Bačlija

Objavljene fotografije s ovogodišnjih Dužijanci napravili su: Branko Vaci i Ljudevit Vujković Lamić

NJIVA - ČLAN OBITELJI

Dužijance djetinjstva moga

Sretan sam i Bogu zahvalan što sam djetinjstvo svoje proživio na salašima Hrvatskog Majura. Drago mi je da spadam u onu generaciju koja je još radila ris na starovinski način. Bili su to nezaboravni doživljaji. Sjećam se dobro kako sam s roditeljima išao na njivu i s bratom i sestrom pomagao u risu koliko samo kao dijete mogao.

Sjećam se kako smo i na salašu dužijancu proslavljali, radosni što je ris završen. Sjećam se vršidbe na guvnu salaša našega. Taj dan mi je uvijek bio kao blagdan - tako svečan, očekivan s nestrpljenjem. Za taj dan mama nas je uvijek i svečanije oblačila. Sjećam se i dječjih igara u ambaru punom žita...

Tada mi je sve to bilo normalno, sastavni dio života. A sada, tridesetak godina poslije, o svemu tomu razmišljam drugačije, zrelije. Postavljam si pitanje kako su to naši pređi došli na ideju da nakon žetve slave dužijancu, da se raduju na takav način?!

Slušaj kako njiva diše

Stariji to znaju! Dok još nije postojala buka traktora i kombajna, dok se autima nije išlo na njivu - kako su drugačije doživljavali i svoju njivu i svoje poslove. Naši vrijedni seljaci slušali su kako njiva diše: Srce im je kucalo s njivom. Oni su vidjeli kako žito raste, gledali su leljanje klasova, osjećali miris zrelog zrnja... - i uživali su u tom. Njiva je bila član obitelji. Često je atmosfera u obitelji, u kući ovisila je o situaciji na njivi, o nezinom rodu. Zato je stradanje njive jako boljelo seljaka. I zato su seljaci za svoje njive molili. Oni su svaki dan morali otići do svoje njive, pogledati je, pomilovati je. Njivu su posjećivali kao najdražeg prijatelja...

Kad to znamo, onda je jasno zašto je i kako je nastala Dužijanica. Završetak žetve bio je jedan veliki odah, olakšanje, prestanak strepnji. Bio je to događaj koji je izazivao veselje u srcu seljaka. Žito u ambarima značilo je kruh za čitavu godinu, značilo je da gladi biti neće.

O, kako je danas sve drugačije. Današnji čovjek, današnji seljak nema vremena. Nema mira. Zbog sva-

kodnevne juranjave ne vidi on svoju njivu. Od buke traktora ne čuje njezino disanje. On kad gleda njivu, gleda novac. One ne vidi kruh, jer nije siguran da će imati kruha iako je imao vagon žita, jer žito mu nije u ambarima, niti brašno na tavanu - njegovo žito ne zna u čijim je rukama i gdje će završiti. I zato je današnji čovjek, današnji seljak manje sretan. A ako se zna i koliko se politički manipulira njegovim radom i njegovim proizvodima... i još kad čuje da će možda morati, zbog iste prljave politike, napustiti svoje njive i svoja ognjišta, i to samo zbog svoje pripadnosti hrvatskom, bunjevačkom narodu - koji vjekovima živi na ovim prostorima... Kad to znamo, onda je sve jasnije. Razumije se zašto se seljak često povlači u sebe, zašto je sve češće tugom zahvaćen. Razumljive su i njegove zebnje i strahovi. Razumljivi su i njegovi povremeni revolti i protesti.

No, ono što je važno i što ne smije prestati nikada - to je veza seljaka s Crkvom. Njegov odnos s Bogom.

Bog i seljaci

Poznavao je dobro presvijetli Blaško Rajić dušu našeg naroda i zato je htio onu radost i zahvalnost zbog završene žetve, sa salaša prenijeti i u crkvu. Pa, i tako su naši ljudi uvijek najprije Bogu dali hvalu. Sigurno ga je Bog na to potaknuo, kao što je nadahnuo i Psalmistu da u 50. psalmu zapiše Božje riječi: "Pravo me štuje onaj koji prinosi žrtvu zahvalnu...". Zato je Blaško Rajić želio Dužijancu u crkvi. Znao je da Boga pravo časti samo onaj koji mu prinosi žrtvu zahvalnu... Kad u crkvi slavimo Dužijancu onda prinosimo Bogu žrtvu zahvalnu za sve darove koje nam On daje, a osobito za svako zrno žita koje život znači. U kruni, odnosno slici od slame, sažeta je sva naša hvala Gospodinu. Kako je sve to divno!

Biti zahvalna srca! Što imaš čovječe, a da nisi primio?! Ništa! Stoga budi zahvalan Bogu za sve: za svaki plod zemlje, za kišu ranu i kasnu, za svaki zalogaj kruha, za svaki gutljaj pića. Ne budi slijep i tvrdog srca. Zastani, okreni se oko sebe i vidjet ćeš divna djela Božja.

Kad stupiš na svoju njivu, skini šešir sa svoje glave, klekni i zahvali Bogu za sve... A kad je teško, pomoli se za sebe, za svoju obitelj, za svoj narod, za našu budućnost. Moli ga da uvijek hodimo stazama pravim, putem Božjih zapovijedi...

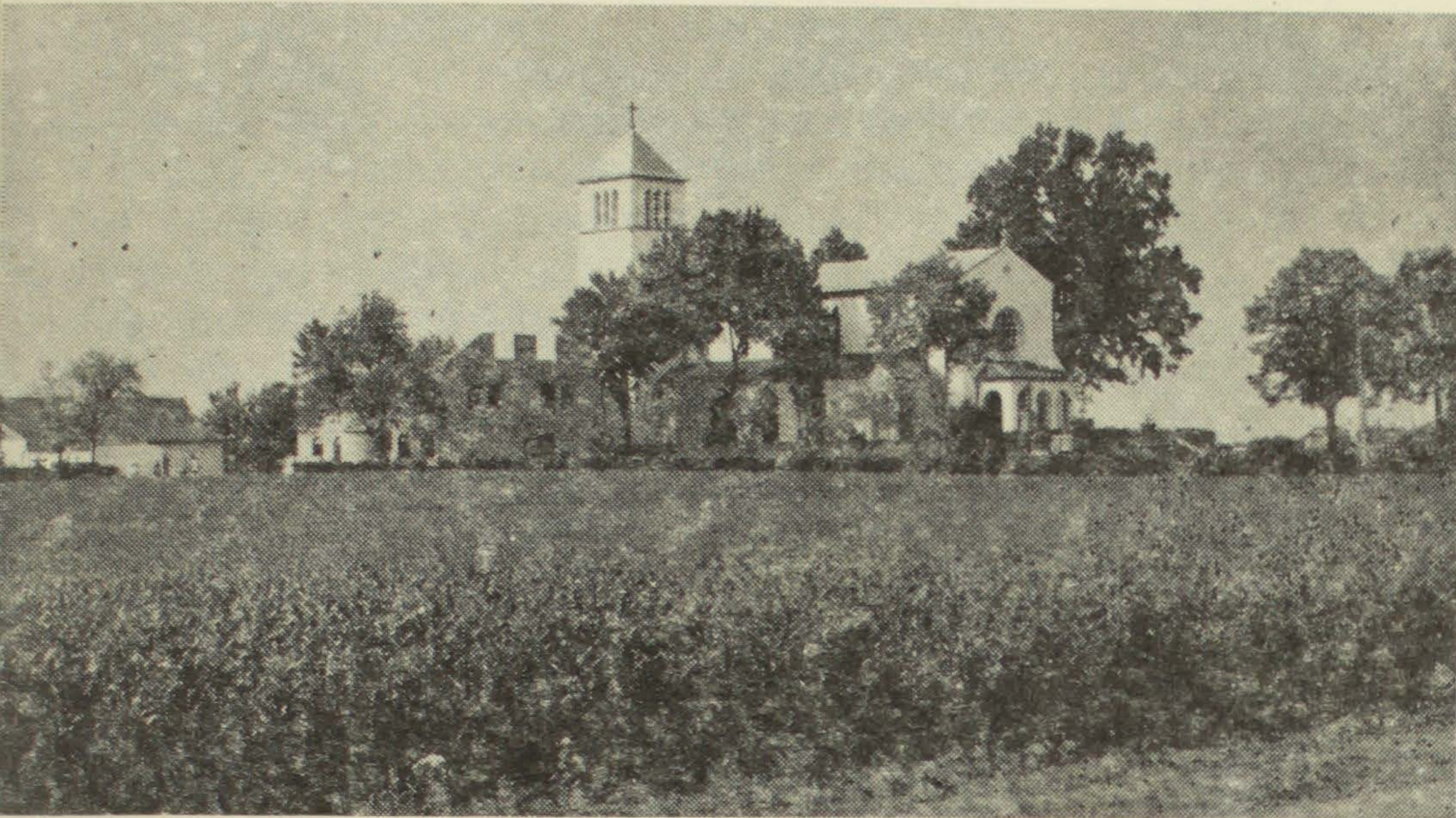
Istinska zahvalnost

Ali, ako želiš istinski zahvaliti Gospodinu, onda podi u crkvu. Sv. misa - presveta Euharistija najuzvišenija je žrtva zahvalnica upravljena Bogu. Ona je silni hvala lijepa Bogu za sve. U svetoj misi se iskazuje čast kruhu na najizvršnji način. Na misi se ponavlja posljednja večera Gospodnja na kojoj je Isus uzeo kruh u ruke, zahvalio Bogu i rekao svojim učenicima: "Uzmite i jedite od ovoga svi, ovo je moje tijelo...". I naložio je da to oni poslije njega čine njemu na spomen.

U tom trenutku mise, u trenutku pretvorbe kruha i vina u tijelo i krv Kristovu, sjetim se često svog pokojnog oca. Vidim ga, sjećam se kako je on svojim

žuljavim, bunjevačkim rukama, s poštovanjem, uzimao još topli samun kruva u ruke, blagoslovio ga, čineći na njemu znak križa, a onda ga rezao i djelio svima za stalom. Kako uzvišen prizor u našim obiteljima. A kakvog li tek uzvišenog čina, kakvog li čuda u svakoj sv. misi koje se zbiva pred nama, pred našim očima -

kad Isus, po svećenikovim rukama pretvara kruh, plod Božje darežljivosti, plod zemlje i rada ruku čovjekovih, u Tijelo svoje. Naš kruh, postaje kruhom Života. Tko jede od toga kruha živjet će uvijek, rekao je Isus. Eto, još jednog razloga da naše srce kliče od radosti i zahvaljuje...

Kruh - hrana za život čovjekov na zemlji, zalog budućnosti i opstanka na zemlji. Kruh života - pričest - hrana za život vječni, zalog vječne radosti u nebu. Jedan kruh, dvije stvarnosti, tako divne i uzvišene, dovoljne da čovjeka učine sretnim. Neje li to i prevelik razlog zahvaljivanja?!

Dok slušamo vijesti o gladi u Sarajevu i drugim mjestima ratom zahvaćenim, kako li moramo biti zahvalni Bogu što imamo kruh svagdašnji i miran san. I dok slušamo o tisućama mrtvih, kad i nas strah zahvati zbog neizvjesnosti što će s nama bisutra, zar da ne poželimo nasititi se kruhom nebeskim, koji nam može osigurati život vječni?!

Usmjeri misli k budućnosti

Dok razmišljamo i zahvaljujemo Bogu za bogatu žetvu, krvlju poprskanu, ratne godine 1991., i dok zahvaljujemo Bogu za siromašnu i slabu žetvu ratne godine 1992. nek nam se misli okrenu budućnosti. Ne znamo kakva će biti slijedeća žetva. Hoćemo li je dočekati ovdje? To želimo i tomu se nadamo, ali je jako važno da svoje misli, u ovim teškim vremenima, usmjerimo Bogu. Onomu koji hodi stazama pravim, On pokazuje i daruje spasenje svoje. Vratimo se Bogu. Obratimo se, prestanimo grijeh i zlo činiti. Više se molimo. Više molimo za mir. Češće se ispovjedajmo, a još češće se, čistim srcem, pričešćujmo. Tako ćemo biti spremni na sve. Bit ćemo spremni svaku situaciju prihvatiti iz Božje ruje. U nevolji ćemo biti strpljivi, u molitvi postojani, gorljiva duha služiti ćemo Gospodinu.

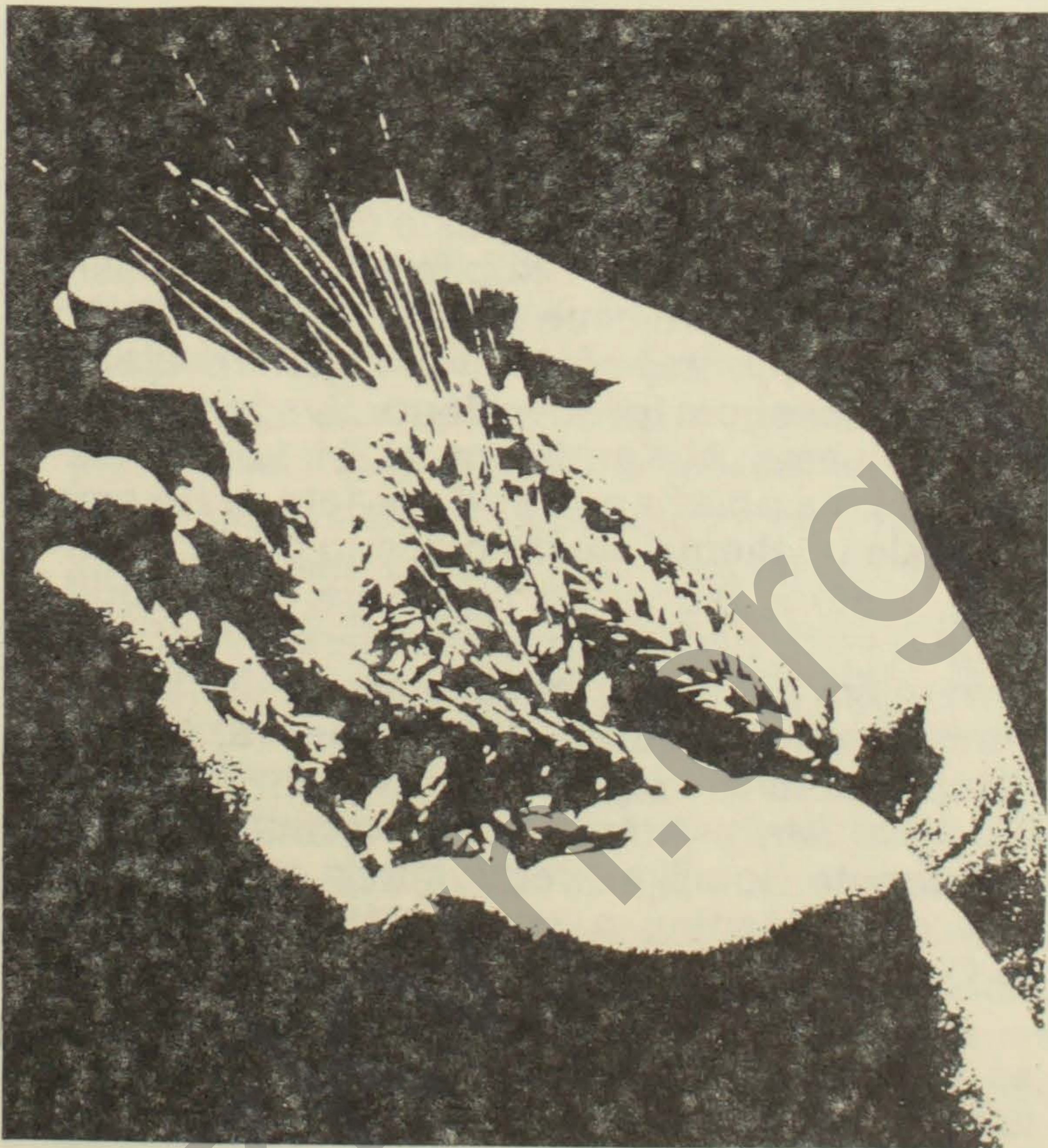
No, ni misa ni pričest ne završavaju u Crkvi. Ako bi u crkvi završile, bila bi naša vjera farizejska. Misa, pričest se žive kod kuće, na radnom mjestu, na njivi, svugdje... Pričest čini da naša ljubav prema bližnjemu bude nehinjena. Pomaže nam da svakog brata čovjeka ljubimo pravim bratoljubljem. Jako, jako je važno da

se moru mržnje odupremo svojom dobrotom, svojom djelotvornom ljubavlju prema bratu čovjeku, svakom bratu čovjeku - bez obzira na vjeru i nacionalnost, jer ljubav je veća od svega. Pa i neprijatelje svoje moramo ljubiti, moliti za svoje progonitelje... Imajmo osobito srca za siromašne. Bit će ih sve više. Nemojmo posljednji komad kruha zadržati samo za sebe. Podijelimo ga s drugima. Bit će to Bogu na slavu, a braći ljudima na korist i nama na radost.

Neka Dužijanca '92. probudi u nama želju i molitvu da nam Gospodin pomogne "da uvijek

hodimo stazama pravim", stazama dobrote i svetosti u svom svakodnevnom životu, pa će nam Bog pokazati staze života. On će dati mir u naše dane. Dat će nam mir koji nam svijet ne može dati, a to je mir i radost u srcu, usprkos svih nevolja; mir i radost koje nam nitko i ništa neće moći uzeti, a u nebu nas čeka vječni život u radosti gledanja Boga licem u lice i u sretnom zajedništvu ljubavi sa svim ljudima.

Andrija Anišić

SPOMEN 25.GODIŠNJICE REDOVNIČKIH ZAVJETA S.M.KARMELE I DOŽIVOTNIH S.M.ZRINKE ŠESTAK

Svaki Jubilej je radosno kliktanje srca, zahvaljivanje i blagoslivljanje neizmjerne Božje ljubavi i dobrote za sve odživljeno, primljeno, podneseno i milošću potkrijepljeno. A radost je nezaustavljiva, želi se saopćiti, jer "nitko ne pjeva sam, čak i zvijezde pjevaju zajedno!" (P.Claudel)

Jubilej u sebi ima nešto jedinstveno-tajanstveno, toliko značajno da ga sjećanja urezuju u svoja tkiva prema snazi osobne doživljenosti.

25.godišnjica redovničkih zavjeta nije bez razloga nazvana *Srebrni Jubilej*! Koliko se u njemu krije i svjetli neslučenih dobrih pothvata, nakana, predano izdržanih teškoća, primljenih milosti, pregaranja u službi ljubavi! Ne mora se sve uvijek primjetiti, ali se zbililo.

Nije li u jednoj vjernosti kroz četvrtinu stoljeća prisutna nadnaravna Božja biologija, jer se tu život prelijeva, dariva, jer se godinama svjedoči i zrači evanđeoska radosna vijest, jer se ljubi i služi, pati i moli, razumije i prikazuje! A, sve to mora imati svoj duboki utjecaj na druge. Život i snaga kojima svijetle dani jednih na druge u nekom smislu pronađu i one s kojima dolaze u doticaj kroz rad, zajedništvo, razgovor. Krist je na djelu!

Srpanjska žega, sa nebeskih plavetnila osula se padinama Zagrebačke gore, a i podno Sljemena, već prve subote u zoru, 1. kolovoza o.g., ali je starodrevno svetište Gospe Remetske očuvalo svježinu. Okupile smo se iz naših Zajednica sa vjernicima za veliko euharistijsko slavlje koje je započelo uobičajenom ulaznom procesijom predvođeno Svećenstvom, slavljenicama: M.Karmelom, M.Zrinkom i s.Valerijom koja polaže prve red. zavjete. U rukama su imale upaljenu i vješto okićenu bijelu voštanicu, simbol radosnog izgaranja, svoje budnosti u vjeri, nadi i ljubavi. Sestarski zbor pod ravnanjem naše s.m.Immaculate trudio se objediniti zvukove oduševljenih glasova, orgulja i umjetničku izražajnost obnovljenih freski samog svetišta u jedno. Nakon misnih čitanja i nadahnute homilije Predvoditelja koncelebracije karmelićanina o.Jakova Mamić, uslijedio je Obred Zavjetovanja.

Prema smjernicama II. Vatikanuma sada se doživotnim zavjetima daje prednost. Naglašenost njihova bila je razvidna tokom razmišljanja koja su se odnosila na s.Zrinku, svjesnu zamašitosti svog doživotnog DA!

Zacijelo je naša s.Karmela u svom dugogodišnjem nesebičnom radu i služenju vedrom i neumornom braći svećenicima i mladosti oduševljenoj za isti poziv, a znalo je biti i do stotinu dječaka zahvaćenih Kristom, stekla prozirnu dušu i široko srce!

Izrekavši svoj slobodni, odlučni DA u punini svog mladenačkog žara s.Zrinka spremnošću cijelog svog bića prihvaća zavjet siromaštva sa svim onim što u sebi posjeduje milošću ozareno, osvježena smislom o svom pozivu. U službi nemoćnima sada, a samaritanskom težnjom, trudit će se olakšati patnju i nemoć, te okrenuta sva Kristu zoriti u ljubavi zavjetom čistoće! Ne zaustaviše je ratne teškoće ni mučna situacija u zemlji jer je u Suboticu zavjetom poslušnosti poslana.

Potrebno je mlađima i starijima posvjješćivati češće koliko je naš redovnički život veliki dar za Mistično Tijelo Kristovo - Crkvu, a svojom posvećenom posvetom utkan u samo otajstvo Crkve! Temeljni je smisao potpuno se darovati za novo lice Mjesne Crkve Bogu, kroz konkretni izazov vremena u kojem se živi. Da bi u tom svjetlu naše Slavljenice i svi prisutni što osobnije i dublje doživjeli sam čin predanja u simboličnoj prostraciji, zaorio je sa kora remetske crkvice zanosni *S u s c i p e* - primi Gospodine moju slobodu... Svečarice su same prinijele euharistijske darove i glasno obnovile Gospodu, pred vrh. glavaricom M.Admiratom, svoje zavjete. Slijedila je Euharistija, srce koje kuca u stvarnost svačijeg života.

Zar nije već i svaki rođendan pogled na odživljeni hod kroz prostor i vrijeme kojim smo bliže svojoj vječnosti?!

Život sav ponuđen Bogu iz ljubavi za boljitak čovječanstva tajna je i dar Božji! U njemu se dnevno pristupa vazmenoj gozbi na kojoj se Krist blaguje. U Euharistiji otkrivamo i simbol svojih red. zavjeta da ih s milošću svaki dan živimo. Jedan takav život kroz punih 25 godina zaslužuje, sada, da se pred njim zaustavimo nakon što smo zajedno zahvaljivale i radovale se, jer je bilo potrebno snage i žara pridonositi duhovnom rastu Zajednice u Domu Biskupije, gdje je s.M.Karmela odživjela ne samo svoje proljeće u redovništvu, nego je iz godine u godinu, u mjesečnim duh. obnovama milošću rasvjetljivana ponirala u otajstva Kristova života, slušajući s puno pažnje riječ Božju u misnim tekstovima! Često sam se zadivila, kako je vješto pronašla odgovarajući otpjev,

Jozip Pašić: KRV SE SUŠI

(nastavak 1.)

Djevojka pak kao da je znala zašto je dovedena u kuću. Sve je sile uprla, da se svima dopadne. A nije to bilo s posebnom nakanom. Ne. Taka joj je narav bila. Ljupka, okretna, uvijek nasmijana i uvijek spremna da na sve skoči i svemu priskoči. Kad bi gazda Nikola došao od nekud ljut i opuštenih labrta, svi su mu se uklanjali s puta još iz daleka. najbolje je tad bilo ne imati s njim posla. Nije da će udariti, nego onda će ti i poderanu opanku zamjeriti. No Katica bi mu doskakutala pa hvatajući Vranca za uzdu šaptala konju u uho ipak toliko glasno da je i gazda Nikola čuo: "Stoj mirno ko vojnik, jer nećeš dobiti danas zobi. Vidiš da se gazda Nikola naoblačio ko jesensko nebo!" I šta je na to gazda Nikola mogao drugo, nego da je lako ošine prutićem po leđima i nasmijan dobaci: "Ajde, ajde, zvijezdice Masne Čoše, ne mrmljaj. Ti opet i kroz oblake sijaš!" I nebo se razvedrilo. Ljutini nije više bilo ni traga.

Kad se jednom opet Lajčo dugo mučio da svinje utjera u svinjac, pa mu to nikako nije ni uz pomoć sluginu uspijevalo, nekoliko je puta ljutito pozivao Milkova, da ih uvija. I Milkov poslušao i potrčao, ali se na svoju nesreću obazro i opazio gdje iza kuće dolazi Katica, pa mjesto da izvrši gazdinu zapovjed, okrenuo kajase pa ni ne hajući što mu Lajčo bijesan grdi, mahao je repom i ušima oko Katicine suknje prateći je sve do pred prag. To je Lajču, i onako već nasukana, toliko razbijesnilo, da je ostavio i svinje i svinjac, dohvatio neku toljagu pa pošao za Katicom i Milkovom, te nesretnog psa koji se tome nije ni nadao, zviznuo preko krstiju tako snažno, da se ovaj nesretnik savio ispruživši se po zemlji i dvaput prevrnuo, a zatim brzo urličući sklonio se iza Katicinih nogu. No kad je vidio, da mu taj zaklon slabo koristi, još je za vremena pobjegao i sklonio se iza slame. A Lajčo je još vikao po dvorištu. I Katica i svi drugi su šutili, jer su znali, da protiv grmljavine i topovi ništa ne pomažu. No konačno joj ta neprestana vika na sve i svakoga ipak dosadila, pa noseći slamu, koju je Lajčo čupao, reče Milkovu, koji je Lajču neprestano izbjegavao: "Ajde, Milkove, nemoj se srditi na mladog gazdu. On će ti na Veliki Petak dati svoj masni šešir. Ima u njemu, doduše, samo dvije kile masti, ali za tebe će to biti dosta!" Lajčo je prasnuo u takav smijeh, da je Katica još i pri večeri morala izići van, jer čim im se oči srele, Lajču je hvatao takav smijeh, da nije mogao ni jesti. I ono što je teta Ruža već tako davno pokušavala da Lajčo taj masni šešir baci, pa nikako da uspije, to je Katica eto, posve jednostavno uspjela. Lajčo ga više nikad nije htio staviti na glavu. Htio ga objesiti već sutra na motku da plaši ptice od posijanog

maka. No Katica se usprotivila. "Obećala sam ga Milkovu - šalila se - i on će ga dobiti. A dotle ću - nastavljala je - u njemu kupiti jaja i iz njega nasadihati kvočke, da i jaja i pilići budu masni ko i Lajčin šešir."

Nije Katica u svom ponašanju imala ništa proračunatog. Narav joj je bila vesela. Oči žive, ruke meke, hod lak, pa sve da to i nije htjela, ona je već samom svojom pojavom unosila živost kudgod bi zakoračila. to i jeste ono pravo žensko svojstvo, koje današnja ženskadija gubi po korzima, kinima i raznim sportskim nastupima. Ono nasmijano iskrivljeno lice današnje moderne ženske u muškarcu uvijek izaziva neku odbojnost, pa čak i sućut. Iznenadimo se ugodno stoga kad koju još i danas sretnemo s onom nepatvoreom, iskrenom, naravnom privlačivošću, koja bi morala biti svojstvo svih ženskih, a koje se svojstvo ne daje ni naučiti ni najprevejanijim dosjetkama. Ono mora i može izvirati jedino iz nevine ženske naravi. Taka ženska nadaleko miriši svojim raspoloženjem kao najljepša ruža. Taka je Katica bila.

Pa ipak je Katica imala i svojih računa. Računala je kako bi dobro bilo kad bi ona mogla tu na salašu ostati i poslije udadbe. Kad bi joj muž bio nadglednik radnika. Nije još ni na jednog muškarca bacila oko. Nije još ozbiljno ni pomišljala na udadbu. Tek tako, mislila je kako bi to bilo dobro, ne bi morala ići najteže poslove raditi.

Lajčo pak, što dalje, sve je više bivao sa sobom na čistu. Nikom tom nije govorio ništa. Ni ocu, ni majci, a, dakako, ni Katici. Ali je zaljubljeno muško oko preveliki izdajica, a da bi čovjek bio u stanju osjećaje svoga srca sakriti i pred drugima, a kamo li pred osobom koju se ljubi. To je jedva moguće. Jer takva je muška narav. I Katica je s njim u razgovoru opažala, da mu iz očiju viri neki čudni sjaj, sjaj koji ona do tada nije poznavala. Ništa joj posebno nije ni govorio, ni činio, ali je i u sebi osjećala nešto, što do tad nije imala. Počela ga se nekako strašiti. Izbjegavala je da s njim bude duže na samo. A ipak je rado s njim govorila i čavrljala. Nije to odmah shvaćala. Shvatila je jedno več, kad je sama sjedila u sobi i razmišljala o sebi i Lajči. Prestrašeno je opazila, da ona neprestano traži zgodu kako će mladom gazdi nečim ugoditi, kako će mu čime kako iznenašenje prirediti, ili mu kakvu pšalu dobaciti, ili da barem njega vidi i čuje koju njegovu riječ.

A teta Ruža?

Ni teta Ruža nije bila žena koja bi znala samo o

dudlama i cuclama pričati. I ona je jednom proživljavala istu tajanstvenu igru srca. Primjećivala je, da tu nisu posve čisti računi. Ili barem da bi moglo doći do nečeg što ona ne bi željela. Nije joj bilo jasno, kako su njih dvoje već daleko došli. To je tek htjela doznati. Pa ih je stoga uhodila. I tako, dok je Lajčo mislio, da o tom niko niti ne sanja, njega su u stopu pratila već ne samo dva, nego već četiri ženska oka. Taka njuškala, kakim je i u tmastoj noći teško umaći, a kamo li u kući gdje se svaki mig vidi i svaki šušanj čuje. Teta Ruža je samo tražila zgodnu priliku. Pa naskoro ju je i dobila.

Vidjela ih je jedno veče gdje dugo stoje sami. Stajali su naslonjeni na kraju šljivika. Lajčo je bio naslonjen na ogradu, a Katica je pred njim stajala i tek od vremena na vrijeme dizala oči. O čemu su tako dugo razgovarali? To ona ne zna. Ta mljadi imaju uvijek na hiljadu stvari, o kojima mogu jedino međusobom raspravljati. Ona nije znala o čemu tako dugo goovre, ali joj je bilo jasno, da tako dugo govore samo zato, što žele biti dugo sami zajedno. Promatrala ih je. Bila je znatiželjna o čem govore, ali ih nije bunila. Mogla je viknuti bilo Lajču, bilo Katicu, ne bi to bilo upadno. No ona to nije htjela. Pustila ih je. Vidjela je kako Milkov strpljivo leži kraj Katicinih nogu. Jedino bi joj on mogao otkriti tajnu. No Milkov sve da je to i mogao nikad ne bi htio otkriti ono što njegova mlada gazdarica ne bi željela. Njih pak nije htjela pitati.

Tek par dana kasnije rekla je kao tobože slučajno Lajči, da joj je Katica kazala, da želi otići sa njihovog salaša, pa da moli da nađu drugu.

- Uostalom možda bi to bilo i dobro! - završila je teta Ruža.

- Kako to mislite, nane? - pogleda je Lajčo neugodno iznenađen. Pa meni nije ništa kazala! Zar Vam možda nije po volji? Uvijek ste je hvalili...

- Meni je ona kao djevojka po volji. Postala mi je prava desna ruka. Bit će mi sad teško bez nje. Nego to ona sama želi. Jutros mi rekla.

- Ali zašto bi htjela otići? Zar joj se kod nas ne sviđa? Ja joj nisam ništa krivo načinio...

Lajčo je bio nesmotren. Nije ni čudo. Najmanje je očekivao to, da će Katica sa njihovog salaša otići. Bio mu je to nenadani udarac. Pa se izdao. Nije znao sakriti svoj nemir. Mama je to odmah zapazila. Ta jedva je moguće da dijete majci u kojoj većoj stvari slaže, a da majka ne primjeti da nešto nije u redu. Gledati pak majci u oči i lagati, pa to je skoro nemoguće, a da se ne izdamo. To jedva uspijevaju i najveći okorjeli zločinci. Teško je pred rođenom majkom svoje osjećaje kriti. Dok smo maleni bili, bili smo previše iskreni prema njoj. Ona nam stoga i mnogo godina kasnije znade na licu pročitati i najmanji nemirni trzaj srca. Zapazila je i teta Ruža na Lajči ono,

što bi on jedva priznao pa sve da ga je izravno i upitala. Zato ga prereže:

- Lajčo, smijem li te nešto pitati?

Lajčo je pogleda. Već mu je to pitanje bilo teško.

- Zašto ne, nane? - odgovori nesigurno.

- A hoćeš li mi iskreno odgovoriti?

Lajčo je spustio oči i tiho odgovorio:

- Vi znadete, da od Vas ništa ne krijem...

Izgledao je, kao da se strašio daljnjih pitanja. Kao da je osjećao da je previše obećao. A i teta Ruža je spustila oči i neko se vrijeme igrala prstima okrajkom svoje crne pregače. Kao da se i ona nećkala bi li dalje. Ili nije znala gdje bi načela. Upita ipak:

- Lajčo, kad bi ti htio, i s kim bi ti htio na vjenčanje?

Lajčo je pogleda. Htio se uvjeriti, je li dobro razumio.

Teta Ruža mu nije dala trepnuti. Gledala ga je.

Sin i majka su jedno drugom iz očiju htjeli šutke pročitati misli.

Oboje šute.

Čini se da je Lajčo ipak shvatio kud mama cilja, jer je spustio glavu ne odgovorivši ni "a" ni "ne". Neko su vrijeme tako šutili i gledali u zemlju pred sebe. Majka čekala odgovor, a Lajčo valjda želio da se preko tog nezgodnog pitanja mukom pređe. Nije, da je Lajči bilo o tom pitanju s majkom neugodno razgovarati. Ta stoput su njih dvoje već o tom istom pitanju govorili. A i s kim će drugim, ako ne s mamom? A nije ni da se još ne bi htio ženiti. I sam je tu stvar već nekoliko puta požurivao. I godine su već davno tu. naskoro će već i tridesetu doseći. No otac uvijek odbija. Nešto čeka i veli, da će već i on sam reći kad za to bude stiglo vrijeme. Sve je dakle u redu. I majčino je pitanje na mjestu. Nego, eto, sad kao da je Lajčo najednom želio da to pitanje ostane za kasnije. Ni sam nije bio načistu zašto, ali rekao nije ništa. Šutio je.

- Sinoć mi je - počne opet teta Ruža - bačo govorio o Jelici Gorićevoj sa Bikova. Poznaš je. Kumovi smo neki. Rodovi, što li. Ni sama ne znam pravo. Pa ih otac jesenas pozvao. Bili su tu. Jelica će ovog ljeta navršiti sedamnaestu godinu. A jedinica je. Imaju 327 lanaca. To mi je otac sinoć govorio.

Teta Ruža je ponovo ušutila. Lajčo još uvijek nije dizao glave. Lupao je štapićem sad po vrhu jednog, sad po vrhu drugog opanka. Naslonjen na laktove o koljena sjedio je pred kućom i buljio u zemlju. Mislio je. Sve je čuo što mama kaže. Sve je razumio. Mislio je. Ta toga se on uvijek bojao. Otac će imati svojih računa. A ipak se ovakom poslu nije nadao.

- Ta valjda me ne misliti okovati s tim djetetom? - upita konačno Lajčo jedva skrivajući drhtaj u glasu.

Meni je dvadeset devet. Kud bismo nas dvoje pristali? Dobro, dobro, zemlja. To je istina lijep komad. Ama, molim Vas, nane, nas dvoje pristajemo jedno uz drugo ko trska uz hrast. Nit trska može zadržati hrast da ne padne, nit se uz nju može privezati kao stup hrast, a da trska ne bude smrvljena...

- Ja nisam kazala ono što jesapim. Kažem ti samo što mi je sinoć bačo govorio. On to kani.

Lajčo nije više ništa rekao.

Ustao je. Protegao se. Neko je vrijeme kao oparen vrelom vodom šetao oko kuće bez ikakog cilja. Zabo vile u slamu. Zatvorio na svinjcu vrata, i ako nije znao zašto, zatim je otkinuo rascvjetanu granu jabuke. Zapeo nogom o drveni čanak iz kojeg je pilež vodu pila, prevrnuo ga i skoro pao. A onda je ušao u staju. Iz nje je izlazila Katica. Oboje su se susretu iznenadili. Oboje smeli. I oboje zastali. No nijedno nije ništa kazalo. Lajčo je ušao u staju, odvezao svog Bijelca, sjeo na njega i otišao. Nikom nije kazao kud će. Ni sam nije znao. Otišao je tek da ne bude kod - kuće.

Te je noći Lajčo spavao ona drugom salašu. Ili bolje reći samo je došao onako kasno na večer, da ondje spava. Ali se samo pružio, pa opet odmah ustao i opet uzjašio i otišao dalje. Spavao je sa pastirima u njihovoj kolibi.

Bila je lijepa vedra zvjezdana noć. Pastirima se nije spavalo. Pogotovo ne sad, kad im je gazda u društvu. Ispruženi na svojim sivo-žutim nepromočivim surkama pričali su do u kasnu noć. Lajčo je malo govorio. Na pitanja je odgovarao kratko i bez prave veze. Vidjelo se, da su mu misli negdje drugdje. Žalio je što i on nije sin siromašnih roditelja, što nije pastir, pa da može izabrati sebi životnu družicu bez ikakvih računa. Tad bi znao, da i ona koja za njegov polazi, polazi samo zato jer ga voli. A on se ženi s ovom jer ona ima najviše zemlje. A i ona za njegov polazi samo zato, jer je on najbogatiji. Njegovo srce na drugu misli, a ko zna na koga misli Jelica. Na koncu su i pastiri ušutili. On to nije ni primjetio, toliko se bio udubio u svoje misli. A kad se trgao, rekao je da bi želio čuti frulu.

Martinu to nije trebalo dvaput kazati. Posegao je rukom i izvukao iz nutarnjeg džepa. Uvijek mu je ona pri ruci. Par neodređenih ćarlikanja, a zatim se u noćnoj tišini po zraku iznad Paprenjače razvijalo skladno mijenjanje pravilnih zvukova. Uz tu se svirku nije moglo pjevati. To ni nije bila pjesma. To je bilo izvijanje srca. Punoga srca. Iskrenog srca. Srca koje nije pronicalo u srce mladog gospodara, ali koje je osjećalo da u njemu nešto vrije. A Martin je bio ljubimče Lajčino. Jezik se te fruline svirke nikad neće moći jezikom izraziti. Svi su ležali i šutili. Svaki je bio zabavljen svojim mislima, svojim osjećajima i svojim srcem. Cvrčak se više nije čuo. Umuknuo je. Iz

straha od svirke ili od ugodnosti? Svejedno. Tek ušutio je. Nije se čuo pjev ptica. Nije li ih ni bilo u blizini ili su zbunjeno drhtale na novi glas? Svejedno. Tek nije ih se čulo. Blejanje se ovaca, koje su okolo ležale, nije čulo. Sad je njihov pastir Martin svirao. One su poznavale frulu svoga gospodara. Stoput su je slušale. Martin nije prestajao. Bila je mjesečina, ali niko u nikog nije pogledao. I Martin je svirao ne pitajući što da svira. Osjećao je da se u srcu ladog gospodara odvija neka bura i svirao je sve tužnije i tužnije. Svi su bili jedno uho. Ili bolje reći niko nije bio svjestan svirke, tek su svi osjećali da se u njima nešto zbiva.

I Lajčo je šutio. Svi su bili gotovo nepomični. Lajčo je kroz melodiju, koja je do njegov dopirala, razgovarao sam sa sobom. Zašto je i naišao u životu na Katicu? Zašto ga Katica toliko privlači? Zašto je ona tako mila? Zašto tako lijepa? I zašto - siromašna, ili zašto je on imućan?!... A ona sirota niti ne misli koliko ja radi nje trpim... Da joj kažem? Bilo bi mi možda lakše. Ali zar da još i nju učinim nesretnom...!?

Čim je prvi, još nevidljivi, sunčani trak probio noćni sumrak, Lajčo je već sjedio na Bijelcu i nekamo išao. Kuda? Lajčo nije na to mislio. Išao je, i to je dovoljno. Bijelac je nogama mlatio obilnu rosu, a Lajčo je sjedio na njemu i popustivši mu kajase pustio je neka ga nosi kuda hoće. A Bijelac je išao od imanja do imanja, ulazio i u salaš. Onamo kud je Lajčo običavao svraćati. Lajčo mu nije određivao put. No nigdje nije ništa zapovjedao. Nigdje se nije zadržavao. Došao bi, okretao se i opet dalje. Promrsio bi tek nekoliko najnužnijih riječi. Toga se dana s ocem sreo nekoliko puta na raznim mjestima. A nije ga tražio. Naprotiv, izbjegavao ga je. Otac je zapažao da se Lajčo sili, da s njim progovori. Govorio je i odgovarao, ali se vidjelo, da su mu misli negdje daleko od razgovora.

- Da nisi bolestan? - upita ga gazda Nikola.

- Sve mi se nešto muti u glavi! - reče Lajčo i ode dalje.

Ni druge ni treće noći nije Lajčo došao na konak u Masnu Čošu. Po sebi to ne bi bilo ništa čudo, jer je on to i nekad prije znao činiti. Napose u vrijeme velikih poslova. Spavao je bilo gdje. Ali od kako je Katica u Masnoj Čoši jedva da se to i jednom dogodilo. A sad najednom izostaje, premda za to ne bi imao razloga. Nema toliko posla. Teta Ruža je to dobro shvaćala. Razmišljala je o tom. Čak se i prestrašila onog svog razgovora sa sinom. Pokajala se što je i Katici dopustila da ode. Možda bi se to sve lijepo polako dalo izglediti.

Trećeg dana je Lajčo naišao na Katicu gdje na jednoj njivi ide za plugom iza oca i sije kukuruz. Išla je brazdom bosa i gledajući u zemlju preda se, vadila je po nekoliko zrnadi iz privezane oko pojasa pregače,

pravilno koračala, gazila petom, zastajala, spuštala u nastalu udubinu zrnad i opet zakoračila.

Lajčo se iznenadio. On nije znao što se u Masnoj Čoši iza njega dogodilo. Prišao joj.

- Otkud ti, Katice, ovdje? - upita je zaustavljajući konja na oranju.

Djevojka ga je još iz daleka opazila, ali je još više spustila glavu i radila svoj posao. Pričinjala se, kao da ga ne vidi. A srce joj je užasno lupalo. Nije ni zapažala kako sve zrnje prosiplje izvan načinjenih udubina. Kad je osjetila, da joj se približava preko oranja, nije ga još vidjela ali je drhtala. Kad mu je čula glas, udrvenila se i gorila u licu. Tek napola dižući oči, kao veliki krivac, jedva čujno procijedi:

- Od jučer...

- Kako, zar više nisi na salašu?

- Ne...

- Pa zašto?

Katica se igrala zrnjem kukuruza u pregači. Šutila je i prstima bose noge runila grumen zemlje po presječenoj glisti. Nije odgovorila ništa. A da je Lajčo mogao zaviriti ispod njenih spuštenih očnih kapaka, vidio bi ondje razliveno more.

I samom se Lajči zadnje pitanje učinilo glupim. Nije imalo nikaka smisla. ta mama mu je jasno rekla, da Katica odlazi. Nije, doduše jasno rekla i zašto. No zar mu nije bilo potrebno jasnije reći nego mu je rekla? I on je šutio.

Katicin je otac krenuo opet konje. Lajčo je potegao uzde i otišao dalje.

Ni te se noći nije vratio na glavni salaš.

Kad ga je pak oko podne slijedećeg dana sreo gazda Nikola, rekao mu je da pred večer navrati u Masnu Čošu, jer da sutra kane u Suboticu. Trebat će nabaviti nekoliko teladi. Lajči sune glavom misao da bi možda već sutra i on u Subotici na Bikovu trebao biti dvonožno tele s kojim će otac pokušati napraviti trgovinu. Ocu je odgovorio samo kratko: "Dobro. Bit ću na večer!" - i opet otišao dalje.

I tog je cijelog dana besciljno lutao. Konačno se zaputio niz uvalu uz trsku i visoki šaš. tu je negdje privezao konja uz krošnjatu vrbu, čije je deblo sve do zemlje obraslo gustim sitnim mrkim korijenjem. Znak da je često tu voda visoko. Pružio se na gustu sočnu travu i tako ležao na leđima. Bijelac je lakomo čupao svježu travu. A gazda mu podvinutim rukama pod glavom ležao držeći travčicino stabalce u zubima i - mislio svoje misli.

Što je mislio?

Ništa on nije imao protiv Jelice. Ta ni ne pozna je dobro. Svega ju je jednom u životu vidio. Čini mu se još pravo pravcato dijete. Uz to - koliko je se sjeća - onako blijeda i slaba, teško da je i zdrava. Preko tri

stotine lanaca... Tu je Lajčin mozak navikao na vječno sanjarenje o povećanju imanja, stao... A Katica - ništa. Radnica na njegovom imanju!... Tri stotine lanaca... I njegova sva očevina. Nečuveno bogatstvo. Na daleko bi se o tom govorilo... Ali, kada je niti ne poznaj. Niti ona mene. Kako će to izgledati? Evo: sastali smo se, da se sastanemo! - glupost, smiješno. Kupiti mačka u džaku. Ali Katica baš ništa!!! Katica... zdrava, lijepa - ljubav... Ah zašto je siromašna?! - ote se gorki uzdah Lajči skoro glasno, da je Bijelac presao žvakati i načulio uši, što mu to gospodar veli. I zašto je Bog dopustio, da i siromašni mogu biti lijepi, a i bogati ružni? Katica ima malo, ali ono što ima, to niko drugi nema, i to je zaista njezino. A ono što Jelica ima - zemlju - to i drugi imaju, i to zapravo ni nije njezino. I na koncu makar Jelica koliko nosila, niti je on june, niti ona junica, pa da im se stavi ulare oko vrata i vodi pred oltar. Radi se o ženidbi. A tu se ne može pogledati u zube i noge, udariti dlanom i pogodba je gotova. Tu treba cijelog života iz jednog lonca jesti i na jednom krevetu spavati...

... Katica... Razvijena. Rumena. Vesela. Ugodna. On zapravo ni ne zna što mu se to na njoj najviše sviđa. Ali, eto, taka kao Katica, taka bi morala biti i njegova žena. I da je Jelica ko Katica, on ne bi mario da vjenčanje bude makar i odmah sutra...

... Jelica... Jelica... Ali gdje je otac baš na nju natrapao? Da je kaka, koja bi se makar i približno mogla staviti uz bok Katici, još bi i pregorio. (Lajčo tu nije bio svjestan, da mu je ta misao zapravo značila: onda bi 300 lanaca nadomjestili ostalo.) Ali ovo ipak ne ide. Prevelika je razlika. Postaviti uvelu koprivu kraj svježe uzbrane ruže!!! Ta ni dijete od tri mjeseca neće za koprivom poseći...

... A Katicu su već uklonili. Da ne smeta. Bilo mu je jasno. Kamen se sa staze uklanja, ne samo kad si se o njegov već potepao, nego i prije. Čim si ga zapazio. Svakako je mama već i ocu pričala. Sigurno je već sve o svatovima sa Jelicom utanačeno. Mene će tek samo pozvati u moje svatove. Ko debelog kuma na svatovsku večeru. Jer bez mene ipak nema svatova. Ali ne. Nije to mama kazala. Poznaj je. Možda je to bačo od drugih odznao? Ali šta je uopće imao doznati? Ta ja sa Katicom ni nemam ništa. Ona mi se samo sviđa. Volim je vidjeti u našoj kući. Volim kad ona kuha. Volim kad ona pjeva. Volim promatrati njen hod. To je, eto, sve. Ništa drugo nema. Zašto bi je trebalo udaljiti sa salaša? Zato što će onamo doći Jelica? Na koncu konca pa Katica je i bila i jeste samo obična radnica u kući! Imanje su joj deset prstiju, a Jelicino 300 lanaca. Zašto se boje Katice? Ili zar i oni uviđaju, da Katica ipak više vrijedi, pa se boje?... Ali, zar zbilja nema među nama ništa? Ništa?... Baš posve ništa...?

pjesmu, u skladu sa sadržajem misnih čitanja! Tako je naša s.Karmela dozrijevala u slobodu djece Božje! Čestitamo!

ANKICA (red. ime s.Marija KARMELA) KOVAČEVIĆ rođena je u Rešetarima kod Nove Gradiške 12.rujna 1943.godine kao prvo dijete roditelja Ante i Marije Palić koji su je uistinu kršćanski odgojili i takvu višnjem Bogu darovali. Osobito je vrijedno spomena, kakvu je velikodušnu ulogu imala njezina draga Mama, učeći je od malena moliti Očenaš, razgovarajući s njom često o Isusu i njegovoj i našoj nebeskoj Majci Mariji. Pjevala joj je pobožne i rodoljubne pjesme, a zacijelo je Ankica nešto od njezinog dobrog sluha u rođenju i poprimila! Roditeljska kuća okružena vrtom, voćnjakom pružala je isječke prirodnih ljepota od zvjezdanog neba i sunčanih zalaza do rascvjetanih voćki u proljeće, sazrela žita pod ljetnim suncem, idile jeseni i zime. Što je značio za malu Ankicu cvrkut lasta, malog slavuja (kako će je u Domu biskupije pokojni biskup Matiša od milja nazvati pred gostima!). Ima ona sačuvanih intimnih svojih stihova kao potvrdu svog sretnog djetinjstva, premda su trpjeli siromaštvo, jer su se iza nje rodila braća i sestra, a otac obitelji bio je češće zatvaran radi obaveza ratnih, premda nije nigdje što posjedovao. U vojsci, uz prekide, morao provesti šest godina! Naravno, da je majka podnosila svu žegu dana i u svojem najstarijem djetetu imala podršku u poslovima. Unatoč svoje krhkosti puno je značila svojoj ljubljenoj mami! U dobi kad je trebalo u školu, sestre Milosrdnice su je primamile u pjevački zbor uočivši brzo njen istančan glas (sopran) i sluh! Tako je pjesmom u župnoj crkvi pjevala Gospodu u čast. Kao "mala primadona" smatraše je pjevači! Kroz crkvenu godinu bilo je prilike da i solira! Tko radosniji od njenih roditelja i brata Marijana koji se počeo pripremati u Sjemenište, a i on bio izvrstan pjevač! Kako li je nekad u njihovom malom domu zaorila pjesma Gospi i rodnoj hrvatskoj grudi...!

Svanuo je dan, kad je Ankica oćutjela tihi, ali prodorni, Kristov poziv i razmišljala o svom koraku, odazivu duše i srca.

Roditelji su pripremali brata za školovanje u sjemeništu oo.Franjevac, a došao je na svijet drugi brat Alojz. Morala je Ankica potisnuti svoju odluku da pođe u samostan i pomoći u kući, gdje je god mogla i znala. U cvatu svoje mladosti jeseni 1963.god. ostavila je svu draž kućnog ognjišta i toplinu ljubavi svojih najbližih pokucavši na vrata samostana Kuće Matice ss.Naše Gospe u Zagrebu. Tamo je bila i njena teta, naša s.Savija. Primljena s ljubavlju i nadom, vedro se snalazila među kandidaticama, uz brigu prefekte, s.Vinifred.

Još nije posve preboljela Ankica rastanak sa zavičajem i svojim, a puna živahnosti i pjesme, lijepo se snašla među ostalim kandi-

aticama, poslala ju je tadašnja časna Majka Beata u Suboticu na Biskupiju, u pomoć s.Hijacinti, jer je bilo mnogo sjemeništara. Novi rastanak! Na daleki put, sama, u zimsku kasnu večer krenula. Ne mogu zaobići mali, dirljivi isječak! Javila je Mami da će proći kroz rodni kraj, gdje će se vlak zaustaviti u Novoj Gradiški na minutu-dvije! U tri sata ujutro 24.siječnja zastane vlak. Proviri ona kroz prozor i ugleda Mamu u snijegu, začuje svoje ime i upitnik: "Je l' ti zima, kako si?". Samo majka tako ljubi dijete svoje! Sretna i tužna, kroz snijeg, vraćala se sama domu svom. Bog je blagoslovio!

Na subotičkom kolodvoru sačekala je Ankicu s.Bernardet, a na vratima u dvorištu Biskupije sam biskup pok.Matiša riječima: "Dijete, Bog te donio i dobro se osjećaj kod nas. Ovo je sad i tvoja kuća."

Ponovno uključivanje u novu sredinu i u posao dosta težak za njezine mladenačke snage, ali Sestre su joj bile predobre. Snašla se do ulaska u postulaturu, a nakon nje ulazak u novicijat kroz dvije godine u našoj kući tzv.Betanija, ispod Sljemena u Remetama, gdje od proljeća do zime cvate po nešto u kamenjarima uz crnogoricu. Bilo je to sparnog ljeta 1965.god. Pod vodstvom iskusne magistre s.M.Alix, s.Karmela je na upit - kako Ti je bilo u novicijatu - odgovorila: "Kao u raj! Radili smo, učilim molili i pjevali" Za svoj moto na spomen-sličice kod polaganja zavjeta izabrala: "S KRISTOM, PO KRISTU I U KRISTU" samo na latinskom jeziku. Ovaj izbor sadrži snagu, svjetlo, pouzdanje i ljubav, što je sve ulazilo u nju po životu u kojem je željela nasljedovati radikalno Krista i njemu iznad svega omiliti slaveći kroz sva zbivanja u sebi i oko sebe nebeskog Oca. Nakon provedenog novicijata i položenih zavjeta, dobila je dekret da se vrati u Biskupiju, gdje je sve do sada - ravno 23 godine u službi darivanja svojih sila prikazujući sve za naše svećenike, za svoga brata fra Marijana, za dobra i revna svećenička i redovnička zvanja.

S.Mirjam ju je svim srcem primila za člana Zbora "Albe Vidaković", gdje joj mnogo pomaže, a vrlo često kad su vjenčanja subotom zamoli s.Karmelu da otpjeva solo Ave Marija ili koju drugu pjesmu, pa i na svim svečanim nastupima Zbora.

"Samo se srcem dobro vidi", progovara francuski pjesnik Antoine Exupery na usta Malog Princa! Naša s.Karmela je to odavna spoznala, uvjerena u tu izjavu, zamjećuje mnogo sitnih potreba kod siromaha i onih Malenih, dok trčkaraju parkom ispred Biskupije proseći od nje kad je sretnu ili kad zazvone na vratima, kruha, pa i slatkiša. Živeći tako moglo bi se i nama dogoditi da smo "na putu od jedne do druge svečanosti."

JUBILEJ ŽUPE SV. ROKA

Ove godine, 16.kolovoza, na blagdan sv.Roka istoimena subotička župa proslavila je svoj jubilej, 150.obljetnicu svoga osnivanja, daleke 1841.god.

Istini za volju treba reći da je proslava trebala biti prošle 1991.godine, ali zbog personalnih promjena u župi, tj. odlaska u mirovinu župnika dr Marina Šemudvarca i dolaska vlč.Blaška Dekanja za novog župnika, proslava je odgođena za ovu godinu.

svečanost je počela u 5 sati poslije podne. U crkvi je održana prigodna akademija. Na početku je župnik vlč.Blaško Dekanj pročitao predavanje, koje je za tu priliku napisao prof. Bela Gabrić.

Navest ću samo glavne podatke kako je došlo do osnivanja novih crkvenih župa u Subotici 1841.god.

Poslije oslobođenja od turske vlasti 1686.god. u subotičkoj tvrđavi je uređena kapelica, a kasnije je tvrđava preuređena u crkvu i svečano je posvećena 1736.god. u čast sv.Mihovila. Tako je obnovljena crkvena župa u Subotici pod vodstvom i upravom franjevac.

Kaločki nadbiskupi su želili oduzeti franjevcima subotičku župu. To je učinio nadbiskup Josip Battyany. On je 19.svibnja 1773.god. potpisao bulu kojom se crkvena župa u Subotici izuzima ispod jurisdikcije franjevaca i predaje u upravu vanjskim svećenicima. dok se ne izgradi nova, kao privremena župna crkva bit će zavjetna kapela sv.Roka, koja je izgrađena 1738.god. za vrijeme kuge u Subotici. Privremeno je kapela sv.Roka proširena tako da je pred njom izgrađen velik trijem od dasaka. Prvi subotički župnik bio je dr Stipan Ranić sa četiri kapelana.

Zato je poslije potrebnih priprema, 17.listopada 1773.god. položen kamen temeljac nove subotičke župne crkve sv.Terezije. Ova crkva je dugo građena i dovršena je 1797.god. Velik glavni oltar sv.Terezije Avilske posvećen je 21.listopada 1804.god. a nov župni stan je dovršen 1809.god.

Subotica je ekonomski jačala i razvijala se. Izgrađeni su novi gradski kvartovi i grad se prostorno širio. Na zapadnoj strani nastalo je takozvano Novo Selo, na južnoj strani Gat i Ker, a njima na istoku Senta i Bajnat.

Zato se u crkvenim krugovima i u gradskoj upravi sve više nametalo pitanje osnivanja novih župa u Subotici, jer je župa sv.Terezije bila prevelika.

Poslije dogovora i više prijedloga, kaločki nadbiskup Petar Klokušicki 6.aprila 1841.god. izdao je dekret kojim se osnivaju dvije nove župe u južnom dijelu grada: župa sv.Roka za Gat i Ker, a župa sv.Jurja za Sentu i Bajnat s granicom na potoku Mlaka. Sjeverna granica

je bila današnja ulica Maksima Gorkog sa produženjem u današnju Palmotićeve ul.

U Keru na glavnom putu kupljena je kuća krojača Petra Malagurskog i preuređena je za privremenu crkvu i župni stan župnika Josipa Baića, a kapelani su stanovali u privatnim kućama.

Svečanost početka nove župe sv.Roka i ustoličenje novog župnika bilo je na Duhove, 28.svibnja 1841.god. Isti dan su vjernici u procesiji otišli preko Mlake na svečanost otvaranja i osnivanja nove župe i blagoslov crkve sv.Jurja.

Privremena crkva sv.Roka bila je premalena da primi sve vjernike i zato je bila želja da se sagradi nova velika crkva. Ali, zbog raznih ekonomskih i drugih po-

teškoća uspjelo je tek 13.XI 1894.god. postaviti kamen temeljac novoj crkvi, a završena je i posvećena 20.XII 1896.god. Župnik je bio Maćaš Mokošai.

Povijest župe sv.Roka možemo podijeliti u četiri perioda. Prvi period je od osnivanja župe 28.svibnja 1841.god. do završetka izgradnje i blagoslova nove crkve 20.XII 1896.god. Župnici su bili Josip Baić, Petar Hoffman i Maćaš Mokošai.

Drugi period je od blagoslova nove crkve sv.Roka do 1811.god. Do 1909.god. župnik je bio Maćaš Mokošai. Poslije njega su bili župnici Eugen Aničić i Dezider Vojnić.

Treći period župe sv.Roka je od 1911. do 1951.god. To je period župnika Blaška Rajića, našeg velikog političkog i narodnog borca i velikog kulturnog radnika. Zahvaljujući njegovoj svestranoj aktivnosti, župa sv.Roka je postala središte kulturnih i društvenih događanja u Subotici.

Četvrti period je od 1951.god. do danas. U tom periodu su bili župnici Ivan Kujundžić, Blaško Dekanj, dr Marin Šemudvarac i ponovo je sada vlč. Blaško Dekanj. Oni sve učinili koliko su mogli za dobro svojih vjernika u novim političkim i društvenim uvjetima i prilikama kada je sve učinjeno od strane vladajućih krugova da se onemogući uloga i utjecaj Katoličke crkve u duhovnom i kulturnom životu naroda. To je imalo kobne posljedice, o kojima je na kraju govorio župnik Blaško Dekanj.

Poslije predavanja mladi su izveli recital, koji je sastavio preč.gosp. Andrija Kopilović o Crkvi kao zajednici vjernika i kao novom nebeskom Jeruzalemu. U okviru recitala Silvana Bilinc je pročitala pjesmu Milke Bilinc "Posveta crkve sv.Roka". Recital je uljepšan pjevanjem zbora mladih.

Nakon akademije bila je u 6 sati svečana sv.misa zahvalnica, koju je prikazao biskup msgr. Ivan Penzeš sa asistencijom. Prigodnu propovijed je održao preč.gosp. Andrija Kopilović o ulozi Crkve u duhovnom životu naroda kao posrednika Božje milosti. Govorio je i o zaštitniku crkve, o sv.roku koji je uvijek želio pomoći drugima.

Poslije sv.mise otpjevana je svečana zahvalna pjesma "Tebe Boga hvalimo".

Tako su župljani župe i brojni gosti proslavili ovaj jubilej, jer to je dugi period u životu grada i njegovih žitelja.

Znamo kroz kakve je teške godine prošla župa sv.Roka. Sada u novim uvjetima i prilikama, kada svi priželjkujemo novi duh demokracije, želimo da dođe do duhovne obnove i da se naš narod vrati vjeri svojih djedova. Zato je najvažnije pitanje: šta treba učiniti za duhovni napredak ove župe? U rješenju toga pitanja sam župnik je nemoćan, nego treba savjet i pomoć što šireg kruga dobronamjernih.

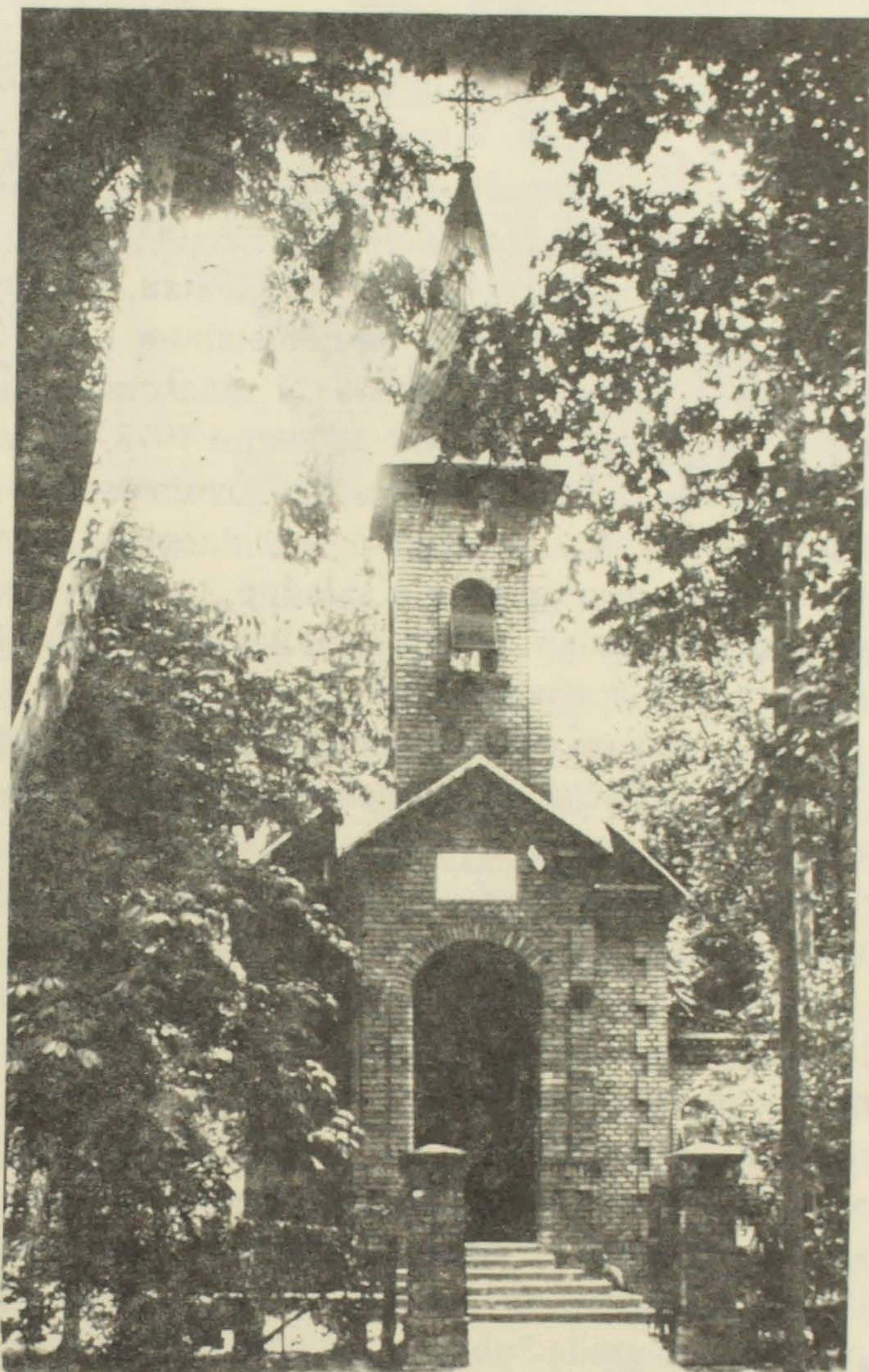
Zato neka ova proslava jubileja župe sv.Roka bude praćena razmišljanjem o prošlosti, da se mogu donijeti odluke o radu u sadašnjosti i budućnosti.

Bela Gabrić

STOGODIŠNJICA ŽUPNE KAPELICE NA PALIĆU

U najljepšem dijelu Palića, između Splitske aleje i guste urešene šume-šetališta, smještena je kapelica

Blažene Djevice Marije - Kraljice svijeta i sastavni je dio kompleksa crkvenog zemljišta i crkve sv. Urbana. Kako smo sada slavili stotu obljetnicu, to govori da je kapelica Bl. Dj. Marije - Kraljice svijeta sagrađena 1892. godine. Sagrađila ju je peštanska obitelj Viši, kao grob-

nicu obitelji. Pored kapelice bio je sagrađen ljetnikovac, koji je kasnije preuređen u župnu crkvu sv. Urbana i župni stan. Kapelica je sagrađena u gotičkom stilu. Zadnju restauraciju kapelice vodio je tadašnji župnik vlč. Marko Kopunović. U zadnjih nekoliko godina, za vrijeme župnika Josipa Leista, sa simpatičnog tornja se svakodnevno oglašavaju elektronska zvona. Sada je kapelica obrasla gorostasnim drvećem i okićena zelenilom. Otvorena je cijeli dan i svaki prolaznik se uvijek može u miru pomoliti pred našom Kraljicom. Premda se Palić kao naselje i turističko mjesto spominje puno ranije, ipak je župa i zvanični crkveni život Palićana novijeg datuma. na Paliću je 1926. godine bila ustanovljena vikarija sv. Urbana, molitveni prostor je bio uređen u jednoj kući. No to je poslije drugog svjetskog rata ukinuto. U toj kući sada je prodavnica i kancelarija imanja. Matica krštenih vodi se od 1933. godine, a župa Bl. Dj. Marije Kraljice svijeta ustanovljena je tek 1. siječnja 1956. godine za vrijeme župnika Franje Bertrona. Sada ova župa broji oko 8000 vjernika. Na Paliću se najviše štiju, uz Bl. Dj. Mariju Kraljicu svijeta i sv. Urban, a u novije vrijeme i sv. Leopold

Mandić. Krič koji se nalazi pored željezničke stanice, kojeg je još 1904. godine podigla udova Jose Đukića, Vita Grunčić, i danas zvu "križ sv. Urbana". Kod križa i danas uvijek ima cvijeća. Budući da je bogomolja u kući ukinuta 1945. godine, jer se mise nisu mogle držati u "zadružnom" okruženju, a prostor u kapelici je bio mali, župnik Franjo Bertron je planirao proširiti kapelicu. Bila je već dana za to i odgovarajuća dozvola, ali je kasnije povučena. Bilo je već doneseno i 40000 cigala za gradnju crkve. Zbog nemogućnosti proširenja i velike potrebe prostora, vlč. Marko Kopunović pretvara nekadašnji ljetnikovac, tada župni stan, u bogomolju sv. Urbana zajedno sa župnim stanom.

Potpuno preuređenje ljetnikovca u sadašnju župnu crkvu sv. Urbana započelo je 8. kolovoza 1978. godine za vrijeme župnika Josipa Leista. Njegovom požrtvovnošću i sposobnošću, kao i uz pomoć darovatelja, taj prostor uređen je vrlo brzo u skladnu, toplu i svima ugodnu crkvu. Nalazi se iza Kapelice Bl.Dj. Marije Kraljice svijeta, u dvorištu pod samom šumom.

Značajno je i ovom zgodom spomenuti da je prvi kip sv. Leopolda u Bačkoj postavljen upravo u ovoj crkvi. Štovatelji ovog našeg hrvatskog sveca dolaze mu se moliti naročito na njegov dan - 12. svibnja. Kaže se da je tada "proštenje sv. Leopolda" na Paliću. Proštenje sv. Urbana je 25. svibnja, a u kapelici je proštenje 22. kolovoza.

Samo slavlje stogodišnjice Kapelice održana je u nedjelju 23. kolovoza 1992. godini. Za ovaj Jubilej Palićani su se pripremali uređujući travnjake, cvijeće, ligustrum ograde, dvorane ali i duše. U goste je došao preuzv. g. Biskup Ivan Péntzes, svećenici-uglednici Subotičke biskupije, župnici grada Subotice i okolice, te jedan dragi gost našeg župnika iz Segedina, grkokatolički svećenik g. Sokira János sa svojom obitelji.

Sv. Misu je predvodio g. Biskup. Crkva sv. Urbana bila je puna ozarenih lica. Djevojke su pozdravile biskupa na hrvatskom i mađarskom jeziku i čitale misna čitanja. Pjevači su vrlo složno, naizmjenično mađarski i hrvatski pjevali i molili, a g. Župnik je na kraju sv. mise pozdravio goste i zahvalio svima, naročito g. Biskupu i uručio mu prigodi dar (reljef u drvetu). Sama proslava započela je u kapelici. Zatim su svi prešli u crkvu, gdje je bila sv. misa, da bi se na kraju ponovo svi vratili u kapelicu i ondje zahvalnicom "Tebe Boga hvalimo" zahvalili Gospodinu za njezino stogodišnje postojanje.

Prigoda je ovo da se progovori i nešto o palićkom turizmu. Nedjeljni raspored sv. misa je slijedeći: u 9 sati na hrvatskom jeziku, a u 7,30 i 10,30 na mađarskom. Subotom u 19 sati je tzv. turistička misa, koja zamjenjuje nedjeljnu misu. Palić je vrlo privlačno izletišta. Tu rado navraćaju ugledni gosti crkvenog, kulturnog i društvenog života. A sama crkva i prostor oko nje daje široke mogućnosti za održavanje raznih susreta kao što

su svećenički susreti, susreti pjevača, duhovne vježbe, izleti ministranata... Vrlo je pogodna i za prigodne koncerte...

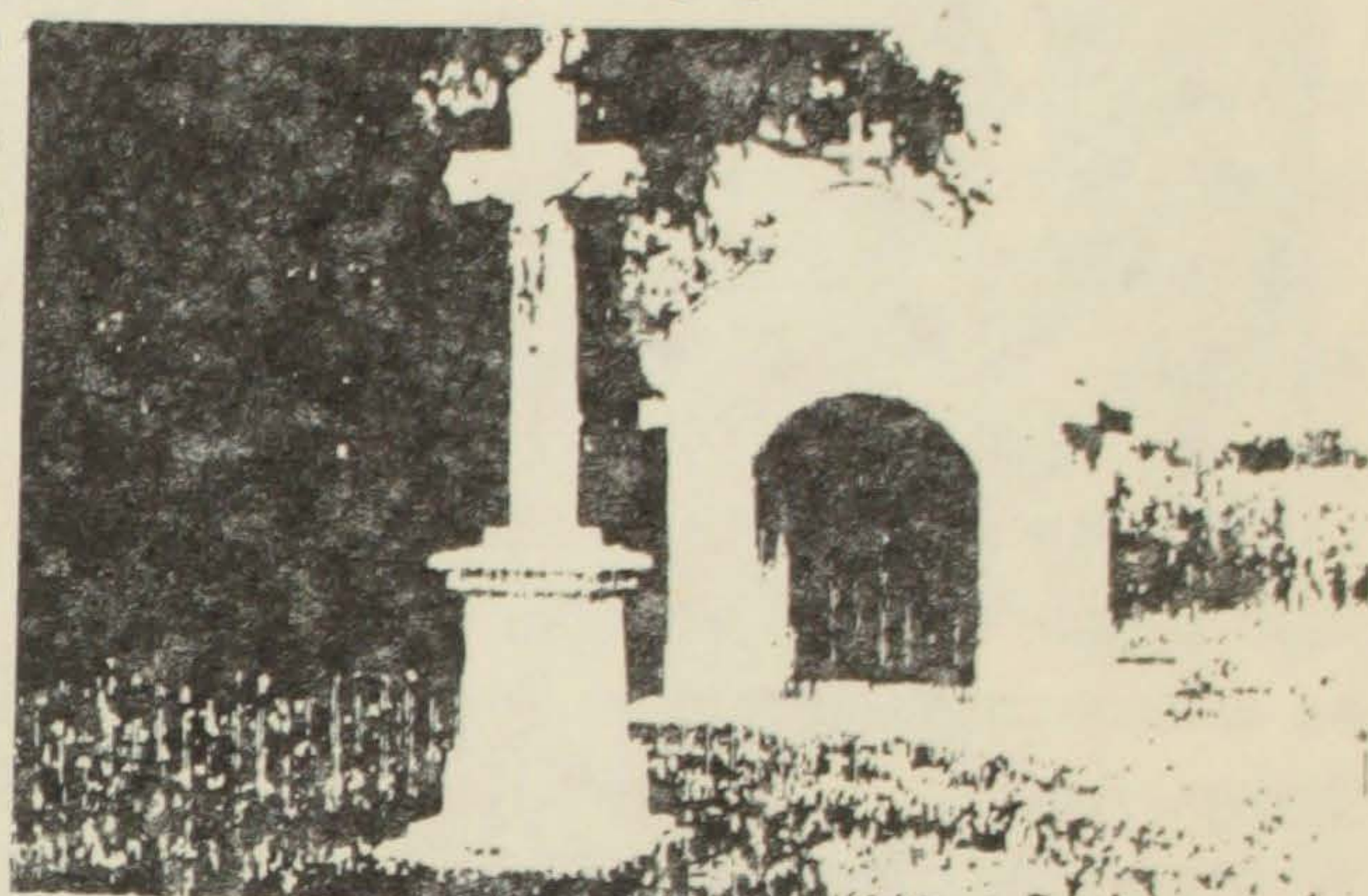
A Blažena Djevica Marija Kraljica svijeta u svojoj kapelici očekuje svakog putnika namjernika da ga u tišini sasluša, utješi, ohrabri...

G. Kujundžić

BUNARIĆ - DRAGO NAM SVETIŠTE

Na ovogodišnjem proštenju započela je jubilarna godina Bunarića. O kakvom je jubileju riječ? Što se uopće zna o povijesti ovog dragog nam svetišta? Evo

što je o Bunariću zapisao dr. Ante Sekulić u svojoj knjizi "MARIJANSKE POBOŽNOSTI PODU

Subotica, Bunarić Kapela i križ (1897.).

Izpod kapele je bunar.

NAVSKIH HRVATA", Zagreb 1985.: "Bunarić (kraj Subotice), prošteništa koje pripada župi sv. Aleksandra /sada župa Marije Majke Crkve/ (u dijelu grada Subotice zvanom Šandor). Zadnje nedjelje u kolovozu dolaze hodočasnici iz okolnih župa (Žednik, Bikovo, Tavankut) kao i iz gradskih (ulitma Dominica mensis Augusti servatur peregrinatio ad fontem Bunarić). Sada je proslava, svečanost koja je u zadnja dva desetljeća (od god. 1960.), prerasla u subotičko vjerničko zborište (prethodi priprava: pokorničko slavlje, bdjenje). Nekoć je sastavljač Obrednika zabilježio, da su iz stolne crkve vjernici odlazili na Bunarić prema svojoj želji i bez svećeničke pratnje ("processiones ex ecclesia s. Theresiae ad placitum fidelium... sacerdote non comitante"). Međutim, od proljeća pa do konca jeseni puk odlazi ("od pamtivika") subotom na Bunarić, a posebice u mlade subote majke vode djecu: najprije bude misa i blagoslov djece u franjevačkoj ("staroj") crkvi, a zatim se ide Gospi na Bunarić. - Povijest prošteništa nije istražena, ali se po predaji može zaključiti da je duga. Budući da je sačuvan običaj blagoslova djece u franjevačkoj crkvi pa zatim odlazak na Bunarić, treba tražiti uzročno-posljedičnu vezu u povijesnom razdoblju redovničkog dušobrižništva u Subotici" (str. 56)

Sigurno se, međutim, zna da su na Bunariću, mjestu na kojem se i danas nalaze, 1893. godine podignuti križ

i kapelica. I taj podatak bio je poticaj da se sljedeća godina proglasi jubilarnom godinom Bunarića.

Pismo Apostolskog pronuncija

Za tu prigodu g. Biskupu i svim svećenicima i vjernicima okupljenima na Bunarićkom proštenju uputio je pismo apostolski pronuncij u Beogradu, msgr. Gabriel Montalvo. Donosimo dijelove tog apisma.

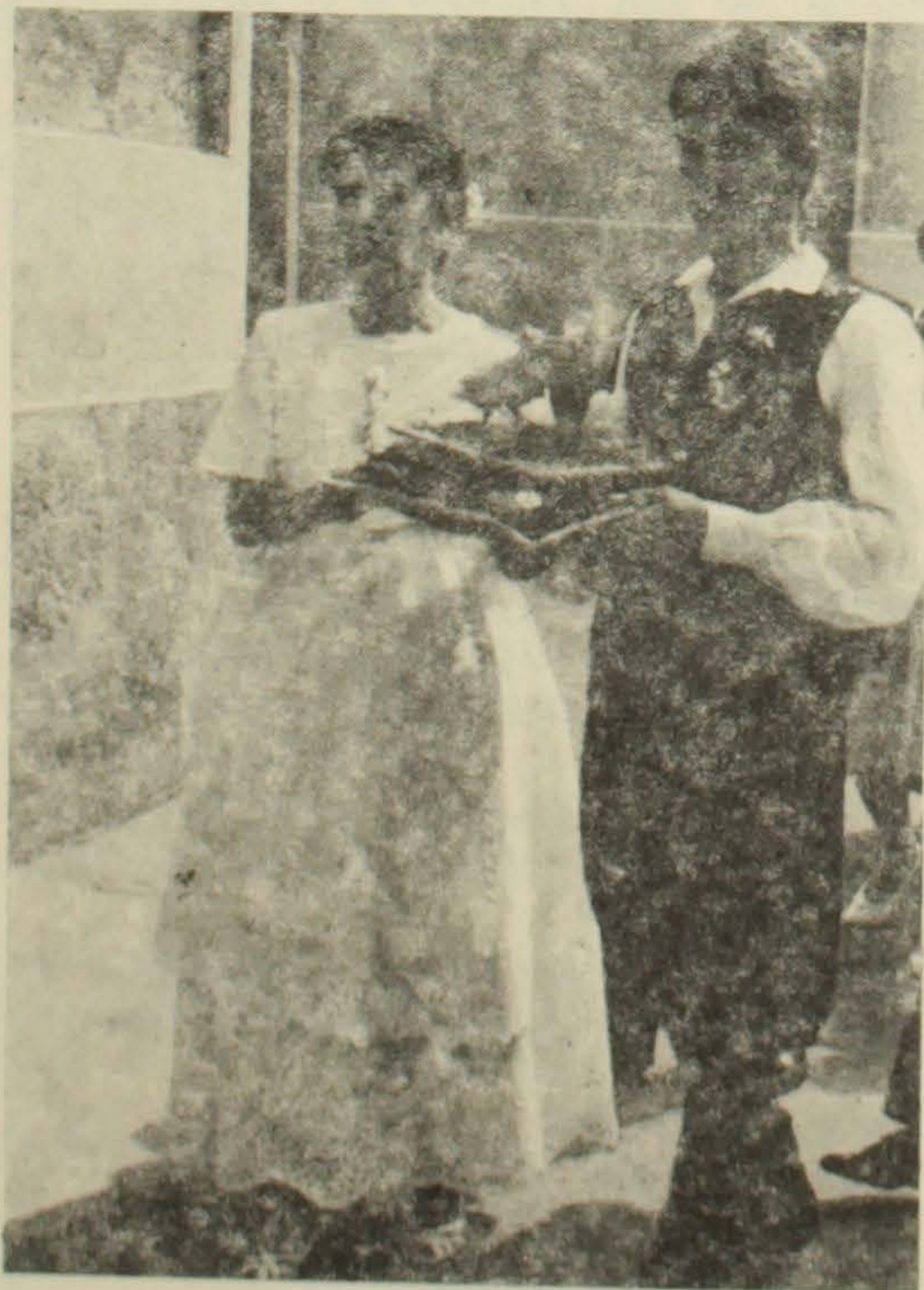
"... Žarko želim da proslava jubileja Svetišta bude izvorom sve veće pobožnosti prema Majci Kristovoj i da za brojne hodočasnike i crkvene službenike koji se okupljaju u Svetištu bude prilika za duboku obnovu kršćanskog života.

U ime sv. Oca Ivana Pavla II. - koji nosi u svom srcu sve vjernike drage Subotičke biskupije i u svojim molitvama preporuča sve njihove nakane Marijinom zagovoru - šaljem poseban blagoslov svima koji će se toga dana naći u Svetištu..."

Proštenje - Bunarić '92.

I ove godine hodočastili smo na naš Bunarić, drago nam Gospino svetište. Hodočastili smo noseći u srcu puno molitava i želja koje smo izrekli našoj nebeskoj Majci. U subotu navečer - okupilo se dosada najviše ljudi - poslije pokorničkog bogoslužja koje je predvodio upravitelj svetišta preč. Andrija Kopilović, nakon ispovijedi i sv. krunice, bila je uobičajena procesija sa svijećama i Gospinom slikom. Sa svijećama u ruci i pjesmom koja je gromoglasno odjekivala, u toj tihoj noći, koju su osvjetlajvale samo zvijezde na nebu i upaljene svi-

jeće, puno smo razmišljali o milostivoj nam Majci. Mnoge molitve i zahvale vinule su se s naših usana Njoj u čast. U svečanoj procesiji, na čijem začelju je bio naš Biskup, prenešena je Gospina slika na veliki oltar. Ondje

su je pozdravila djeca u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Nakon toga je bila sv. misa koju je predvodio katedralni župnik, preč. Stjepan Beretić. On je u svojoj propovijedi istaknuo posebno značaj i smisao pokore i molitve, te kazao kako je važno da majke čine pokoru i mole za svoju djecu još dok djeca i ne progledaju.

I u nedjelju je bio već ustaljeni raspored sv. misa. U sedam sati u kapelici franjevci su predvodili sv. misu. U 8 sati bila je svečana biskupska misa na mađarskom jeziku, a u deset sati na hrvatskom. I jednu i drugu misu predvodio je naš biskup msgr. Ivan Péntzes. On je okupljenom mnoštvu na početku sv. mise pročitao pismo apostolskog Pronuncija. A u svojoj pastirskoj riječi sjetio se svoje majke koja se preselila u vječnost prije jedanaest godina. Istakao je kako se nakon njezine smrti počeo još više obraćati i moliti nebeskoj našoj Majci, jer ona najbolje čuje i razumije naše nevolje i boli, i kao svaka dobra majka pruža nam utjehu. Preuzvišeni g. Biskup istakao je važnost svjedočenja za Krista, pa i u ovim teškim vremenima.

Iako se ove godine okupio nešto manji broj vjernika, što zbog vrućine, što zbog nedostatka benzina, ipak je u toku dana kroz svetište prošlo najmanje pet tisuća ljudi. O tom svjedoči i 2200 podijeljenih svetih pričesti na nedjeljnim misama.

Ovogodišnje bunarićko proštenje završilo je poslije-podnevnom sv. misom i Večernjim koje je predvodio upravitelj Svetišta, preč. Andrija Kopilović.

I ove godine nam je boravak u dragom nam bunarićkom Gospinom svetištu bio izvorom mira, novog pouzdanja i snage da bolje sutra postoji, jer Marija može biti i sada, kao što je bila prije dvije tisuće godina **POČETAK BOLJEGA SVIJETA**. Želja nam je da naredna jubilarna Bunarićka godina bude stvarno ostvarenje tog boljeg i ljepšeg svijeta.

Blaženka

TREĆI BAJSKI RAZGOVORI "BUNJEVCI DANAS"

U sklopu proštenja sv. Antuna u Baji, 14. lipnja 1992. god. održani su treći put Bajski razgovori "Bunjevci danas". Priredba je održana u organizaciji Bajske bunjevačke čitaonice, na čijem se čelu već više godina nalazi njen preporoditelj i

neumorni borac za prava tamošnjih Hrvata - Bunjevaca, Antun Mujić.

Bajski razgovori su održani u prostorijama nekadašnje Bajske bunjevačke čitaonice, koju su tamošnji Bunjevci uz potporu župnika Lajče Budanovića još daleke 1911. godine sagradili.

Sadašnje prostorije čitaonice izdate su kao ugostiteljski objekat, a sada je u toku okončanje sudsko-upravnog postupka za vraćanje u vlasništvo zgrade čitaonice i drugih objekata, koje su mađarski organi vlasti poslije poznatih događaja 1948. god. nakon rezolucije Informbiroa o Jugoslaviji, oduzeli Bunjevcima u Baji.

U nedjelju 14. lipnja prije podne bila je svečana sv. misa zahvalnica u franjevačkoj crkvi sv. Antuna. Euharistijsko slavlje je vodio vlč. Antun Knežević, koji se kao izbjeglica iz Batine nalazi u Baji, a asistirali su mu fra o. Efrem Kujundžić, nadušobrižnik hrvatske katoličke misije u Beču, i mr vlč. Lazar Ivan Krmpotić, župnik u Bačkoj Palanci i predsjednik Instituta "Ivan Antunović" u Subotici. Prije sv. mise prisutne je pozdravio kanonik Erno Dombai, izaslanik kaločkog nadbiskupa.

Poslije sv. mise članice pionirske folklorne grupe KUD "Bunjevačko kolo" i djevojčice župe sv. Roka u Subotici pod vodstvom č. sestre Eleonore Merković pred crkvom su pjevale nekoliko kraljičkih pjesama. "Kraljice" su bile obučene u bila šlingovana ruva s krunom na glavi, a pastir je imao velike bile gaće sa štapom u ruci i s "prosjačkom" torbom za prikupljanje darova i priloga. Upravo onako kako je to nekada bilo u našim selima i varoši.

Nakon svečanog ručka u prostorijama bajske bunjevačke čitaonice, počeli su u 15 sati "razgovori" u istoj dvorani, uz malu muzičku uvertiru članova Subotičkog tamburaškog orkestra pod ravnanjem Stipana Jaramazovića. Oni su izveli nekoliko kompozicija.

Otvarajući ovaj skup, Antun Mujić predsjednik Bajske bunjevačke čitaonice pozdravio je sve goste, a među njima naročito su bili istaknuti: dr Aleksandar Šolc, ambasador - poklisar Republike Hrvatske sa sjedištem u Budimpešti, gosp. Josip Šentija, dopredsjednik Matice hrvatske u Zagrebu, mr Lazar Ivan Krmpotić, predsjednik Instituta "Ivan Antunović" u Subotici, gosp. ing. Ante Skenderović, narodni poslanik u Skupštini Srbije, gosp. Bela Ivković, predsjednik Predsjedništva KUD "Bunjevačko kolo" u Subotici, mr Bela Tonković,

predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, dr Stjepan Skenderović, predsjednik Podružnice DSHV u Subotici, gospoda Janja Horvat, savjetnik Vladinog ureda za nacionalne i etničke manjine Republike Mađarske u Budimpešti, ing. Vinko rukavina, predsjednik Društva vojvodanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu, fra Efrem Kujundžić, nadušobrižnik hrvatske katoličke misije u Beču, prof. dr Ante Sekulić, književnik iz Zagreba, gosp. Petko Vojnić Purčar, književnik iz Novog Sada, dr Luka Štilinović, predsjednik Odbora za pitanja studentskog standarda sveučilištaraca iz Vojvodine u Zagrebu.

Nakon pozdrava gostiju, pročitano je i pozdravno pismo Karaševskih Hrvata u Rumunjskoj, koji su uputili najtoplije pozdrave organizatorima ovog skupa.

Radom radnog predsjedništva Razgovora rukovodio je dr Ivan Vacić, tajnik Bajske bunjevačke čitaonice.

Matica hrvatska iz Zagreba poslala je knjižnici Bajske bunj. čitaonice preko 300 knjiga koje će imati počasno mjesto na policama čitaonice.

Ambasador republike Hrvatske u Budimpešti dr Aleksandar Šolc u svom pozdavnom govoru je istakao da je on ambasador u prvom redu Hrvata u Mađarskoj i svih dijaspora u toj zemlji (Bunjevci, Šokci, podravski Hrvati i dr.).

Antun Skenderović, narodni poslanik i potpredsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Subotici pozdravio je prisutne, a za ovaj skup je rekao da je žalosna činjenica da se on u ovom vremenu ne bi mogao organizirati u Subotici, a nada se da će uskoro granice biti otvorene i bit će samo formalne. To nas jedino vodi u Evropu.

Mr Lazar Ivan Krmpotić, župnik iz Bačke Palanke i predsjednik Instituta "Ivan Antunović" u Subotici govorio je o jednogodišnjem radu ove ustanove.

Marin Mandić, književnik iz Budimpešte, inače rodom iz Čavolja, pročitao je svoje predavanje o životu i radu književnika Ivana Petreša, koji je rođen u Kačmaru u Mađarskoj. On je najveći pjesnik bunjevačkih Hrvata i djelovao je u Bajskom trokutu u Mađarskoj. Bio je urednik kalendara i književnih časopisa. Umro je 1937. god. i sahranjen je u Čavolju.

Svoje uvodno slovo Josip Šentija iz Matice hrvatske je posvetio informacijama o radu te najznamenitije naše kulturne ustanove, koja ove godine proslavlja 150. obljetnicu svog postojanja, a centralna proslava će biti upriličena ove jeseni u Zagrebu.

Predavanje o jednogodišnjem radu KUD "Bunjevačko kolo" predsjednik Bela Ivković je započeo podacima o istorijatu osnivanja društva, koje je prvobitno bilo osnovano kao HKUD još daleke 1970. godine, a nakon tri godine pridjev "hrvatsko" bilo je naprečac izbrisan iz naziva društva.

B. Ivković je na kraju svog predavanja poklonio umjetničku sliku Stipana Šabića, člana Likovne sekcije KUD "Bunjevačko kolo". Slika predstavlja pejzaž sa Palića u tehnici svog pastela sa porukom autora na poleđini, koja glasi: "Mojim dragim Hrvatima - Bunjevcima iz Bajske bunjevačke čitaonice kao inspiracija mladim likovnim talentima i naraštajima za uspomenu i sjećanje".

Poslije pauze Terezija Buljovčić Jegić je otpjevala poznatu pjesmu "Jorgovane, jorgovane...".

Mr Bela Tonković, predsjednik DSHV iz Subotice je naglasio da Hrvati - Bunjevci na ovim bačkim prostorima obitavaju već preko 1300 godina pa predstavljaju autohtoni narod na ovim prostranstvima. Također je naglasio da se DSHV nalazi u neprijateljskom okruženju režimskih partija na vlasti i njihovih satelita. Zatim je govorio o problemima Hrvata u Srijemu i u drugim dijelovima Bačke, gdje su mahom nastanjeni Šokci.

Najjači dojam na sve prisutne ostavila je Angela Šokac, profesorica maternjeg hrvatskog jezika u Osnovnoj školi u Baji (Donji Grad). Ona je istakla da se maternji hrvatski jezik predaje samo u dvije škole u Baji (Vancaga i Donji Grad) i s djecom radi šest nastavnika i to 3 do 4 časa nedjeljno. To je izboreno zahvaljujući činjenici da je iz svih osnovnih škola u Mađarskoj isključeno učenje ruskog jezika nakon de-

mokratskih promjena u državi. U Republici Mađarskoj sada živi preko 100000 Hrvata (Bajski trokut, Baranja, Podravina, okolica Budimpešte). Angela Sokac je istakla da će se od iduće školske godine moći upisati i učiti hrvatski maternji jezik i u srednjim školama u Mađarskoj. Ove šk. godine ni jedno dijete nije upisano u odjeljenje sa hrvatskim nastavnim jezikom u Bajskom trokutu. Apelovala je za pomoć u stručnim knjigama, udžbenicima, nastavnim pomagalima iz Hrvatske i Vojvodine, jer su u tome deficitarni.

Svoje izlaganje završila je jednim potresnim citatom iz knjige Ivana Antunovića "Odmetnik" (str. 85.). Citat je na sve učesnike ostavio vrlo snažan dojam zbog svoje današnje aktualnosti i poruke.

U vrlo živoj raspravi, koja je potom nastala, učestvovali su Stanka Kujundžić, potpredsjednik DSHV u Subotici, Vojislav Sekelj, književnik u Subotici i potpredsjednik KUD "Bunjevačko kolo" u Subotici, Tomislav Vuković, suradnik "Glasa koncila" u Zagrebu, dr Ante Sekulić, književnik u Zagrebu, dr Luka Štilinović, predsjednik Odbora za studentski standard

sveučilištaraca u Zagrebu, Naco Zelić, savjetnik u Ministarstvu zdravlja Republike Hrvatske u Zagrebu, Ivan Vacić kao voditelj ovog skupa, Petko Vojnić Purčar je vrlo pohvalno govorio o tri nove objavljene knjige i to:

- 1.) Zbirka pjesama Vojislava Sekelja "Rič falj" koju je ilustrirao akademski slikar Ivica Balažević, koji je rodom iz Tavankuta, a sada živi i radi u Novom Vinodolskom,
- 2.) Zbirka pjesama Milovana Mikovića "Avaške godine" koju je također ilustrirao Ivica Balažević,
- 3.) Roman "Stari zid" Milivoja Prčića, advokata u Subotici i člana Literarne sekcije KUD "Bunjevačko kolo".

Na kraju sastanka Antun Mujić kao domaćin i predsjednik Bajske bunjevačke čitaonice pročitao je svoj polusatni referat pod naslovom "Bajska bunjevačka katolička čitaonica u Baji i njeni problemi i zadaci".

Nadamo se da će sva ova predavanja naći mjesta u Zborniku "Ivan Antunović" i da će na taj način biti dostupna i ostalim čitaocima, kako u Mađarskoj, tako i u Vojvodini i šire u matičnoj nam domovini Hrvatskoj, gdje također živi već dosta velika "kolonija" Hrvata - Bunjevaca, naročito u Zagrebu.

Nakon svog predavanja mr Lazar Ivan Krmpotić je uručio fotokopije nekih komediografskih i drugih djela pokojnog književnika Matije Poljakovića iz Subotice Ivanu Vidakoviću, ravnatelju Hrvatskog narodnog kazališta "August Šenoa" u Pečuhu radi izvođenja i stavljanja na repertoar u toku narednih sezona.

Poslije večere priređeno je drugarsko veče uz glazbu Subotičkog tamburaškog orkestra pod ravnanjem Stipana Jaramazovića.

Ova priredba je pokazala da postoje mnogi problemi koji tište Bunjevce - Hrvate sa obadrije strane državne granice.

Hoćemo li naći u sebi snage i znanja da ih postepeno rješavamo?

Grgo Bačlija

PROSLAVA MATURANATA U SANTOVU U MAĐARSKOJ

Udruženje šokačkih Hrvata u Santovu u Mađarskoj upriličilo je prvi susret završenih maturanata u pečujskoj i budimpeštanskoj gimnaziji, koji vode porijeklo iz toga sela.

Susret je upriličen 15.kolovoza 1992.god. u povodu proštenja Velike Gospe u Snatovu. To je dan koji ima tradicionalan karakter kada svi Santovčani rado posjećuju svoje djedovsko ognjište.

U sklopu ove manifestacije bio je upriličen književni razgovor sa poznatim pjesnikom iz hrvatske dijaspore, sa Stjepanom Blažetinom, direktorom Osnovne škole u Martinčima u Mađarskoj.

U Santovu se okupilo preko 100 završenih maturanata iz spomenutih gimnazija od ukupno 143 maturanata.

Učesnike je pozdravio gradonačelnik u Santovu, Jozsef Bognar i predsjednik Udruženja šokačkih Hrvata u Santovu, Stipan Pančić, koji je najviše doprineo da se ovo druženje maturanata organizira.

Ravnatelj Osnovne škole "Ivo Andrić" u Santovu, Marin Đurić je govorio o radu i problemima

škole iz koje su potekli maturanti iz tog naselja. U Udruženje šokačkih Hrvata učlanili su se svi maturanti porijeklom iz Santova, a u Predsjedništvo je kooptiran Marin Mandić, direktor gimnazije u Budimpešti, a rođen je u Santovu.

Potom je organizirana posjeta poznatom Kaštelju u obližnjoj šumi, koja se nalazi pored naselja Karpandža, nedaleko od Santova.

U toku večernjeg programa, izbjegli župnik iz sela Tordinci u Baranji, vlč.Marko Bubalo, održao je predavanje za sve članove Udruženja, a narednog dana je predvodio sv.misu, koja je održana u crkvi u Santovu za pokojne maturante, koji vode porijeklo iz Santova i to: Stipan Velin, dugogodišnji direktor Osnovne škole "Ivo Andrić" u Santovu, Branko filaković, pjesnik i novinar, Stipan Rokuš, franjevac, Roza Milošev, nastavnica peštanske gimnazije.

Mnogi maturanti iz Santova su danas vrsni pedagozi, profesori, nastavnici, učitelji, liječnici, veterinari, inženjeri, tehničari, pravnici, odvjetnici, suci, direktori i drugi stručnjaci koji su se udomili po svim mjestima u Mađarskoj i u svijetu u ekonomskoj emigraciji poslije poznatih događaja i revolucije u Mađarskoj 1956.godine.

Svi učesnici ovog susreta položili su vijence na grobove umrlih Santovčana, koji su maturirali u spomenutim gimnazijama od 1950.god. do danas. Zatim su razgledali novootvoreni šokački muzej u Santovu.

Za sve učesnike ovog susreta bio je priređen kraći kulturno-umjetnički program u kojem su učestvovali članovi folklorne grupe "Šokadija" iz Santova i učenici Osnovne škole "Ivo Andrić".

Također je bio zajednički ručak, a naveče večera u Udruženju uz tamburašku muziku koja je zabavljala goste. Na radnom dogovoru je odlučeno da se ovakvi susreti održavaju svake godine uoči proštenja Velike Gospe, koje se održava 15.kolovoza u Santovu.

Stipan Pančić, predsjednik Udruženja šokačkih Hrvata u Santovu

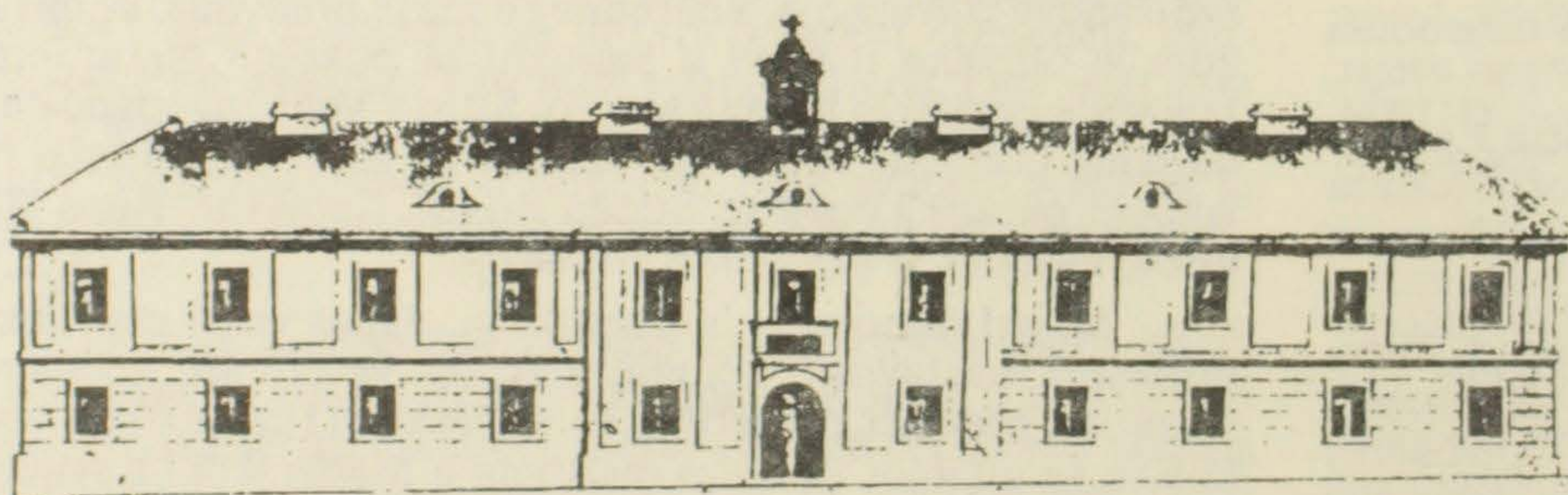

PANORAMA SUBOTICE PRIJE 150 GODINA

O Uskrsu 1843. godine prošetao se Suboticom jedan peštanski novinar. Njegovi dojmovi o Subotici su zanimljivi i zato što nam grad opisuje čovjek iz velikoga grada, čovjek koji je poršao mnoge gradove. Pored nekadašnje gradske kuće, odvojena samo uzanim prolazom nalazila se škola.

ŠESTOGODIŠNJA ŠKOLA - SUBOTIČKA GIMNAZIJA

Bila je to ljupka zgrada. Njezino krovništvo krasio je tornjić. Predavači su bili franjevci provincije Presvetog Otkupitelja. Iz te su subotičke škole pošle u svijet lijepe skupine mladića željnih većeg znanja i stručnosti. Putopisac veli, da je franjevcima učiteljima trebalo puno umješnosti i strpljenja da obuzdaju neobično živahnu subotičku mladež. Zgrada šestogodišnje škole - gimnazije podignuta je na početku 19. stoljeća, bila je elegantna katnica koja je uistinu mogla plijeniti plemenitom jednostavnošću. Obnovljena je 1840. godine, kako bilježi Ante Sekulić u svojoj knjizi "Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici" na 76. strnici. Za razuzdanost tadašnjih gimnazijalaca doznao je i peštanski putopisac, dok Ivanyi Istvan spominje četvoricu ovdašnjih učenika osuđenih na po 30 batina zbog krađe i prebijanja ljudi u vinogradu (II knjiga 466. stranica). Ivanyi na tom mjestu primjećuje, kako se tu radi zapravo o lutajućim đacima iz kojeg drugog mjesta. Vjerojatno su bili stariji od mještana a tu su stanovali i besplatno se školovali.

SRPSKA PRAVOSLAVNA CRKVA

Na osobiti ponos grada Subotice bila je tadašnja pravoslavna crkva zbog svoga prelijepog i bogatog ikonostasa, koji će kasnije biti prenešen u tada susjednu općinu Šandor. Crkva je izuzetno uredna i lijepa. Gost namjernik je posebno zabilježio ljubaznost pravoslavnog svijeta. Veli da bi se i najstariji vjernik digao sa svoga sjedala u crkvi, kako bi strancu ustupio svoje mjesto. Pravoslavni su se vjernici vrlo radovali gostima u svojoj crkvi. Oko crkve u crkvenom vrtu nalazili su se grobovi vjernika s crve-

nim mramornim pločama i natpisima. U blizini crkve nalazila se i škola sa stanom za učitelje.

FRANJEVAČKA CRKVA I SAMOSTAN

Danas vrlo lijepi samostan i crkva bila je u prilično zapuštenom stanju pred stoljeće i pol. Nevisoki toranj bio je pokriven gotovo ravnim daščanim krovom. Na tornju nije bilo ni ograde na prozorskim otvorima. Tako je jedan nesretni zvonar s tornja pao na šindrom pokriveni samostanski krov, pa s krova na ulicu te je tako poginuo. Unatoč zabrani, mladići obučeni u široke platnene gaće i svilene prsluke penju se do zvona kad treba zvoniti tjerajući strah u kosti ljudima svojom nerazboritošću i opasnom hrabrošću. Glavni je oltar bio vrlo bogat, pun baroknih ukrasa, dok su sporedni oltari bili suvremeniji. Planiralo se tada i veliki oltar zamijeniti suvremenijim. Za gradnju velikog i čvrstog franjevačkog samostana dovažan je graševinski materijal iz Segedina. O. Toma Dubec je 1837. godine vrlo malene prozore na samostanu zamijenio većim i modernijima, obnovio hodnike i redovničke sobe. Pred samostanom i crkvom su se nalazile dvije zgrade radi kojih crkve i samostan nisu bili na prostranom trgu kao danas.

KER I SENTA

Po mišljenu našeg putopisca pred stoljeće i pol u predgrađu Ker, čiji je zaštitnik sv. Rok i u predgrađu Senta, čiji je zaštitnik sv. Juraj žive pretežno Dalmatinci. Oba su predgrađa pripadala do 1841. godine župi svete Terezije. U središtu grada se nalazila vojna bolnica - negdje pored nove gradske kuće, dok je na mjestu današnje vatrogasne stanice bila opća bolnica. Već tada je bila na području župe svetoga Roka. Doznao je putopisac, da je u to vrijeme već postojala kuća s kapelom i stanom župnikovim i pokraj nje trg na kojem će se graditi crkva. Ali u Ker nije odlazio dalje od bolnice. Izgrađenog puta nije bilo. Nije bilo tada ni pločnika za pješake. Blato ga spriječilo. kerskom je župom upravljao u to vrijeme još prvi upravitelj župe Josip Baić. Senćanskom je župom tada upravljao njezin prvi župnik Đuro Dubičanac. I on je stanovao u kući koja je služila i kao kapela. Od središta grada do kapele svetoga Jurja vodila je isto tako blatnjava i neuredna ulica kao i do sv. Roka. Nijedne popločane ulice nije bilo u to vrijeme u Keru i Senti. Tek su one ulice u najužem središtu grada imale pločnike od opeke.

PALIĆ

Prije stoljeće i pol naši su sugrađani o nastanku jezera Palić pričali priču o pastiru koji je čuvajući svoje stado na mjestu gdje je danas jezero pokušao

iskopati bunar. Iz bunara je onda navrla voda pa je tako nastalo jezero. Jezero je bilo bistro. Odlikvalo se zelenkasto-modrom bojom. Vjerovalo se, da je kupanje u jezerskoj vodi liječilo od najrazličitijih kožnih bolesti. Brojni su bolesnici ozdravljali na Paliću. Poslije kupanja u jezeru pojavljivao bi se izuzetno dobar tek u kupača, pa se preporučivalo kupanje ljudima slaboga teka. Događalo se, da se jezero izlivalo na okolne oranice. Kopanjem kanala sve je to zauvijek izbjegnuto. pastiri us svoje ovce nagonili u jezero na kupanje. gorkastu vodu iz jezera koristili su za napajanje stada. Jedino je konji nisu pili.

Grad Subotica je sve više pažnje posvećivao jezeru. Predviđalo se u najjkskorije vrijeme podići svratište s restoranom i suvremenim kupališnim gradama. Ivanyi bilkježi u II svesku svoje Povijesti Subotice na 144.-145.stranici, kako je 1843. na mjestu određenom za kupanje ljudi zabranjeno napajanje i kupanje stoke, pranje rublja kao i natapanje kudjelje. Prvo svratište je se trebalo graditi 1845.godine. Pedesetih godina se sve više množio broj soba s kadama za kupanje. 1853.godine bi katedralni orkestar svake nedjelje izlazio na jezero te bi od podne pa do 5 i 7 sati svirkom zabavljao goste kroz mjesec lipanj i srpanj. Uz jezero Palić spomenuto je jednom rečenicom i obližnje Krvavo jezero.

U svakom slučaju prije 150 godina Subotica se sve više okretala jezeru. Tako su bogati Subotičani oko jezera uskoro počeli graditi vile dajući tako svjež pošumljenom krajoliku jezera još ljepši izgled.

U to je vrijeme poljoprivreda bila u velikom zamahu, pa je grad s velikim ponosom mogao gledati

istorijski arhiv
történelmi levéltár
subotica

koreni
gyökerek

1

u budućnost. Tako je u peštanskom listu "Tarsalgo" u brojevima 32-36 od travnja do 7.svibnja 1843.godine opisivao Suboticu i njezin kraj Jozsef Barfay. Vjerujem, da će ovaj niz slika iz Subotice sa zanimanjem čitati svatko tko voli BILU SUBOTICU.

Stjepan Beretić

RAZMIŠLJANJE U POVODU POSTAVLJANJA SPOMENIKA MONSINJORU BLAŠKU RAJIĆU

Skupština općine Subotica je odlučila da se u gradu postave spomenici pojedinim zaslužnim ličnostima i da se vrate na svoje mjesto oni koji su svojevremeno uklonjeni. Već su izvršeni neki od zadataka iz tog plana.

Naša poznata akademska kiparica Ana Bešlić, koja je rođena u Bajmoku, 16. III 1912. god. a od 1937. god. živi i stvara u Beogradu, predložila je 1990. god. Izvršnom savetu Skupštine općine subotice da želi izraditi bistu velikog političkog borca i kulturnog radnika, župnika Blaška Rajića. Umjetnica je izrazila želju i spremnost da svoje umjetničko djelo daruje Subotici pod uvjetom da bista bude postavljena na dostojno mjesto u gradu.

Ana Bešlić je izradila željenu bistu i poslije niz odgađanja i priprema svečano otkrivanje je bilo u parku pred ulazom u Gradsku kuću, u subotu 6.VI 1992.god. u 11,30 sati.

Svečanost je počela jugoslavenskom himnom "Hej, Sloveni" koju je otpjevao mješoviti kamerni zbor "Pro musica" pod ravnanjem Gabriele Egeto.

Predstavnik Skupštine općine je otvorio svečanost, koja je priređena u vezi odluke da se postave spomenici velikanima našeg grada. zatim je Matija Sedlak održao vrlo pregledno predavanje o životu i radu župnika Blaška Rajića, ističući njegove velike zasluge u političkom i kulturnom životu Subotice, gdje je rođen 7.siječnja 1951.god.

Zatim je glumica Kaća Bačlija pročitala jednu pjesmu Bl.Rajića i odlomak njegove pripovijesti "Moje čobanovanje", a glumac M.Čolić je pročitao pjesmu "Svetli grobovi" Jovana Jovanovića Zmaja.

Bistu su zajedno otkrili Matija Sedlak i Ana Bešlić, kojoj je zahvaljeno za učinjeni dar, a kao znak pažnje dobila je buket cvijeća.

Svečanost je završio svojim nastupom mješoviti kamerni zbor "Pro musica" pod ravnanjem G.Egeto.

Uz malobrojnu publiku kao gosti bili su nećaci mons.Bl.Rajića, sadašnji župnik crkve sv.Roka vlč.Blaško Dekanj i subotički gradonačelnik gosp.Jozsef Kasza i predstavnici nekih političkih stranaka i pravoslavni svećenici u Subotici.

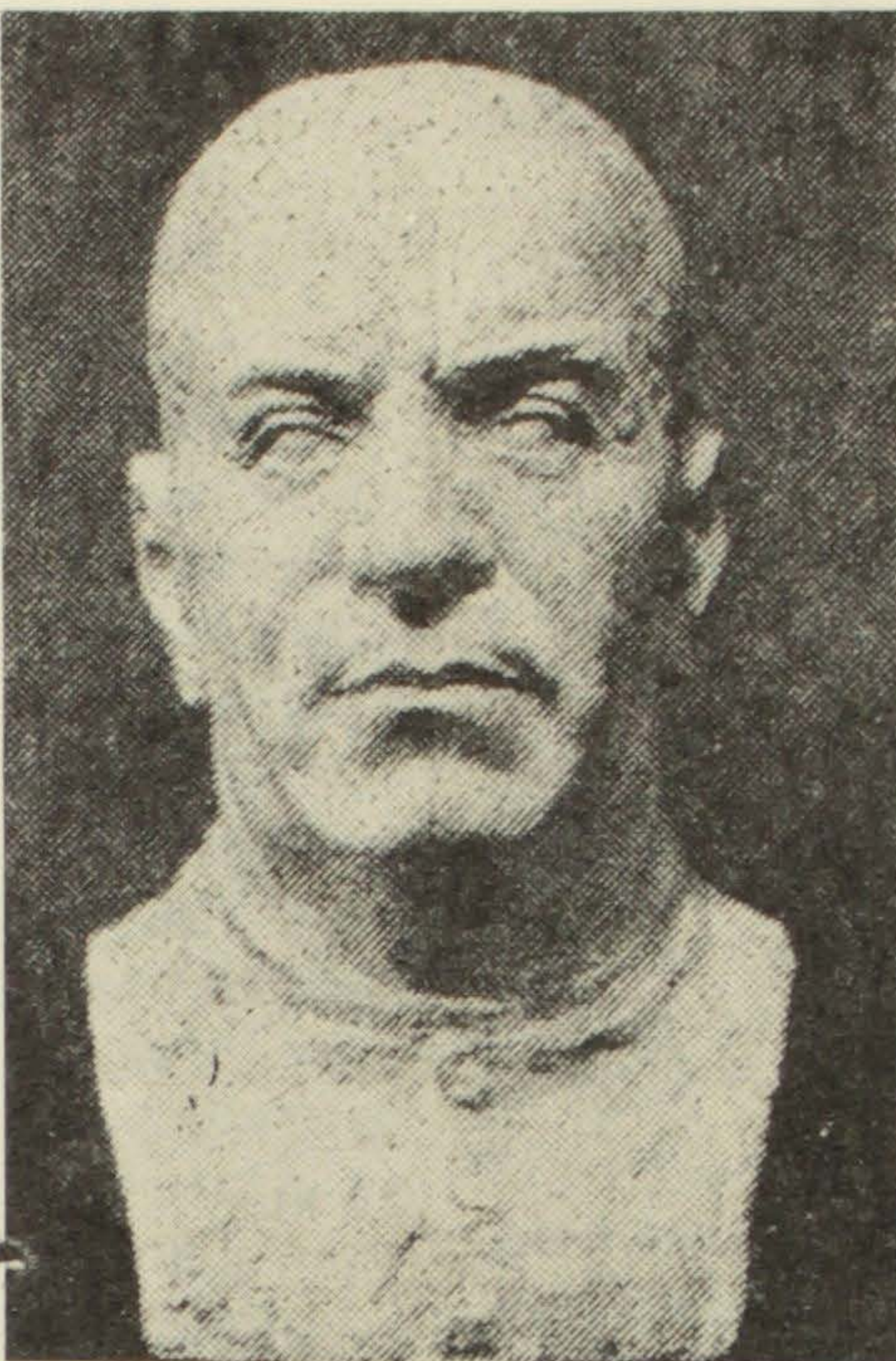
Bilo je već krajnje vrijeme da se društvene i političke vlasti na vidljiv način oduže tom velikom društvenom, kulturnom i političkom ugledniku ovo-

ga grada. Prošlo je više od 40 godina od njegove smrti 1951.god. i dobro je da je konačno makar i skromno počašćen lik i životno djelo toga čovjeka. Posebne je hvale vrijedna inicijativa naše ugledne akademske kiparice Ane Bešlić, koja je po svemu sudeći bila i inicijator i ostvaritelj ove zamisli. Međutim, ono što u toj cijeloj stvari nekako smeta je način kako je taj spomenik postavljen i napose kako je i gdje otkriven. Govorkalo se po gradu da se tako nešto sprema, međutim takav događaj kao što je otkrivanje jednog umjetničkog spomenika velikanu kakav je bio mons.Blaško Rajić, koga je svojevremeno poznavalo i staro i mlado u Subotici i širokoj okolini, a čija uspomena i danas živi barem u čestitim bunjevačkim kućama, zaslužuje drugačiji pristup, pripreme i svamu svečanost otkrivanja. Prije svega trebalo je konsultirati crkvene i kulturne krugove i s obzirom na mjesto, vrijeme i način postavljanja toga spomenika. Za sam događaj smo saznali iz vijesti u "Subotičkim novinama", ali je vrijeme bilo netočno naznačeno. Neki su obaviješteni iz pozivnica koje su dobili. Zašto je baš na taj datum postavljen spomenik, kada to nije nikakav datum koji se vezuje za bilo koji događaj iz njegova života ili rada, a 40.obljetnica smrti prošla je 1991.god. U gradu postoje različite kulturne ustanove, pa je trebalo pozvati barem neke od hrvatske prevenijencije. Mislim na Institut "Ivan Antunović", koji je pravni nasljednik "Hrvatske kulturne zajednice" kojoj je mons.Blaško Rajić bio na čelu, pa KUD "Bunjevačko kolo". Oni bi sigurno bili zainteresirani da to bude jedna manifestacija dostojna toga čovjeka. Čovjek se ne može oteti dojmu, da je to bilo tako željeno da bi se spomenik postavio, ali da bi imao što manje efekta. Samo se postavlja pitanje, što se zapravo time htjelo postići? Pa i mjesto, gdje je bista postavljena na rubu jedne parkovne površine, zaklonjen grmljem i borovima (Dobro da bista nije u prirodnoj veličini i cijela. Čovjeku bi mogle doći svakake primisli!)

Zar mons.Blaško Rajić nije zaslužio bolje mjesto!? Pa i sam natpis: "Pop Blaško Rajić" je uvredljiv. Tako su ga zvali srpski političari i možda neki socialisti, ali narod nikako, kako se tobože želi poturiti. On je u narodu bio zvan "prisvitli" radi svog položaja u crkvenoj hijerarhiji. Bio je druga glava Crkve u Bačkoj, a i tehnika kojom ja to ispisano nije dolična jednog takvog umjetničkog spomenika. A i vrijeme kada se spomenik otkrio? Radnim danom u sred podna, kada su svi radno sposobni na svojim mjestima. Jedino nekolicina dokonih umirovljenika, koji i onako dio svog prijedneva provode u parku, a i oni oko podna odlaze svojim kućama, te malog broja znatiželjnika i obaveznih sudionika te svečanosti bili su svjedoci tog povjesnog čina. Zar je bilo nepoželjno da školska djeca koja ionako o Blašku Rajiću u školi nisu ništa čula, kao i mladi naraštaji, koji ga

nisu imali sreće upoznati, čuju solidno predavanje gosp.Matije Sedlaka, koje, koliko mi je poznato, do danas nije nigdje publicirano, valjda radi bolje informiranosti građanstva Subotice? Nisu li u pozadini bili oni koji su se bojali, da ne "preterujemo sa glorifikacijama"? Ako je to istina, a po svoj prilici jeste, onda se ponovo dogodilo ono što se nikada ne smije dogoditi, da se kulturom manipulira u političke svrhe, a toga smo se nasitili za proteklih, skoro pedeset godina.

Mnogi dobronamjerni ljudi, ne članovi instituta "Ivan Antunović", poticali su me da 1991.g. institut organizira u povodu 40.obljetnice njegove smrti poseban znanstveni skup, kako bi se vrjednovala ta dragocjena i veoma kompleksna osobnost ne samo bačkih Hrvata, nego Crkve i šire društvene i političke stvarnosti ovdje u Bačkoj. Odgovarao sam im da vrijeme i okolnosti, u kojima živimo, nisu prikladne da se mirno i staloženo, što latini kažu: "sine ira et studio" pro- uči jedna tako velika osobnost, kakova je bio mons.Blaško Rajić u tako prelomnim vremenima i zbivanjima, kakva su bila: raspad Austro-Ugarske Monarhije, dva svjetska rata, koje su protutnjala nad Evropom, zatim pobjeda proleTERSKE revolucije sa svim onim što je ona sa sobom do-

nijela na ovako kompleksnom prostoru, kao što je ova ravnica Bačka i posebno grad Subotica sa svojom specifičnom prošlošću, nacionalnim sastavom i geopolitičkim položajem.

Ako k tome dodamo, da je riječ ne samo o vjerniku, nego o svećeniku i to o ključnoj osobnosti u životu ove mjesne Crkve, onda studij takove osobnosti zahtjeva prije svega punu slobodu da možeš svoje stavove iznijeti slobodno bez straha od posljedica, kako je to do sada bivalo.

Kao drugi bitni element jest demokratičnost, to jest poštivanje i drugačijeg mišljenja, ali koje se ne temelji na "partijskim stavovima" ili na tako zvanim "znanstvenim dokazima" Viktora Novaka i sličnim vrelima, nego svako mišljenje mora biti utemeljeno na znanstveno utvrđenim činjenicama.

Ništa nije manje važno ozračje u kojem se to izvršavanje vrši i iznosi, jer pojedina uredništva novina, dirigitana od stanovitih političkih organizacija dopuštaju sebi slobodu da dovode u pitanje opće poznata i opće priznata načela o samodoređenju naroda i svakog pojedinca i da se iz petnih žila trude dokazati kako su Bunjevci Srbi, ili srpskog porijekla ili konačno nekakav poseban narod u Evropi, ali nikako ne mogu biti ono što po vjeri, jeziku i kulturi jesu Hrvati. To je unikat u evropskoj i svjetskoj javnosti. Tko danas ide uvjeravati Mađare u Bogojevu da oni nisu Mađari, iako se zna da su njihovi preci bili Slovaci? Čovjek pojedinac, pa i narod, je one narodnosti, kako se on osjeća i kojoj pripada, a o tome neće odlučivati jedan sistem ili jedna stranka.

Zato dok se takova mišljenja službeno proturaju kroz tisak, bez ikakvih ograda od strane uredništva i uopće sredstava priopćavanja, ne može biti zdravog i konstruktivnog dijaloga, a bez toga nema ni suživota, zdrava i normalna. Kad je riječ o mons. Blašku Rajiću, da se danas (1992. god.) piše kao "morbidnom klerikalcu", "političkom reaktivaru", da je njegovo djelovanje bila "čista klerikalistička hipokriza (valjda hipokrizija!), a jezik mu je "nacional-šovinistički", sa takovim stavovima, od kojih ni nedna tvrdnja nije potkrijepljena ni jednim citatom iz njegovih govora ili nastupa, a da ne govorimo o ne-utemeljenim i uvredljivim riječima, koje taj čovjek, bez obzira što je bio svećenik, nije zavrijedio.

Zar se takovim riječima kiti čovjeka, koji je imao tako razvijeni socijalni osjećaj da je u svojoj kući othranio osmoro siročadi, da je za nahodčad iz cijeli Bačke doveo časne sestre, da se za njih brinu u Zavodu "Kolevka" u Subotici. On je osnovao "Dobrotvornu zajednicu Bunjevaca", koja je tolike gladne nahranila i siromašne pomogla. On je osnovao tzv "patronažu" koja se brinula za gradske služavke... A na kulturnom polju, na hrvatskom jeziku, nije bilo inicijativi koju taj čovjek nije podržao i potporio! Možda mu je to baš i najveći grijeh! A na političkom polju, slobodno možemo ustvrditi da je njegova zasluga da je Bačka poslije prvog svjetskog rata pripala južnoslovenskoj zajednici naroda. On je bio inicijator i propagator onovremenog "ekumenizma", to jest suživota svih narodnosnih skupina na ovim prostorima, ali na bazi pune ravnopravnosti, sve dok ga kruta stvarnost života nije prisilila da te svoje stavove korigira. Takvi izrazi bili su pretvrdi i neljudski 1945. g. a ne danas. Dokle god takvi stavovi žive i propagiraju se u sredstvima priopćavanja, ne može se pristupiti zdravom i solidnom izučavanju osobnosti i djela mons. Blaška Rajića, kako ne bismo nanijeli nepravdu njegovoj osobi, a bili pristrani u presuđivanju tih prelomnih vremena, kojima je on bio ne samo svjedok, nego i sudionik i to aktivni.

Nadajmo se da će godine pred nama biti plodnije, da će se više otvoriti istinskoj slobodi i demokraciji te poštivanju prije svega Istine, sa time i mišljenja onih koji drugačije vide stvari. Jer upravo ova osobnost treba biti osvjetljena sa svih strana, kako bismo je dobili pravom i istinitom svjetlu, ali na temelju temeljitog znanstvenog istraživanja, a ne navijačkih strasti i trenutačne političke potrebe. Zato ovaj period, koji je pred nama do njegove 50. obljetnice smrti, iskoristimo za studijsko istraživanje, ali izvornih i istinskih dokumenata i svjedočanstava onih koji su ga poznavali i koji su s njim surađivali, kako bismo mu zajedničkim silama kroz jedan znanstveni skup i monografiju, a i veći umjetnički spomenik u gradu Subotici i time istinski ovjekovječili taj jedinstveni lik kao bačkog Hrvata, borca za njegova prava, te društvenog, kulturnog i političkog radnika Subotice i cijele Bačke.

Lazar Ivan Krmpotić

PJESME S. FIDES VIDA KOVIĆ

Svaki je čovjek sa svom svojom nutrinom jedna velika nepoznanica, pun tajna. A dobro znamo da se tajne ljubomorno čuvaju. Pjesnike bismo mogli u nekom smislu usporediti s misticima. Tko može dohvatiti poeziju velikog mistika sv. Ivana od Križa! A sv. Franjo Asiški, taj Božji zanesenjak, znao bi uzdisati: "Secretum meum mihi - moja tajna samo meni...".

Prema sadržaju pjesama i temi, koju obrađuju, s. Fides možemo svrstati u nekoliko ciklusa. Premda teme nisu izolirane nego se u bujici doživljaja pomalo isprepliću.

- Sestra Fides pjeva o svojoj obitelji, posvećuje stihove pojedinim njenim članovima. Osobito su dirljivi oni upućeni majci i ocu. Neka nam o tome nešto kaže pjesma "Još uvijek": "Dok prolazim

ulicama rodnoga grada,
još uvijek milujem pogledom
prozore i vrata kuće
iza kojih življahu najdraži naši -
mama i tata.

Još uvijek zastaje korak,
srce snažnije kuca..."

- Iako je s. Fides još u djetinjstvu kao Ružica napustila Suboticu slijedeći Božji poziv u redovnički stalež, u njezinu srcu nije usahnulo zanos ljubavi prema rodnom gradu i kraju. Zato ona njemu posvećuje mnoge birane stihove:

".....
O Bačka moja ravna
Raspeta grudo!
Mnogo je puta
Bezglasna čežnja moja
nad mirom poljana tvojih
i zlatom žitnih vlati
otužna bila..." ("Rodnoj grud")

- Ali njezino pjesništvo zahvaća širinu ljudstva, te se ogledava i u socijalnoj dimenziji. tu notu nam dirljivo izražava i pjesma "Progres i glad" gdje kaže:

".....
Ali širinom srca i duha
sretajmo čovjeka - brata.
Onoga krvavih rana,
pogleda mutna,
dok besciljno luta..."

- Pjesme o Kristu, liturgiji i molitvenom ritmu duhovnog života svakako su njezina velika ljubav u stremljenju za redovničkom svetošću. Taj odnos je vodi i u odnosima sa svim stvorenjima.

- Međutim, naša s. Fides je najviše svoja na svome, u pjesničkoj slobodi, kad takne prirodu ili se nađe u raskošnoj prirodi pa ova dodirne njezinu liru. Prof. Ivo Prčić iz toga područja iznio je pred nas nevjerojatno široku lepezu izraza i slika. Tu je s. Fides najbogatija u pronalaženjima i zapažanjima ljepote.

Blijedo je sve što sam napisala prema onome što sam doživjela. Željela bih svakoj našoj sestri sličnih trenutaka atmosfere koja nas diže iz teškog sivila profanosti što nas okružuje. Oni nas uvođe u intimu s Bogom i s braćom ljudima kao i u neposredni susret sa svim stvorenim ljepotama...

Znam da se ovo književno veče ne može ponoviti, pogotovo ne u ovom obliku i ambijentu. Zato bih htjela priuštiti svima da barem pročitaju predavanje "Otkriće jedne lirske duše" koje je prof. Ivo Prčić pročitao na književnoj večeri 17. II

1992.god. u Subotici. Nadam se da će se ta mogućnost uskoro pružiti.

HVALA Institutu "Ivan Antunović" na ovome daru našoj sestri M.Fides. Pročelnik toga Instituta, preč.g.Lazar I.Krmpotić rekao nam je jednom zgodom u vezi s promocijom pjesama s.Fides: To je ujedno priznanje čitavoj vašoj Družbi za njezin doprinos na području kulturnog uzdizanja našega naroda...

ČESTITAMO dragoj s.M.Fides Vidaković, što je, nakon dugo razumljivog opiranja, prihvatila ovu priredbu i nama omogućila jedan tako dragi ugođaj i rijetki doživljaj. Hvala joj što svojim umjetničkim stvaranjem na području poezije zajedno s ostalim našim pjesnikinjama obogaćuje povijesni hod naše male Gospine Družbe!

Neka joj PJESME pomognu i dalje velikodušno živjeti svoju posvetu Bogu i žrtvovati se za druge.

s.M.Andelina Kujundžić

(Preuzeto iz biltena "ZOV" br. 1/1992.-40. koji izdaju sestre "Naše Gospe" u Zagrebu.)

ISPRAVAK

U "Bačkom klasju" broj 1 (67) siječanj-veljača-ožujak 1992. godine na 20. stranici objavljen je prikaz književne večeri s. Fides Vidaković. Na toj stranici ispod dvije fotografije pogrešno je navedeno moje prezime Prčić. Ja nisam Prčić, ja sam Ivo Prčić.

Nadam se da će ovaj ispravak biti objavljen u slijedećem broju.

PREDSTAVLJANJE ZBIRKE PJESAMA VOJISLAVA SEKELJA "RIČ FALI"

U ovo sumorno vrijeme rijetko se obraćamo zanosu poezije i zato je bilo veliko zadovoljstvo prisustvovati na književnoj večeri u dvorani KUD "Bunjevačko kolo", 17.lipnja ove godine kada je bila predstavljena najnovija zbirka pjesama Vojislava Sekelja "Rič fali".

Autor je došao na sretnu zamisao da mjesto uobičajenog recitiranja pojedinih pjesama sve poveže u scenski prikaz, objedinjen kao cjelina. U dvorani je postavljen salaš ispred kojeg se odvijao recital u scenskom pokretu, a ne statično. To je bio blagdan melodioznih stihova, to je bila manifestacija bunjevačke milozvučne ikavice, koja je blažila dušu i srce brojnih slušalaca u dvorani.

Recital stihova iz zbirke "Rič fali" izveli su članovi Recitatorske sekcije KUD "Bunjevačko kolo": Ana Pešut, Zlata Lacić, Antonija Piuković, Ognjena Plešćić, Marijana Crnjac, Snežana Perušić, Ivan Pešut mladi, Ivan Piuković i Vinko Sudarović, a između pojedinih dijelova svirali su mladi tamburaši.

Poslije recitala Zlata Lacić je pročitala kratak osvrt na pjesme V.Sekelja, koji je napisao Lazar

Merković, a iza toga je o ovoj zbirci toplo i nadahnuto govorio pjesnik Jakov Kopilović. Pjesnik o pjesniku i zato je sve bilo pjesnički.

Izbor pjesama i scensku postavku izvršio je autor, jer on najbolje osjeća njihovu misaonu povezanost. V.Sekelj je pronalazio melodioznost pojedinih riječi i njihovu pjesničku izražajnost i na taj način je pokazao i dokazao veliku stvaralačku mogućnost bunjevačkog govora. Osobito ga je vodila melodija i zvučnost pojedinih riječi i zvučnost pojedinih glasova i muzika milozvučne ikavice.

(Ipak, uzgred možemo napomenuti da autor nije odolio izazovu pa je u recital stavio i stihove, koji su odudarali zbog svoje "svinjarije" (kako pjesnik kaže), jer ima stihova koji mogu biti zanimljivi za čitanje, ali čudno zvuče u recitiranju. I bez toga opća vrijednost i ljepota ne bi ništa izgubila. To je samo mala primjedba.)

Treba istaći da je posebna vrijednost ove zbirke pjesama V.Sekelja što se on, uz druge naše pjesnike, sve češće vraća bunjevačkoj ikavici koja je najstariji hrvatski književni jezik. To je pohvala i zahvala ovom pjesniku i svim našim mladim pjesnicima koji kreću povratku bunjevačkoj izvornoj ikavici, koja je lipa u svojoj melodioznosti, a narodni govor je bogat u svojem izričaju.

Uz mnoge motive u ovoj zbirci možemo istaći ljubav pjesnika prema svom zavičaju. Pjesnik je nesretan zbog propasti salaša, odakle nosi najljepše uspomene djetinjstva. Žao mu je, jer vidi da "ni dolnjak / ni gornjak / više ne duva / kroz odžak moga salaša". Uz to, svojom neposrednom iskrenošću osvajaju stihovi u kojima je izražen pjesnikov doživljaj i susret sa ljudima, koji su tako jednostavni u svojoj plemenitosti.

Ljepoti i vrijednosti zbirke pjesama "Rič fali" doprinio je svojim ilustracijama akademski slikar Ivica Balažević. I on je dijete ravnice, sin Tavankuta, pa je dobro osjetio i shvatio stihove V.Sekelja pa ih svojim crtežima objasnio ili dopunio. Zahvaljujući toj uspjeljoj suradnji umjetnika riječi i umjetnika slike, dobili smo knjigu koja predstavlja vrhunsku vrijednost naše kulturne baštine novijeg doba.

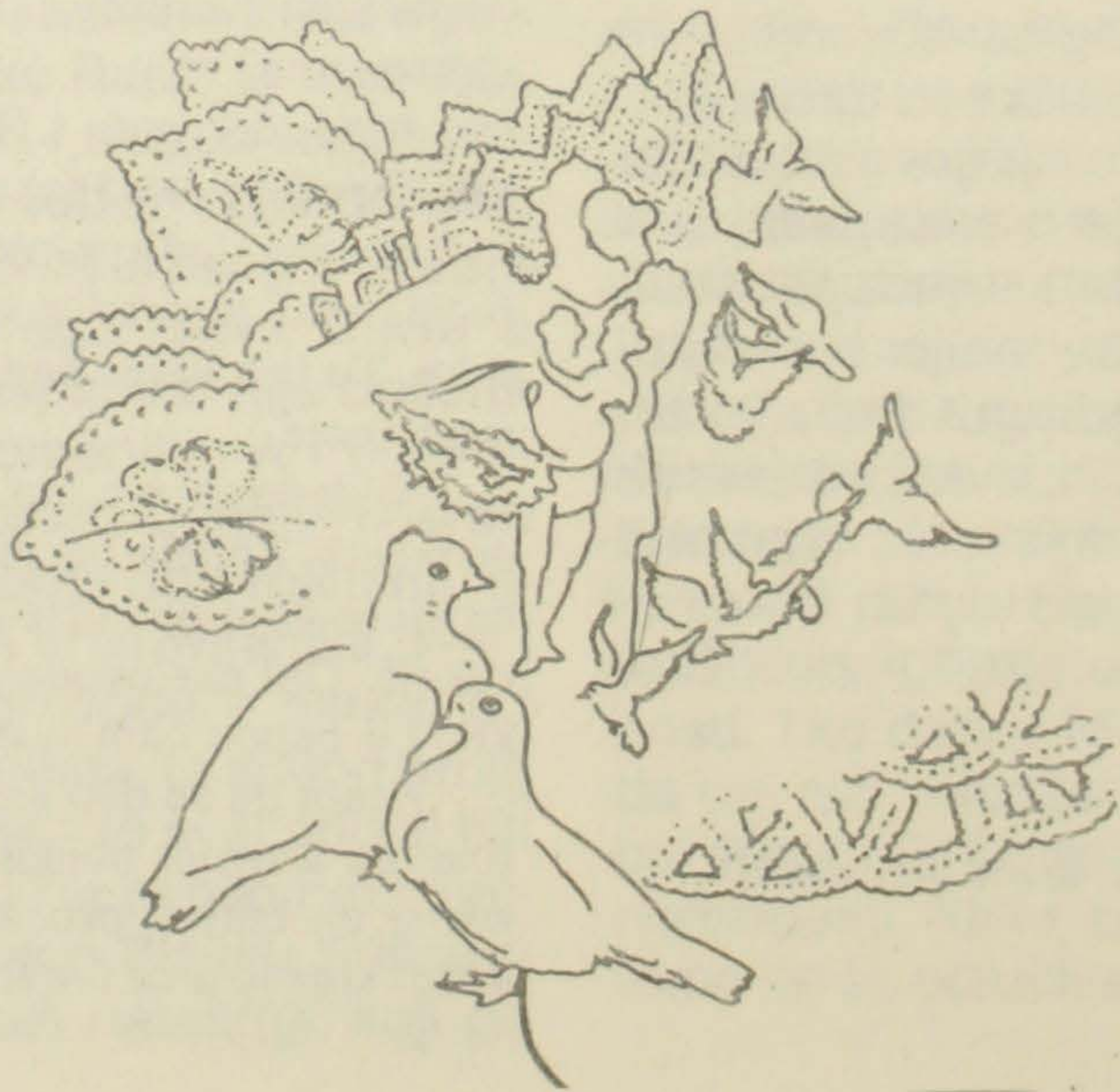
Vojislava Sekelja možemo ubrojiti među najaktivnije suvremene hrvatske pjesnike, književnike i kulturne radnike u Bačkoj.

Rodio se 1946.god. u Subotici, gdje je završio svoje školovanje. Sada je profesor u subotičkom Mašinskom školskom centru MEŠC. Objavio je zbirke pjesama: "Djetinjstvo" (izd. "Osvit" Subotica, 1972.), "Sad znadeš sve" (izd. "Osvit" Subotica, 1979.), "Poljubac izdaje" (izd. "Osvit" Subotica 1989.), "Rič fali" (vlastito izdanje sa Ivicom Balaževićem, Subotica - Novi Vinodol, 1992.). Objavljen mu je roman "Daleka zvona" (izd. "Osvit" Subotica 1983.).

Vojislav Sekelj je pisao brojne književne kritike i prikaze u časopisima "Savremenik" i "Književnost" (Beograd), "Polja" (Novi Sad), "Oko" (Zagreb) i "Rukovet" (Subotica). Izabrane svoje članke objavio je u knjizi "23 kritike" (Novi Sad, 1988.god. izd. Srpska čitaonica i knjižnica, Irig).

Takoder je objavio brojne članke o raznim temama u listu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini "Glas ravnice", gdje od 16. broja vrši dužnost ravnatelja.

Bela Gabrić

RIČ MEKA, RIČ BLAGA, RIČ DOMAĆA
(uz promociju knjige Voje Sekelja "Rič falí")

Dok u rukama držimo malo remek djelo riječi i kista dvojice naših renomiranih ljudi, pjesnika Voje Sekelja i akademskog slikara Ivica Balaževića, svako bunjevačko srce jače zaigra, jer iz svakog retka i iz svake ilustracije crteža izbija nešto svima nama tako poznato, tako blizo, dao dio nas samih. Ti kraljici, ti tornjevi, ta raspela, te livče i drljače, ta kola i derme, te opaklije, te marame i prsluci, te 'tice i golubovi pa i taj pivac i sve je to kao derdanom opleteno i povezano stihom i dosjetkom pjesnika. Sve je to tako meko i blago, kao ova rastresita bačka zemlja ili kao živi pisak naš tavankutski, a sve to oslikava izvorište duše naših umjetnika, koji u ovom slučaju i nisu drugo doli odraz duše naše, duše bunjevačke - duše hrvatske sa ovih bačkih ravnica. Zato nam je ova knjiga tako bliska, tako naša, jer svatko od nas u ovom ili onom prizoru, u ovom ili nom stihu ili jednostavno u jednoj jedincatoj riječi, prepoznaje samoga sebe, vraća se u svoje djetinjstvo ili mladaštvo, na svoje stare salaše, danas već možda puste ili čak i porušene, ali što je najbitnije, sve nas to vraća onom našem izvornom, neotuđenom, korijenu gdje se nismo osjećali ugroženima ni od koga i gdje smo živjeli istinski kao svoj na svome. Zašto se naš čovjek tijekom dugih stoljeća tako čvrsto vezao za svoju zemlju i za svoj salaš? Taj vid načina življenja, poznat samo u ovim našim panonskim i napose bačkim prostorima, nema samo ekonomske razloge to jest da seljak bude bliži svojoj njivi, da štedi na vmenu i prostoru, da racionalnije iskorištava plodove zemlje hraneći time svoje životinje i koristeći stajsko gnojivo. Naglasimo da je sve to u potpuno zdravom prirodnom okruženju za sebe, za svoju djecu i za svoje blago, kako bismo mi rekli "josag". Kasnije će Amerika otkriti taj model, pa će ga i ona koristiti na svojim rančevima. No, za nas bunjevačke Hrvate ovdje u Bačkoj salaš je bio nužda, najprije strateška, a zatim etnička i kulturna. Dok su Bačkom prolazile horde različitih pljačkaša, Bunjevac je bio sigurniji kad je malo dalje od drumova i prometnica, na apr duži da vidi "ko mu to ide!". Pa ako je poželjan da mu se raduje, a ako nije, da lakše spremi ili obrani.

Naš čovjek je bio majstor, uredio je taj životni prostor za sebe i svoju obitelj maksimalno dobro i lijepo ku okviru svojih mogućnosti. Od pšenice i ostale hrane, živadi i domaćih životinja do povrtnjaka, voćnjaka, vinograda i do cvjetnih leja oko salaša. Salaš je bio mjesto materijalno situirane bunjevačke obitelji, dapače proizvodilo se i za stare, u varoši, a bilo je i za tržište. Tom materijalnom stabilnošću naš je čovjek osiguravao i svoj etnički identitet, nije bio hendikepiran što nije dvojezičan ili što su gospoda "drugačije divanila" i tu je onda naš čovjek stvarao i svoja kulturna dobra, naše žene iglom i stanom, a naši muževi tamburom i drugim vidovima kulturnog stvaralaštva, prenoseći sa pokoljenja na pokoljenje usmenu predaju u narodnim pjesmama, pripovjetkama, poslovicama i zagonetkama. Onda je i sam počeo umjetnički stvarati. Sjetimo se samo naših prela, dužijanci, polivača, materica. Zato kada nas se htjelo "iščupati iz korjena", onda se najprije udarilo po našim salašima, da nas se veže uz državne jasle i to po mogućnosti "na kratko" i da nam se

onda dirigira kako ćemo govoriti, kako ćemo se vladati i na koncu, kojoj ćemo kulturi i jeziku pripadati, koje ćemo narodnosti biti. Zato kada nas naši umjetnici, sebi svojstvenim jezikom vraćaju našim korjenima, onda koni vrše prosvjetiteljsku, budilačku i proročku misiju. Na novom smo raskršću, na početku jednog novog razdoblja naše povijesti, kada će valjati od početka početi, a vraća nam se i zemlja, a tvornice se zatvaraju i ruše. Možda će trebati ne samo u pjesmi, nego i u stvarnosti prokrčiti zarasli put do napuštenog salaša, da "i gornjak i doljnjak kroz odžak salaša opet propuše!" (parafrazirajući stihove Voje Sekelja "Poplašen vitar").

Čestitajući im na ovom veoma uspjelom djelu, kličem im "vivat sequentes!". Neka žive djela koja će slijediti! Jer, narod moj je tvrda uha, pa dugo i glasno treba govoriti.

Lazar Ivan Krmpotić

(Pozdrav na književnoj večeri u KUD "Bunjevačko kolo" u Subotici, 17. lipnja 1992. godine, u povodu promocije knjige Vojislava Sekelja "Rič falí", u ime Književnog kluba "Mirosljub" pri Institutu "Ivan Antunović" pročitao je Ivo Prčić mlađi.)

NOVA KNJIGA

MILIVOJ PRČIĆ: STARI ZID
roman
"Osvit", Subotica, 1992.

Češće čujemo govoriti o "subotičkom književnom krugu", ako tako možemo nazvati stvaraoce rođene u Subotici. No, ovaj naziv je suviše zatvoren, sužen. Ne vrednuje, ne valofizira istinski doprinos njihovog stvaralaštva ukupnom književnom korpusu cjelokupne književnosti.

Romanopisci ovoga podneblja su u rasponu od tridesetak godina podarili nekoliko vrijednih romana.

Podjsetimo se:

- Lazar Merković: Put dug pet života, 1963. god.
- Petko Vojnić Purčar: Odlazak Pauline Plavšić, 1969. god.

Dom, sve dalje, 1977. god. (NIN-ova nagrada za 1977. god.)

Ljubavi Blanke Kolak, 1979. god.
Večernje buđenje, 1987. god.

- Josip Klarski: Tajni život odbornika, 1972. god.

- Vojislav Sekelj: Daleka zvona, 1983. god.

Ove, 1992. godine, izašla je iz tiska knjiga Milivoja Prčića, roman STARI ZID.

Zaista, lijepa panorama romana!

Milivoj Prčić je radnju svog romana smjestio u jednu ravničarsku, vojvođansku, panonsku palanku, negdje na periferiji, u zapečku države. Vrijeme: šezdesete godine ovoga stoljeća, godine kada se drma europski poredak pred naletima studentskih nemira, od Pariza, kulturnog središta svijeta, do zabačenih metropola i zaboravljenih provincijskih centara.

Radnja je smještena u panonskom podneblju gdje se odvajkada miješaju narodi, miješaju religije kao u nekakvom čudesnom kaleidoksopu, ali, ipak, svi u suživotu sa svakodnevnim malim i velikim prob-

lemima u rješavanju svojih tekućih egzistencijalnih pitanja.

Ovim podnebljem su lutala mnoga plemena, mnoge grupe, danas već davno zaboravljene, a puk je ostajao kao kamen stamenac, kao ona široka crnica koja svake godine donosi novi rod, kao mlado, vječno žito.

Već u prvoj glavi romana Milivoj Prčić nas upoznaje sa svim ličnostima, koje ćemo pratiti u šesnaest glava romana.

Panorama likova od svih profesija, zanimanja i nezanimanja: od bivših veleposjednika, činovnika, nekadašnjih oficira, umjetnika, da kažem i probisvijeta i alkoholičara. Sve se to - i staro, i mlado, muško, žensko - vrti, sudara, nalazi i razilazi, prijateljuje i mrzi, voli i ogovara, ljubi i dosađuje u toj panonskoj palanci na periferiji, u zapećku države.

Roman počinje jednom sahranom. Oko lijesa Lidije Levin, ruske emigrantkinje, okupljaju se svi akteri romana, tih desetak ličnosti čije sudbine su povezane, čije sudbine se isprepleću. Odar. Sahrana. Da li je to nekakva simbolika nestajanja, sahrane jednog prošlog vremena, rušenje jednog od mnogih zidova?

U romanu nailazimo na odjeke svih promjena, svih strujanja, koja su nas pratila od završetka rata. Provlači se vrijeme obaveznog otkupa i stradanja ljudi, vrijeme nepopularnog Golog otoka i zatvora, vrijeme represije...

Dolazi drukčije doba sa pohlepnom željom za bogatstvom, pljačkanje, varanje, korupcija. Nestaju, utapaju se nekakvi sanjani ideali...

Kako roman počinje odrom i sahranom, završava se letom i kruženjem grlica, završava se rađanjem. Da li je i to simbol nekakvog porušenog zida?

Vrijeme je kada se zidovi ruše, kada zidovi padaju!

Milivoj Prčić njeguje dopadljivu, suvremenu prozu, čitljivu rečenicu, kristalan jezik, jednom riječju, piše svojim, "milivojevskim" stilom.

Petko Vojnić Purčar, recenzent romana STARI ZID piše:

"... Galerija likova STAROG ZIDA je dosta heterogena i tek u skupnom ambijentu i isprekidanom događanju, na kraju čitanja, složi se kaleidoskopski pripovijest.

STARI ZID Milivoja Prčića popunjava literarni mozaik proze u hrvatsko - bunjevačkoj književnosti. Roman se može čitati i kao stanoviti triler poovske literarne zamisli: sa ljubavlju, zavišću, preljubom, razočaranošću, zločinom i raspletom."

Tako i prihvatamo roman STARI ZID kao vrijedan doprinos hrvatsko - bunjevačkoj književnosti.

Na kraju recimo da je izdavač NIP "Subotičke novine", da je tiraž 500 primjeraka.

Vrijedno je napomenuti da je štampanje romana omogućila "Poljoopskrba export - import", Subotica. Pohvalno!

Ivo Prčić mlađi

GOSPOJINA MALA JESEN PRAVA

Tako su govorili naši stari na pragu svake nove jeseni. I svaki blagdan Male Gospe za mene predstavlja ona plavičasta jutro, posuta svježinom rose, koja polaka nestaje dolaskom rujanskog podneva, da bi nam je predvečerje opet vratilo. Svaka rana jesen - to je šuštanje dozrelih kukuruza na njivama moga djetinjstva, to su one vrijedne ruke salašara ponovo spremne za teške poslove. To je polazak u školu i želja za novim saznanjima.

Ponovo je jedna jesen pred nama. I jedno ljeto, veoma vruće ljeto, konačno je iza nas. A jesen, ta lijepa rana jesen, gdje je?! Ne mogu je nikako osjetiti, doživjeti, naći... Da li je to zbog opće jurnjave, zujanja terminala, inflacije? Ili zbog ove suše koja nas je zadesila, možda kao kazna za sve naše grijehe... Kako mi se dalekim čine, u ovom trenutku, one idilične jeseni iz djetinjstva, i kako mi u isto vrijeme paradoksalno zvuči u ovim godinama razmišljati tako kao da je već cijeli jedan život iza mene... Na sreću, takve pesimistički obojene trenutke razbija mi poruka Božje riječi iz Starog zavjeta, prilikom uništenja Sodome i Gomore: Dokle god postoji i jedan pravednik... i riječi Marije von Trapp iz njenje knjige "Obitelj Trapp": "... kad na jednom mjestu Bog zatvori vrata, On na drugom mjestu otvori prozor!"

Dakle još uvijek nije sve izgubljeno. Uvijek postoji nada! Želja nam je da nam Gospodin nakon kolovoških vrućina otvori sve prozore i pošalje blago jesenje osvježenje, da naši mališani u svojim školskim i vjeronaučkim dvoranama našu put do Boga, do sebe samih i do svojih bližnjih...

Ljubica

NOVA VJERONAUČNA GODINA

Mladi jeste li se već uključili u život i rad župskih vjeronaučnih zajednica? Ako niste - požurite. Svaki trenutak je dragocjen!

NE ZABORAVITE!

SVAKOG PRVOG PETKA U 20 SATI JE SVETA MISA ZA MLADE U FRANJEVAČKOM SAMOSTANU U SUBOTICI.

SVAKE TREĆE NEDJELJE U MJESECU JE TRIBINA MLADIH U 18 SATI - U KATOLIČKOM KRUGU U SUBOTICI - Trg žrtava fašizma 19

POZIVAMO!

SVE KOJI ŽELE ZAJEDNO MOLITI - ZA VE-LIKE POTREBE CRKVE I SVIJETA, KAO I ZA SVOJE OSOBNE POTREBE - OČEKUJEMO SVAKE SRIJEDE U 20 SATI U ŽUPNOJ CRKVI MARIJE MAJKE CRKVE USUBOTICI (ALEKSANDROVO). Dođite da zajednoiskusimo istinitost onog zanosnog usklika sv. arškog župnika: "O, DIVNE LI COVJEKOVE ZADACE - DA MOLI I LJUBI!"

S BOGOM U SAVEZU

- duhovna obnova mladih -

Rat ne jenjava. Nemir u ljudskim srcima kao da se zauvijek nastanio. A ljeto je donijelo nezapamećenu i skoro neizdrživu žegu. U želji da obnovi ponestale snage i okrijepi se na izvorima Božje riječi, naša molitvena zajednica (koja se već pet godina sastaje na molitvu svake srijede u 20 sati) organizirala je duhovnu obnovu za mlade. Duhovna obnova trajala je tri dana, od 21. do 23. kolo-

voza o.g. u prostorijama župe Marije Majke Crkve u Subotici.

Ovom prigodom zahvaljujemo njezinom župniku preč. Andriji Kopiloviću na razumijevanju i gostoljubivosti. Uz veliku zauzetost i ljubav kojom se vlč. Andrija Anišić zauzeo u organiziranju ove duhovne obnove, velikodušna suradnja i bogato iskustvo preč. Andrije Kopilovića bili su dragocijeni doprinos našoj obnovi.

Tema duhovne obnove bila je: "S Bogom u savezu". Predavači su bili, kroz sva tri dana, spomenuti svećenici. Vješto su nas vodili kroz Stari i Novi zavjet u razmišljanju o savezu Boga i čovjeka, pčevši od onog prvog koji bijaše najljepši - stvaranje čovjeka u raju zemaljskom, do onoga za nas najznačajnijeg, a to je Kristova otkupiteljska Žrtva.

Program je bio raspoređen u prijepodnevni i poslijepodnevni rad. (Vožnje biciklom po najžešćem suncu ostat će nam svima u sjećanju, ali vjerujem, ne samo nama, već i Isusu). Nakon svakog predavanja uslijedio je rad po grupama. Imali smo tri tima na čelu s posebno pripremljenim animatorima. Teme i zadaće ovih timova bile su osobito zanimljive: stvaranje čovjeka kao Božjeg PRIJATELJA; upoznavanje, prihvaćanje i DARIVANJE samoga sebe; Isusovo uskrsnuće i naša ljudska komunikacija TIJELOM; Abrahamova ŽRTVA; Jobova PATNJA; pitanje RAZUMA u vjeri; Davidov GRIJEH i Božja KAZNA; Isusov POZIV upućen Zakeju; SAVEZ kao slika zaručnika i zaručnice kod proroka Izaije; OBRACENJE kao milost...

Na koncu dana rad smo završavali sv. Euharistijom. Za sve nas najveći doživljaj bijaše upravo Presveta Euharistija drugog dana navečer. Sjedili smo za prostrtim stolom s Isusom, kao apostoli nekoć. Slušali smo Njegovu riječ, blagovali Njegovo Tijelo i Krv i bili tako snažno uronjeni u Isusovu blizinu da smo se svi osjećali kao Njegovi udovi povezani istim Duhom! Nakon ove sv. Misne Žrtve, započelo je naše BDIJENJE, koje je trajalo do nedjelje ujutro. Dvoje po dvoje, kroz cijelu noć, klanjali smo se Isusu i bdjeli s Njime, moleći Ga za mir i sve potrebe našega vremena. Noć bijaše zaista kratka. Vrhunac našeg zajedništva bila su tri krštenja, prve Pričesti i podjeja sv. Krizme katekumenima ove župe i naše molitvene zajednice. Kroz ovo slavlje smo i sami obnovili svoju pripadnost Bogu i povezanost s Bogom Ocem, Sinom i Duhom Svetim.

Na završetku ove duhovne obnove bilo je hodočašće na Bunarić, u to naše drago Marijansko svetište. Ovo hodočašće bijaše OSOBITO. Svi smo imali zadaću, odnosno

temu o kojem smo morali razgovarati putem, idući pješice od Aleksandrova do Bunarića. Išli smo dvoje po dvoje, kao što je Isus poslao svojih sedamdesetdvojicu učenika da idu propovijedati evanđelje po južnim gradovima i selima. I osjećali smo se kao Isusovi učenici. Stigavši Gospi na Bunarić, razmijenili smo svoja iskustva i doživljaje, te duhovne darove koje smo dobili moleći jedni za druge. Molitvom i pjesmom smo zahvalili Gospodinu za sve, a on nas je osvježio Duhom, ali i toliko žuđenom kišom, koja je zapadala kad smo stigli na Bunarić.

Srca nam doista bijahu ispunjena mirom i radošću.

Ova duhovna obnova okupila je 42 mladih iz raznih župa našega grada (i Snježanu iz Sombora). Zao nam je svih onih koji se našem pozivi nisu mogli odazvati. Nama je duhovna obnova bila oazom u pustinji naše svakidašnjice.

Najbolji znak rasta i konkretni plod duhovne obnove je novi zamah koji se dogodio u našoj molitvenoj zajednici. Ona nastavlja živjeti kao i do sada, nastojeći biti "sol i svjetlo" ovoga svijeta, kako je to Isus želio. Sastajemo se SVAKE SRIJEDE u 20 sati. Sada u župi MARIJE MAJKE CRKVE u ALEKSANDROVU. Rado očekujemo sve mlade koji se žele zajedno moliti za velike potrebe Crkve i svijeta.

Blagoslovljen budi Gospodine, koji si nam udijelio obilje svojih milosti kroz ovu duhovnu obnovu. Neka Ti sav naš život i rad bude na hvalu i slavu, a svima nama na spasenje - na radost i mir.

Lucija

LJUBAVLJU PROTIV RATA

U nedjelju, 12. srpnja 1992. god. u crkvi Isusova Uskrsnuća u Subotici pod ovim je naslovom održan susret mladih župe domaćina i gostiju iz župe Srca Isusova u Tavankutu.

Susret je protekao veoma lijepo, šta više, za sve učesnike pomalo brzo. Za to su krivi domaćini koji su sve izvanredno osmislili i organizirali.

Sam naslov, koji je ponio ovaj drugi susret mladih ovih župa, jednostavno se nametnuo, jer mladi imaju dovoljno volje i strpljenja da promjene svijet u kome žive. Mi vjerujemo da samo ljubav može zaustaviti rat koji se tako zloslutno nadvio nad sve nas.

Susret mladih je započeo srdačnom dobrodošlicom domaćina. Potom je počeo liturgijski dio. U crkvi su predstavnici obiju župa pozdravili svoje prijatelje, a zatim su se nizale molitve i pjesme. U stvari, ovaj liturgijski dio bio je na neki način obrada te teme koju smo odabrali. Molitve i pjesme su naši bijeli golubovi za mir.

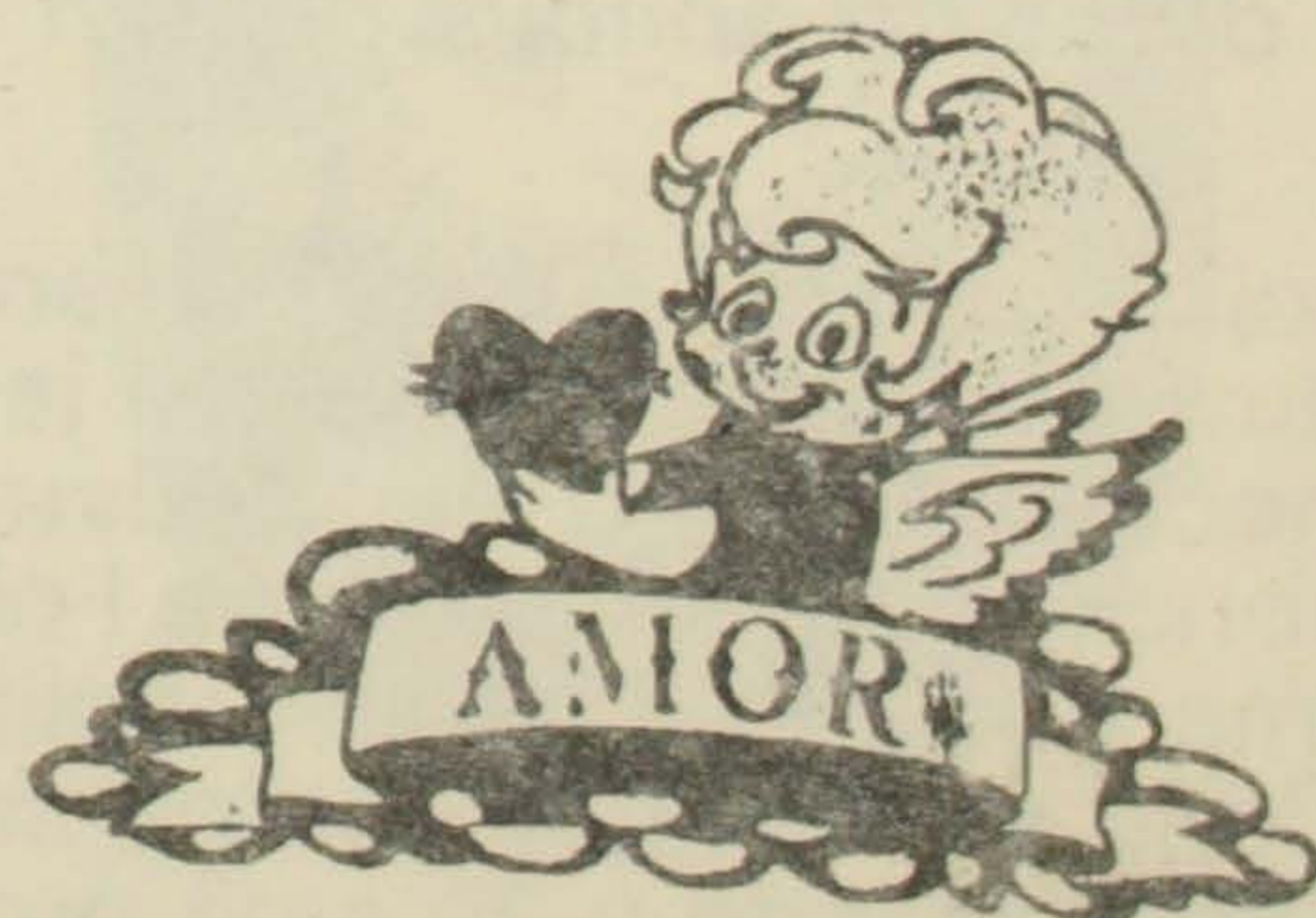
Nakon toga bio je kviz u kojem su domaćini zaslužno pobijedili, ali svi su dobili lijepe nagrade: krunice.

Susret se nastavio uz razgovor, a zatim su se mladi priključili župljanima u večernjoj molitvi za mir.

I premda je cijeli susret protekao u znaku mira, nije moglo ni bez rata. Ne, nitko nije čitao Lava Tolstoja, ipak se povelala jedna prava nogometna bitka. Domaćini su opet ponijeli lovorike, ali nitko se od gostiju nije žalio na gostoprimstvo.

Zahvaljujući ljubaznosti, Tavankučani su puna srca krenuli kućama. Prijateljstvo sa mladima iz župe Isusova Uskrsnuća će se nastaviti i s nestrpljenjem očekujemo slijedeće susrete. Do tada, Tavankučanima će dugo u sjećanju ostati popodne koje su proveli sa svojim prijateljima.

Petar Vuković

KAKO JE LIJEPO BITI ZA STOLOM GOSPODNJIM

U nedjelju, 5. srpnja 1992. god. u crkvi Srca Isusova u Tavankutu u 10 sati počela je sv. misa na kojoj je 35 djece prvi put stupilo za stol Gospodnji.

Dok su u svečanoj povorci, predvođeni svojim župnikom i ministrantima ulazili u crkvu, na svakom njihovom licu se mogla primjetiti radost, a ta radost je sa njih prelazila i na sve prisutne u crkvi.

Ljupki u svojim haljinama i odjelima zauzeli su svoja mjesta te pažljivo pratili sv. misu, sudjelujući svojim glasovima u svakoj molitvi i pjesmi. Prvopričesnici su čitali čitanja, praćeni pjesmom malog župskog zbora.

Nakon evanđelja, župnik vlč. Antun Gabrić je svoju propovijed njima posvetio. Govorio je tom prilikom o značaju ovog važnog događaja pred kojim stoje. Upozorio ih i na značaj obnove krsnog zavjeta koju će obaviti.

Poslije propovijedi skupa sa vjericima prvopričesnici su obnovili krsni zavjet koji su mjesto njih još na krštenju dali njihovi kumovi. Potom su uputili pregršt najljepših molitava za svoje bližnje, za mir, za sve koji trpe...

Dok su prinosili darove i izgovarali riječi: "Gospodine, nisam dostojan...", sve je snažnije i među prvopričesnicima i među vjericima treperila misao "Kako je lijepo biti zajedno za stolom Gospodnjim".

Inače, to je misao vodilja za ovogodišnje prvopričesnike ovom prigodom. I konačno pričest! Uz zvuke orgulja svako je od ove djece s radošću u srcu pristupilo sakramentu pričesti. Potom je vlč. župnik podijelio spomen diplome i posebne nagrade za šest najrevnosnijih prvopričesnika.

Poslije sv. mise bila je za kуска u vjeronaučnoj dvorani. Na "ozbiljna" lica prvopričesnika vratila je nestašluk, no svijest o doživljenom susretu je ostala. I bilo bi lijepo kad nikad ne bi izbljedili.

Petar Vuković

TRIBINA MLADIH

PRIJATELJSTVO - HARMONIJA ŽIVOTA

U nedjelju, 20. rujna 1992. godine održana je u Katoličkom krugu u Subotici prva Tribina mladih u ovoj školskoj godini. Prvi put je na ovoj Tribini nastupio jedan predstavnik samih mladih. Na temu "Prijateljstvo - harmonija života" održala je, vrlo uspješno, predavanje gospođica Svjetlana Kopunović, studentica druge godine na Defektološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na ovu Tribinu okupilo se oko stotinu mladih iz Subotice i okolice.

Kao što smo već pisali, za rad na ovu temu Svjetlana Kopunović dobila je nagradu "za najbolji studentski rad" Rektorata Zagrebačkog sveučilišta. Od slijedećeg broja spomenuti rad objavljuvat ćemo u nastavcima.

A.

U SUSRET MLADENAČKIM OLUJAMA (4)

4. LJEPIOTA ČISTE MLADENAČKE LJUBAVI

Većina mladića i djevojaka završit će svoje mladenačke godine zasnivanjem obitelji. Stoga, oni rano počinju razmišljati o tome. I tu nema ništa čudno. Kad se čovjek dugo priprema za neku profesiju, onda je štaviše prirodno da rano počne sa pripremanjem za životno zvanje - zvanje muža i žene, oca i majke. Da bi brak bio sretan, odnosi mladića i djevojke

moraju biti prožeti velikodušnošću, ozbiljnošću, poštovanjem i čistoćom. Tu vrijede Isusove riječi: "Pokazat ću vam komu je sličan svaki onaj koji dođe k meni, sluša moje riječi i vrši ih. Sličan je graditelju kuće koji iskopa duboko te postavi temelj na litici. Nastade pop-

lava, potok nahrupi na tu kuću, ali je ne može pokrenuti jer je dobro sagrađena. A onaj koji čuje, a ne izvrši, sličan je čovjeku koji sagrađi kuću na zemlji bez temelja. Navali na nju potok te se ona smjesta sruši i bijaše velika ruševina te kuće." (Lk 7, 47 - 49)

a) Otkrivanje "Velike tajne"

Ljubav između muškarca i žene počinje veoma rano. Ona ima svoje djetinjstvo, svoju mladost, svoje dozrijevanje. Prolazi kroz mnoge kušnje, a sve to da bi dostigla svoj plod bračnu zajednicu. Prva saznanja o ljubavi djeca stižu vrlo rano, učeći o međusobnim odnosima od oca i majke. U godinama predpuberteta djeca počinju osjećati važnost te velike tajne. Uspiju li svratiti nečiju pozornost na sebe, trudit će se da je zadrže svojim ponašanjem, svojom vanjštinom. No, iako žele biti sa tom osobom, još uvijek postoji neka kočnica koja ih u tome priječi. Sve je to dobro udešeno, jer za pravu ljubav je potreban zreo razum, volja, srce, i zrelo tijelo, jer je ljubav sve više usmjerena prema braku. Mladić i djevojka u ovom periodu sebe gledaju idealnim pogledom, i u ovom su periodu pošteđeni zastranjenja na duhovnom području. Stoga je potrebno početi pripremu za kritično razdoblje koje dolazi.

b) kritično razdoblje

Koliko je predpubertetsko razdoblje idilično, toliko je pubertet sušta suprotnost. Kod mladića se budi spolni nagon i kod djevojaka ne gleda više idealizirana bića, nego ga privlači njihova tjelesnost. Djevojke u ovom periodu osjećaju potrebu za nježnošću. Ona želi da joj se stalno pruža ljubav, razni iskazi nježnosti; milovanja, poljupci. Ali se mladi rijetko zastave tu. Obično krenu i dalje, zaboravljajući pritom na svoj duhovni život.

c) "On kaže da to nije ništa nemoralno"

Potrebno je rasuditi tko je od njih u pravu. Mladić je lagao ne samo djevojku nego i sebe. Zanimljivo je da je Majka Božja rekla maloju Hijacinti, najmlađoj od troje fatimskih vidjelaca, da najviše ljudi odlazi u vječnu propast zbog nečistih grijeha. Gospa je samo ponovila ono što Gospodin po apostolu Pavlu govori: "Nemojte se varati: ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici neće baštiniti Kraljevstva Božjega" (1 Kor 6, 9-10). Zaista, nemojmo misliti da će ljudi ukinitu šestu Božju zapovijed, ako svi budu grijehili protiv nje. Ona će jednom svjedočiti protiv nas.

d) složnim silama

Postoji priča da je jedan čovjek na samrti pozvao sinove i naredio im da prelome snop granja. Naravno nisu mogli. Uspjeli su tek kad su svaku grančicu prelomili posebno. Time ih je otac privolio da uvijek pomažu jedan drugom. Stoga i kršćanski mladići i djevojke trebaju podržavati jedni drugi, naročito u časovima kušnje, i bodriti se; da se ne uplašimo poruga onih koji drugačije misle. Zbog čega danas u svijetu ima toliko nesretne djece i mladeži? Jer mnogo roditelja nije u stanju u potpunosti dovršiti svoje zadatke prema djeci, niti mogu shvatiti pravu veličinu svog poziva. Mogu li mladić i djevojka, koji se igraju sa svojom i tuđom čašću i poštenjem postati uzoran primjer svojoj djeci? Lijepo je netko rekao da odgoj djece započinje u vrijeme mladenaštva njihovih roditelja. Ukoliko nekoga volimo vođeni kršćanskim načelima, a ta ljubav nije dovela do braka, ona nije bila uzaludna. Naprotiv, takav mladić i djevojka mogu sa čvrstom savješću pogledati pravo u oči svom životnom pratiocu. Ne zaboravimo da je sve lakše uraditi uz Božju pomoć. Molimo se stoga da nam Bog pomogne u našim borbama za odabrani ideal - vjernost Kristu!

5. VELIČINA RODITELJSKOG POZIVA

Čvrstina temelja neke kuće zavisi od veličine same kuće. Brak je zaista kuća nevjerojatno velika, pa je stoga za nju potrebno još u doba mladenaštva pripremiti čvrste temelje: mladenačka vjera, poštivanje tuđe časti i čuvanje vlastita srca da ga ne uprlja nečistoća.

a) veličina majčinstva

Majku su oduvijek veličali pjesnici, slikari. Majčinstvo je bilo najljepši motiv njihovih velikih djela. Vjernici proslavljaju jedan dan posvećen naročito majci. Kod nas Bunjevaca to je treća nedjelja Došašća. Vjernici diljem naše Domovine proslavljaju ovaj dan u mjesecu svibnju drugu nedjelju. Koliko se svaka majka zalaže i koliko trpi za svoje dijete. Još prije djetetovog rođenja, za vrijeme devet mjeseci, ona nosi svoje dijete pod srcem, ljubeći još tako nerođenog. A prije samog rođenja, osjećala je radost što će na svijet donijeti novo Božje stvorenje, ali i strah od bolova što ih svaka majka mora trpjeti na porodu. Konačno kad je rodila dijete, pokazivala je svu svoju ljubav i brigu tom malom stvorenju. Dok je dijete raslo, ona ga je hranila, tješila, učila.

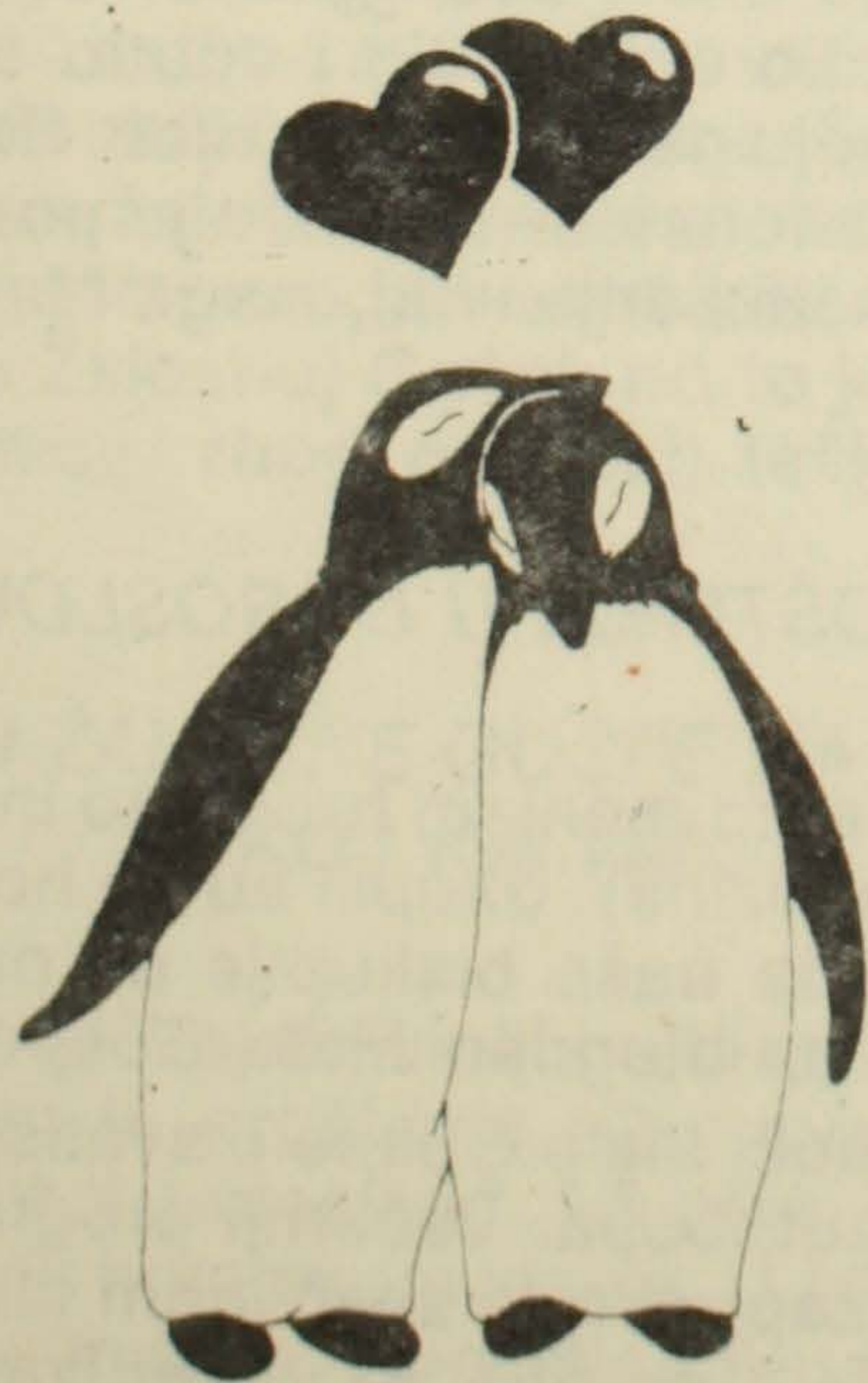
Majka ljubi svoje dijete i kad je odraslo, ona je neraskidivo vezana za nas. Kod mnogih odraslih smo primjetili sjetu u očima kad odlaze na grob svojim majkama. Tužno je međutim da i djeca moraju na grobljima pohoditi svoje majke, a još je tužnije kako mnoge majke ne shvataju veličinu svoga poziva nego se ponašaju kao da njihovo dijete nije njihovo, i kao da uopće nije dijete. Zbog toga mlade djevojke se rano trebaju pripremiti za svoju važnu ulogu majke i supruge.

b) veličina očinstva

Nema majčinstva koje ne prati očinstvo. U dane trudnoće otac podržava majku i s nestrpljenjem očekuje rođenje djeteta. Nakon rođenja pokazuje svoju ljubav i brigu brinući se za djetetovo i majčino izdržavanje. Ali i djeleći s majkom sve radosne i tužne trenutke koji prate odgoj djeteta. Svijest očinstva u srcu muškarca budi odgovornost za ženu i dijete i otac se osjeća dužnim obezbjediti sve što je potrebno za normalan i nesmetan tjelesni i duhovni razvitak djeteta. Svojom brigom za dijete otac budi djetetovu ljubav prema njemu i ta ljubav u srcu djeteta ostaje i nakon očeve smrti. Očinski posao zahtjeva mnoga odricanja i žrtve pa se za njega trebalo dobro pripremiti.

I od mladića i od djevojke Krist očekuje da mu ostanu vjerni. On računa da će preko njih uspjeti da obnovi čistu bračnu i roditeljsku ljubav i da će tako unijeti više radosti u ovaj svijet. Nemojmo ga razočarati u tome!

Priredio: Petar Vuković

ZAVJET GOSPI FATIMSKOJ

- Pismo Uredništvu "Bačkog klasja"

Misao koju sam pročitao u zadnjem broju Bačkog klasja o posveti cijelog hrvatskog naroda u Bačkoj, pa i cijele Biskupije Gospi Fatimskoj i prihvaćanju Monoštorskog zavjeta za cijelu Biskupiju vrlo me je pozitivno ohrabrila te potakla na određene pastoralne programe.

Zahvalan sam glavnom uredniku da je ovu ideju objelodanio u Bačkom klasju.

Više puta me je u ovim žalosnim vremenima zadnje godine zaokupila misao kako bi svaki svećenik trebao slijediti primjer balgopokojnog nam biskupa Matije, dok je bio župnikom u Bačkom Monoštoru, te pozvati svoje vjernike na zavjet i posvećenje Gospi Fatimskoj da nas spasi i obrani od navale ne samo vanjskog zla, nego i nutarnje "hladnoće vjere".

U svojim župama sam već od 2. do 11. veljače o.g. započeo pripremati vjernike na nutarnje obraćenje po posvećenju Bezgrešnom Srcu Marijinu i već se osjeća plodonosno djelovanje ovih milosti.

Otkako sam imenovan prošle godine u Odbor Biskupske konferencije Jugoslavije za posvetu Bezgrešnom Srcu Marijinu, ne napušta me briga da ovu obavezu oživotvorim za sebe i za biskupiju.

Radi toga podržavam ideju Zavjeta Gospi Fatimskoj i molim da se što prije sastavi Inicijativni odbor i napravi određen pastoralni program, te pozovu svi zainteresirani svećenici na taj sastanak, te da se do 13. listopada pripremi određeni pastoralni program.

Mislim da je ova ideja nadahnuta od same Fatimske Gospe a možda i po molitvama pokojnog biskupa Matije i pokojnog Ivana Vizenanera, velikih štovatelja Gospe Fatimske.

Rado bih se angažirao na oživotvorenju takvog plana.

Uz pouzdanje u Gospin zagovor, ostajem odani

Zmajevo, 5. srpnja 1992.

Antun Kopilović, župnik

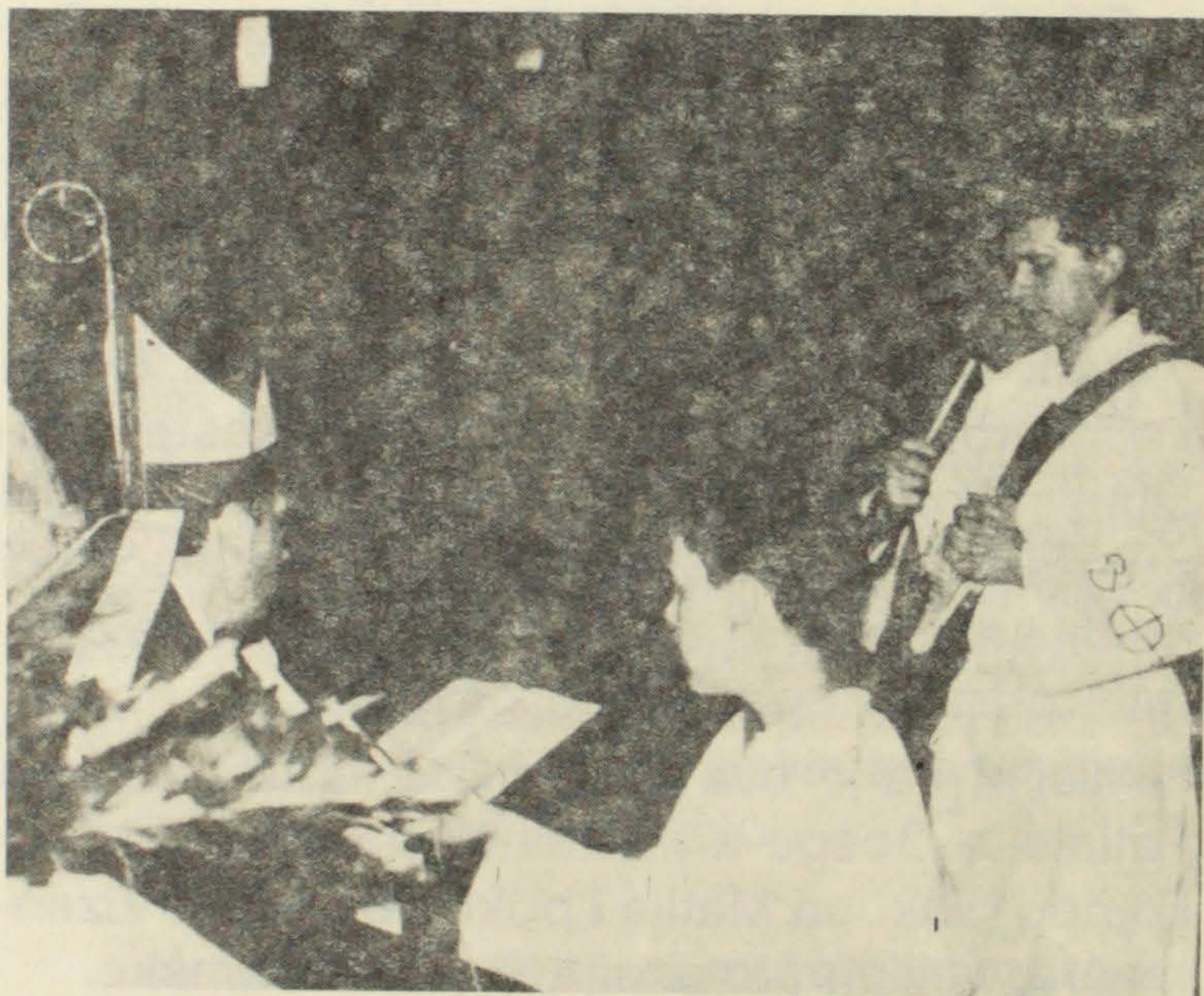

ŠIROM RAVNE BAČKE ZLATNA MISA U KANJIŽI

U nedjelju, 28. lipnja 1992. godine proslavio je svoj zlatni jubilej svećeništva msgr. Tàri János, župnik župe Sv. anđela čuvara u Kanjiži. Msgr. Tàri rodio se u Senti 1917. godine. Svoje teološke studije završio je u Zagrebu i Kaloči, gdje je i zaređen za svećenika 14. lipnja 1942. godine. U svom je plodnom svećeničkom životu i radu obavljao, uz kapelanske i župničke dužnosti, i mnoge druge funkcije u raznim biskupijskim vijećima, a bio je dugogodišnji biskupijski savjetnik i dekan. Iskrene čestitke Svečaru. Molimo Gospodina da mu udijeli radosnu svećeničku starost.

SVEĆENIČKO REĐENJE I MLADA MISA VLČ. TIVADARA FEHÉR

U ponedjeljak, 29. lipnja 1992. godine, na blagdana apostolskih prvaka sv. Petra i Pavla, subotički biskup msgr. Péntzes zaređio je, u katedrali - bazilici sv. Terezije, za svećenika

vlč. Tivadara Fehéra. Tivadar se rodio u Subotici u brojnoj obitelji od sedmoro djece, na području subotičke katedralne župe. Stoga je istoga dana imao i svoju Mladu Misu na maternjem, mađarskom jeziku. Svoju Mladu Misu na hrvatskom jeziku slavio je u nedjelju 5. srpnja 1992. godine, pod večernjom sv. Misom.

Teološke studije Tivadar je završio na Filozofsko-teološkom Institutu D.I. u Zagrebu.

Svoj svećenički život i rad započeo je kao kapelan u Bačkoj Topli.

SUBOTIČKI BISKUP U ALTÖTTINGU

11. i 12. srpnja o.g. naš Biskup susreo se s tzv. podunavskim Nijemcima (Donauschwabern), koji su poslije II. svjetskog rata bili prognani ih svojih domova, a mnogi su bili vjernici naše biskupije. Oni svake godine hodočaste zajedno u poznato marijansko svetište Altötting. On je u subotu navečer predvodio procesiju sa svijećama i marijansku pobožnost, a u nedjelju je predvodio euharistijsko slavlje zajedno s pečkim biskupom Mayerom.

GOSPA KARMELSKA U SOMBORU

Dugogodišnja je tradicija da blagdan Karmelske Gospe u somborskom karmelićanskom samostanu zajednički proslavljaju svećenici, predvođeni biskupom, i vjernici iz različitih župa naše biskupije. Tako je bilo i ove godine. G. Biskup predvodio je najprije misu u 9 sati na mađarskom jeziku, a potom u 11 sati na hrvatskom jeziku. Prigodne propovijedi i na jednoj i na drugoj misi održao je preč. Andrija Kopilović, biskupski vikar za pastoral.

PROŠTENJE NA TEKIJAMA

I ove godine je 5. kolovoza, na blagdan Gospe sniježne, održano proštenje na Tekijama. U to marijansko svetište nekoć su rado hodočastili i naši vjernici. Dugogodišnja je tradicija da u ovom svetištu na dan proštenja sv. misu na mađarskom jeziku predvodi subotički biskup. Tako je bilo i ove godine. On je u 8,30 sati predvodio euharistiju i uputio okupljenim vjernicima svoju nadpastirsku riječ. Svečanu misu na hrvatskom jeziku služio je pomoćni biskup đakovački i srijemski, msgr. Marin Srakić.

PROŠTENJE U DOROSLOVU

Iako u znatno manjem broju, no inače (zbog nestašice benzina), okupili su se hodočasnici iz raznih župa naše biskupije na proštenje u Doroslovu, na blagdan Male Gospe.

Već dan uoči Male Gospe u svetište je stiglo jedanaest autobusa. Večernji program za hodočasnike započeo je svečanom biskupskom misom koju je predvodio msgr. Ivan Péntzes.

Noćni program sastojao se od procesije sa svijećama, moljenja krunice, klanjanja, te predavanja o povijesti Crkve u mađarskom narodu, s osobitim osvrtom na životopise mađarskih svetaca.

U 21 sat u crkvi je bila sv. misa na hrvatskom jeziku, koju je predvodio tajnik Subotičke biskupije vlč. Andrija Anišić zajedno sa titelskim župnikom vlč. Franjom Lulićem.

Na sam blagdan Male Gospe bile su sv. mise na četiri jezika. U 8 sati na slovačkom, koju je predvodio selenički župnik msgr. Mihovil Zolarek, u 9 sati (u crkvi) bila je misa na njemačkom jeziku, koju je predvodio preč. Jakob Pfeifer, župnik u Odžacima, a vani na velikom oltaru bila je svečana biskupska misa na hrvatskom jeziku. Pod tom misom je propovijedao msgr. Marko Forgić, župnik u Sonti. U 10 sati bila je svečana biskupska koncelebrirana sv. misa na mađarskom jeziku.

Dobro je podsjetiti da su nekoć naši stari rado hodočastili i u ovo naše najstarije i najpoznatije svetište u Biskupiji. Vremenom - oživljavanjem Bunarića - broj hodočasnika Hrvata u ovo svetište se smanjio, ali ih je uvijek bilo, pa je uvijek na samo proštenje bila misa i na hrvatskom jeziku u 9 sati.

KOD ŽALOSNE GOSPE U SELENČI

Na blagdan Žalosne Gospe, 15. rujna o.g. slovački vjernici katolici slavili su svetkovinu svoje "Patronke", Žalosne Gospe. Ove godine je slavlje bilo osobito svečano, jer je Euharistijsko slavlje predvodio njihov biskup msgr. Ivan Péntzes. Iako je bio radni dan na biskupsku sv. misu okupilo se mnoštvo vjernog puka. Poslije sv. mise bila je procesija s likom Žalosne Gospe. Ove godine je na ovaj dan prvi put bila u 10 sati sv. misa i na hrvatskom jeziku. Naime, selenički župnik, msgr. Zolarek želio je da u ovim žalosnim vremenima i vjernici katolici iz drugih naroda hodočaste na ovaj dan u Selenču Žalosnoj Gospi, no to je ostvareno tek djelomice, zbog poznatih teškoća u prometu.

I KOD ŽALOSNE GOSPE NA SUBOTIČKOJ KALVARIJU

I na subotičkoj Kalvariji na blagdan Žalosne Gospe bilo je proštenje. Ovo proštenje ima svoj ustaljeni redosljed. Najprije je u 15 sati klanjanje na hrvatskom jeziku. U 16 sati je dvojezična sv. misa. Ove godine ju je predvodio

g. Biskup, a prigodnu propovijed je održao vlč. Slavko Večerin, duhovnik sjemeništa na hrvatskom jeziku, dok je mađarski propovijedao palički župnik g. Josip Leist. U 17 sati je klanjanje na mađarskom jeziku. I misa i klanjanje prikazuju se na jednu nakanu: Kao zadovoljština za uvrede nanesene Bogu grijehom psovke. Dao Bog da i ovogodišnje proštenje na Kalvariji pridonese da ljudi svojim govorom više Boga slave i lakše se međusobno sporazumijevaju.

JOŠ JEDNO PAPINSKO ODLIKOVANJE "PRO ECCLESIA ET PONTIFICIO"

Nakon prof. Beli Gabriću, sv. Otac je ovo najviše crkveno odlikovanje dodijelio g. DONGO FERENCU. G. Dongó Ferenc bio je dugogodišnji nastavnik (23 godine) u Klasičnojvjerskoj gimnaziji "Paulinum" u Subotici. Valja istaći da je on stavio na kocku svoje radno mjesto u građanskoj školi, samo da bi ostao nastavnikom u našoj Gimnaziji. U istoj ustanovi bio je šest godina i vršitelj dužnosti direktora, a pet godina obavljao je službu tajnika. Sve dok mu je zdravlje to dozvoljavalo aktivno je sudjelovao u životu Paličke župe. Poznati su i njegovi napisi objavljeni u Hitéletu pod naslovom: "Razgovor s braćom marksistima", kao i drugi članci. Između ostalog napisao je i povijest martonoške župe. Iskrene čestitke g. Dongu na ovom visokom i zasluženom odlikovanju.

OSNOVANA MLADEŽ "DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI"

U ponedjeljak, 17. kolovoza 1992. godine osnovana je tzv. "Mladež DSHV-a". Prije same osnivačke skupštine oko 200 mladih okupilo se na sv. misi u kapelici Crne Gospe u franjevačkom samostanu u Subotici. Ovom sv. misom mladi su željeli zazvati Božji blagoslov na svoj budući rad. Sv. misu je služio o. Marijan Kovačević, uz koncelebraciju vlč. Andrije Anišića.

Poslije sv. mise u velikoj dvorani "Bunjevačkog kola" održana je osnivačka skupština Mladeži DSHV-a u prisutnosti više od 400 mladih. Ovaj skup je u ime Katoličke crkve pozdravio preč. Andrija Kopilović ističući potrebu duhovno-moralnih vrednota u cjelokupnom društvenom, kulturnom i političkom životu. Za predsjednika ove nove političke organizacije izabran je g. Stipan Stantić, profesor zemljopisa iz Đurđina.

PAPINSKA ODLIKOVANJA NAŠIM SVEĆENICIMA

Sv. Otac Ivan Pavao II. odlikovao je četiri svećenika Subotičke biskupije visokim crkvenim odlikovanjima. Msgr. Franjo Vujković i msgr. Gere László imenovani su Papinskim protonotarima. To ja najviše crkveno odlikovanje kojim može biti odlikovan svećenik. A vlč. gg. Marko Forgić i Miocs József imenovani su Papinskim kapelanima, tako da i oni odsada nose titulu monsinjora.

A.

PORUŠENI NADGROBNI SPOMENICI

Groblja su mjesta koja zaslužuju dostojno poštovanje jer u njima počivaju naši predci koji su nam namrli mnoge vrijednosti.

Zadnjih godina više puta smo čuli vijesti o rušenju nadgrobni spomenika na pojedinim grobljima u našoj biskupiji.

U noći između 4. i 5. rujna ove godine na Velikom katoličkom groblju u Somboru, u ulici Matije Gupca - kraj župne crkve sv. Križa - porušeno je ili teško oštećeno više od trideset grobova. U toj noći puhao je jaki vjetar koji je onemogućio zamjećivanje počinitelja ovog teškog zločina. Mnogi nadgrobni spomenici su samo porušeni, a ima ih i koji su srušeni na drugi grob tako da su istovremeno oštećena dva groba. Na mnogim grobovima i ispred kapele sv. Roka počupani su križevi i okrenuti naopačke.

O ovom nemilom događaju obavješten je mjesni MUP čiji su članovi izvršili uvidjaj. Već su mnoga sredstva informiranja prenijela vijest o ovom činu. U mjesnim sredstvima priopćavanja

prema je pažnje posvećeno ovako teškom zločinu koje zaslužuje svaku osudu. S pravom se pitamo: Nije je li ovo samo jedan u nizu drugih oblika prijetnje vjernicima na ovim prostorima?

FI.

IN MEMORIAM

GABRIJEL CRNKOVIC

svećenik

U nedjelju, 21. lipnja 1992. godine, u svećeničkom domu "Josephinum" u Subotici preminuo je, iznenada, vlč. GABRIJEL CRNKOVIĆ.

Rodio se 10. rujna 1912. godine u Subotici. Gimnaziju je završio u glasovitom travničkom sjemeništu, a teološke studije u Sarajevu i Zagrebu. Tokom svog pedesetogodišnjeg svećeničkog života obavljao je mnoge dužnosti. Prije odlaska u mirovinu bio je 18 godina duhovnik u subotičkom sjemeništu "Paulinum". No najviše je volio i najviše vremena provodio je u župi Isusova Uskrsnuća u Subotici. Ondje je 15 godina bio župnikom. U toj je župi rado pomagao, osobito kao ispovjednik, i kao duhovnik sjemeništa i kao umirovljeni svećenik. U crkvi Isusova Uskrsnuća ispovjedao je i u subotu, dan uoči svoje smrti.

Bio je vrstan kateheta. Mnoge generacije pamte njegove zorne kateheze. Mnogi su ga uspoređivali s o. Antom Gabrićem - sam je želio poći u misije, ali ga je bolest u tomu spriječila - i on je svojim biciklom, dok su mu god snage dopuštale, krstarilo po Subotici i subotičkoj okolici, zadržavajući se usput u razgovoru s ljudima. Djeca osobito pamte to njegovo krstarenje. Nije prošao pored njih a da im nije dao bonbonu, a usput im je uvijek rekao koju riječ o Isusu.

Njegova najveća vrлина bilo je ispovijedanje. Njegov ga je prijatelj i nasljednik u župi Isusova uskrsnuća, msgr. Bela Stantić, usporedio s o. Gerardom Stantićem i sa sv. Leopoldom Mandićem. Uvijek je rado ispovijedao. Može se reći da je bio "ispovjednik Subotičana" i "ispovjednik redovnica". Više od dvadeset godina bio je katedralni ispovjednik. I u subotu navečer ispovijedao je kod večernje mise. U ispovijedi je bio živa slika milosrdnog i nježnog Boga Oca. Penitentima je načešće upućivao riječ: "Nemoj kloniti".

Velik je i omiljen bio "otac Gavro" i zato ga je naš "vječni počinak" ispratilo mnoštvo vjernika. Sv. misu zadužnicu i sprovodne obrede predvodio je, 23. lipnja, subotički biskup msgr. Ivan Pènzès, uz sudjelovanje pedesetak svećenika. Prigodnu propovijed održao je msgr. Bela Stantić, generalni vikar Subotičke biskupije. Sprovodna sv. misa bila je u crkvi Isusova Uskrsnuća. Poslije mise u procesiji

otpratili smo tijelo dragog Pokojnika kroz park i ulice kojima je on tako često i tako rado išao, do svećeničke grobnice u subotičkom Bajskom groblju, gdje će u miru čekati uskrsnuće tijela.

A.A.

UMRO JE OTAC GAVRO

(propovijed nad otvorenim lijesom - u crkvi Isusova Uskrsnuća)

Božjom voljom i milošću, u nedjelju 21. lipnja 1992. godine, prije podne, na dan sv. Alojzija, preminuo je dragi nam svećenik, otac Gavro, kako smo ga od milja zvali.

G. Gabrije Crnković, rođen je 10 rujna 1912. godine od oca Kale i majke Kate rođene Pavluković. Svoje djetinjstvo proživio je u Gatu uz rođenu braću Marka i Matiju, te polubrata Ivana, gdje je uvijek rado navraćao. Volio je svoje "Gaćane" a i oni njega. Nakon završene osnovne škole, javlja se u sjemenište. Tadašnji biskup Lajčo Budanović šalje ga u Travnik kod Isusovaca, a onda na bogosloviju u Sarajevo, da bi zadnju godinu završio u Zagrebu. Svećenički red podijelio mu je biskup Budanović Subotici 1937. godine s još četrnaesticom svojih vršnjaka među kojima su bili + biskup Matija Zvekanović, + Aleksa Kokić, + Albe Vidaković i drugi. Budući da ih je bilo iz Subotice sedam, Mladu Misu je prikazao tek u drugom krugu u crkvi sv. Roka.

Nakon ređenja poslan je za kapelana u župu sv. Marije u Subotici. Nakon dvije godine poslan je u Đurđin za vikara, a odatle nakon godinu dana odlazi u Sombor za kapelana. Slijedeće godine ja kapelan u Sonti, a odatle 1942. godine dolazi u Suboticu u župu sv. Terezije. Zatim je bio kapelan godinu dana u župi sv. Jurja u Subotici, a onda četiri godine kapelan + Blašku Rajiću, u sv. Roku. Odatle će opet doći u sv. Tereziju i tu će ostati do smrti biskupa Lajče Budanovića, 1958. godine. Novi biskup, sad već pokojni, Matija Zvekanović podjeljuje mu svoju župu Isusova Uskrsnuća u Subotici, gdje će ostati petnaest godina. Tu će se sav dati za svoj narod. Ova mu je župa osobito prirasla srcu, pa je i nakon prelaska na novu službu duhovnika u sjemenište "Paulinum" 1972. godine, u nju svakodnevno dolazio i tu bio na raspolaganju župniku i vjernicima. Duhovničku službu vršio je sve do odlaska u mirovinu (1989) godine kada je prešao u "Josephinum" dom za stare i umirovljene

svećenike. Ondje ga je Gospodin pozvao u vječnost.

Kao mladi svećenik Pokojnik je želio poći u Misije. Tu želju bi vjerojatno i ostvario da ga zdravlje nije iznevjerilo. Spadao je među one duše koje Gospodin zove "malenima". Kad sada promatramo njegov život možemo zaključiti da mu je život bio sličan sv. Leopoldu Mandiću koji je svoju svetost ostvario u ispovjedaonici. U ispovjedaonici je stekao mnoge prijatelje. Možemo reći da je umro u ispovjedaonici. Još je u subotu ujutro ispovjedao u župi Isusova Uskrsnuća, a navečer u katedrali (samo jedan dan prije svoje smrti). U nedjelju smo ga čekali, ali nije došao, jer je morao poći u vječnost.

Bilo je ugodno slušati na slavlju njegovog pedesetgodišnjeg jubileja svećeništva kako se javljaju redovnice i svećenici kojima je otac Gavro pomogao ostvariti zvanje. Za njegovo vrijeme iz župe Isusova Uskrsnuća Mladu Misu je prikazao vlč. Julije Bašić, a u sjemenište je otišao vlč. Ivan Prčić.

Kao svećenik koji je možda najviše bio povezan s dragim Pokojnikom - još kao ministrant, pa kasnije kao mladi svećeni, te poslije i njegov nasljednik u župi Isusova Uskrsnuća, kao svećenik komu je Pokojnik puno pomagao, mogu reći da sam u njemu našao puno vrline koje trebaju resiti svećenika. Prije svega gospodin Gavro bio je svećenik molitve. Uvijek smo ga vidjeli s taškom u kojoj je bio Časoslov, koji mu je bio sav iskidan od česte uporabe. Bio je veliki Marijin štovatelj i uvijek je poticao na tu pobožnost. Pokojnik je bio siromašan svećenik. Sve je svoje podijelio. Nije morao biti siromah, ali je jako cijenio djela milosrđa. Nitko to nije ni znao, niti primjetio. Držao se onog: Nek ne zna ljevica što čini desnica. Umro je bez "imanja" - testamentarno nije imao što ostaviti. I ono malo što mu je preteklo ostavlja siromašnim bogoslovima i za misije. No najljepša rlina mu je bila ljubav prema gešnicima. Nikad mu nije dosadilo ispovijedati. U ispovijedi je bio uvijek na strani penitenta, a najčešća riječ mu je bila: Nemoj kloniti. Ljudi su primjetili njegovu zauzetost za njihovu dušu i zato su se rado kod njega ispovjedali. Mogu reći da su se ljudi u gradu od svećenika najviše interesirali za oca Gavru.

Okolo njegovog odra okupili su se mnogi njegovi zahvalni dužnici. Mnogi njegovu smrt doživljavaju kao gubitak. No s druge strane kao vjernici zahvalni smo Bogu što smo ga imali i što mu je Gospodin udijelio milost da do smrti može biti aktivan i neumoran. Uvjereni

smo da će Gospodin onoga koji je na zemlji
tkao velikodušno dijelio milosrđe, i njemu biti
milosrdan.

Bela Stantić

NA RASTANKU OCU GAVRI

Otišao je, vratit nam se neće
naš dobri, voljeni otac Gavro.
Činilo nam se kao da se šeće,
od katedrale do naše crkve male.

Žurio se jutrom na Kalvariju,
znao je tu ga duše čekaju.
A navečer u katedrali
kod njega se svi ispovidaju.

Kada bi pokornik kod njega ušao:
"Prijatelju dragi, dobro mi došao!"
Sidio bi sve do kraja mise,
čekao, molio, zadnji izašao.

Ko da nas je htio sve poisповidat
da zemlja bude od griha čista.
Da se raduje s nebeskih kosi,
kad stigne do svog Isusa Krista.

Znam više naših duhovni zvanja
koji ocu Gavri zahvaljuju.
A sad kad je prišao u vičnost,
od Njega opet pomoć očekuju.

O, oče Gavro, to je tvoja župa.
Tu si se rodio, tu si i pokopan,
tu si službovo tolike godine,
radeći za duše iz dana u dan.

Uvik si bio skraman i ponizan.
najveći, a uvik zadnji si bio.
Jednostavan, nevin ko' anđo,
zato Te Isus, toliko volio.

O, dobri oče, nemoj zaboravit
rod svoj koji si u srcu nosio.
Moli se za njega kod dragog Boga,
da nikad viru ne bi izgubio.

Naša ti srca i duše zbore, mole:
Hvala Ti, i pokoj vični Ti bio!
Uživaj slavu kod Oca Nebeskog
koju si na zemlji vridan zaslužio.

U Subotici, 31. srpnja 1992.

Kata Ivanković Stantić

OPET JEDAN ISPRAĆAJ
- sa oproštajem na Mirogoju -

Uvjerena sam da će netko, tko bolje
znade, (za naše sestre) iscrpno napisati nek-
rolog o našoj s.Vianeji. A ja ovaj svoj prikaz
pišem kao za one koji ništa ne znaju o njoj.

Neću ovdje govoriti, da smo svoju Sestru
otpratili na "vječni počinak" kako se to obično
kaže. Jer, zagrebački Mirogoj sa svojim drvo-
redima i spomenicima više liči na perivoj koji
se može tek zamisliti nego li na pokapalište
mrtvih. A tako i sva druga kršćanska groblja
svojim križevima i natpisima svjedoče vjeru u
vječni život i uskrsnuće. Ona su sao privre-
meno počivalište naših Pokojnika. I s.Marija
Vianeja - Dragica Brkić s tom nadom je živjela
i preminula.

Rođena je 1934.godine u Lovincu u Lici.
Još u djetinjstvu i mladosti iskusila je život
prognanika u II svjetskom ratu, jer je sa svojim
roditeljima i mlađom sestrom Ružom morala
bježati iz rodnoga kraja. Nakon traganja, smje-
stili su se u Budrovcima blizu Đakova. Tu su

se rodila i ostala braća: Stipo, Karlo, Ivica. Dragica kao najstarija morala je pomagati bolesnoj majci u odgoju mlađe braće i u brizi za obitelj.

Kroz kršćanski življenu čistu mladost nicalo je u njoj redovničko zvanje. Ostvarila ga je pod mudrim vodstvom blagopokojnog biskupa S.Bauerleina kome se povjerila. Kao zrela djevojka stupila je u Družbu ss.Naše Gospe s maticom u Zagrebu. Nakon formacije položila je 1958. redovničke zavjete. Ubrzo su poglavari i odgojiteljice otkrile u njoj lijepe duhovne i fizičke sposobnosti. Iako samo sa osnovnom školom, odlikovala se velikom prirodnom inteligencijom. Pokazala se i kao vrsna domaćica, pa su je predpostavljeni, nakon par godina rada na manjim mjestima, postavljali za glavnu kuharicu na ključna mjesta Družbine djelatnosti: Zagreb - Matica, Subotica - Biskupija i Sjemenište, Holzkirchen - Starački Dom (Njemačka).

Kaže stara latinska izreka: "De mortibus nihil nisi bene". Što bi na našem značilo: "O mrtvima samo dobro!" Kod naše drage s.Marije Vianeje pozitivne kvalitete su toliko naglašene, da se iz našeg sjećanja lako brišu uspomene na one naravne ljudske slabosti, bez kojih nijedan pozemljak nije. Ovdje ću spomenuti samo neke od tih vrлина, za koje mnogi od nas može posvjedočiti.

Poznati nam je onaj njezin srdačan smiješak. Možda to nije najvažnija crta njezina karaktera, ali je toliko bio uočljiv da ga moram staviti na prvo mjesto. Proizlazio je iz njezina široka srca i odražavao se u njezinim sjajnim očima. Osvajao bi svakoga kome ga je ona poklonila. A takvih sretnika je bilo jako puno, jer je s.Vianeja svojom ljubavlju željela obuhvatiti sve ljude.

Pa ipak, u širokim prostranstvima njezine ljubavi netko je imao prednost. To su svećenici i sjemeništarc. Taj privilegij mogli su iskusiti kroz osam godina njezina rada u subotičkom sjemeništu i danas živuće ekipe svećenika. S koliko je samo ljubavi pripremala hranu za te svoje šticićenike. No, uz ove Božje odabranike još jedna kategorija ljudi bila joj je na srcu: siromasi i patnici. Međutim, uz te svoje ljubimce, moramo priznati da s.Vianeja nije uskraćivala ljubav i brigu za svoje susestre i ostale ukućane. Poznata je bila njezina gostoljubivost prema svakome tko bi se navratio. Događalo se npr. da je g.biskup ili tko drugi tek oko pola 12 najavio goste. A s.Vianeja je u svom zanosu za ljude već u pola jedan poslala gore fini ručak.

Takvo radosno služenje braći ljudima našlo je svoje plodno područje kad su je poglavari 1978.godine poslali u Starački dom u Njemačkoj. U toj kući patnje mogla je na sebi svojstven način u punoj mjeri zaživjeti zajedništvo s Isusom koji se "daje i dariva kao kruh što se lomi".

Prema svojim silama i mogućnostima koje su joj diktirale prilike u tuđini i tu je nastojala svojim smiješkom obasjavati dane starih i nemoćnih o zalasku sunca njihova života.

Nakon godina rada za patnike u tuđoj zemlji i žrtvovanja za materijalne potrebe svojih sestara, godine 1990. vratila se s.Vianeja u voljenu domovinu za kojom je kroz sve to vrijeme čeznula svom dušom. I brzo po povratku u kuću Maticu pokazali su se prvi znakovi podmukle bolesti koja ju je pokosila U ožujku 1991. operirana je u Zagrebu na Institutu za tumore. Već kod same operacije vrsni i brižni liječnici konstatirali su da je zloćudni tumor zahvatio duboko u organizam. I nisu bili sigurni koliko će joj moći medicina pomoći. No, i u toj bolesti koja je brzo napredovala, s.Vianeja je ostala sebi slična u brizi za patnike. Sa svojim bratom više puta je išla u Njemačku skupljati humanitarnu pomoć za svoj prognani narod. Kad su je sestre odvrćale od takva umaranja, govorila bi: Radit ću dok mogu.

U lipnju ove godine njezino stanje se veoma pogoršalo s metastazama u plućima, želucu i jetri. Znala je što je čeka i svjesno je prihvaćala. Kad joj je jedna sestra rekla neka se moli za svoje ozdravljenje, odgovorila je: "Neću! Poklanjam svoj život jednoj majci koja ima djecu..."

Posljednjih dana muka imala je sreću da su pored sestara iz njezine red.zajednice uz njenu bolesničku postelju često bila prisutna i njezina braća i sestra joj Ruža. Željeli su joj uzvratiti ljubav kkoju im je ona od malih nogu obilno poklanjala.

Kroz dva posljednja dana kao da je s.Vianeja pala u agoniju. Jedva je što mogla progovoriti. Sestra koja je dan prije smrti bila kraj umiruće pripovijeda: "... U jednom momentu s.Vianeja pruži svoje nemoćne ruke i slabim glasom reče: Oče, daj mi svoju ruku... To su posljednje riječi kojih se sjećam od s.Vianeje", zaključila ta sestra.

Dana 29. vrućeg kolovoza bila je Gospina subota. Isus je u pratnji svoje Majke došao po svoju zaručnicu. Tako je naša s.Vianeja okružena ljubavlju svojih sestara i obasjana plamičkom blagoslovljene svijeće predala

svoju dušu u ispružene Očeve ruke... Uz krevet umiruće stajala su dva njezina voljena brata. Karlo je držao jednu a Ivica drugu ruku. Dok je brat Stipo patio u dalekoj Kanadi što radi svoje bolesti nije mogao doći...

Čim se saznalo za smrt s.M.Vianeje, njezine su sestre posvuda svoju molitvu za olakšanje pretvorile u molitvu za njezin pokoj. A zahvalni svećenici u Subotici i drugdje žurili su prikazati svetu Žrtvu za nju. Sprovod se mogao obaviti tek 2.rujna 1992. u 14,45 h. A ova sprovodna povorka kroz divne mirogojske aleje činila mi se kao jedna vjersla proslava puna nade u nagradu za vjernost do kraja. Sestre su lijepo organizirale molitvu i lit. pjevanje kojim su uzveličale obrede koje je predvodio Preuzv.g.J.Jezerinac uz sudjelovanje nekoliko svećenika. Među njima bili su i predstavnici iz Subotice vlč.g.P.Konc i vlč.g.J.Fuleki. Preč.g.Labaš župnik sv.Blaža je u nadgrobnom slovu vješto sročio sažetak života i rada drage nam Pokojnice. Uz članove obitelji i velik broj sestara sa svih strana okupio se i lijepi broj poznanika i prijatelja s.Vianeje i obitelji.

Nakon sprovoda bila je Zadušnica u crkvi Krista Kralja, a zatim su svi pozvani pošli na Karnine u dvorani župe sv.Blaža, koje su priredile sestre iz kuće Matice u dogovoru s njezinom obitelji.

Eto, tako smo s ljubavlju ispratili našu dugu Sestru M.Vianeju na mirogojsko počivalište mrtvih u nadi da ćemo se opet sresti sa svima koji su pred nama otišli u vječnost.

Ovdje ću spomenuti jednu simboličku ali i potresnu stvarnost. U velikoj grobnici Družbe ss. Naše Gospe, s.Vianeju su, uz našu s.Boženu (38 g.), dočekala dva prognanika iz rodbine sestara, koje smo ove godine primili u svoj grob, dok ne budu mogli biti preneseni u njihov oslobođeni zavičaj...

s.Marija Anđelina Kujundžić

+KŐMÍVES KÁROLY

19. kolovoza 1992. godine Gospodine je s ovoga svijeta pozvao k sebi umirovljenog kulskog dekana-župnika preč. g. Kőmíves Károlya. Umro je u 78. godini života i 53. godini svećeništva nakon duge i teške bolesti. Rodio se 21. veljače 1915. godine u Bečeju. Teološki studij završio je u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 1940. godine u subotičkoj katedrali. Svećeničku službu obavljao je u mnogim mjestima naše biskupije.

Svetu misu zadušnicu u župnoj crkvi u kuli, 21. kolovoza u 9 sati, uz koncelebraciju brojnih svećenika, predvodio je subotički biskup msgr. Péntzes. Sprovodne obrede, na centralnog groblju u Bečeju, predvodio je zrenjaninski biskup msgr. Huzsvár László.

Gospodin mu bio milostiv i obilno ga nagradio za sve što je učinio za Bačku crkvu.

A.

FOND "BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ"

(od 08.03. do 21.09. 1992)

Sestre Naše Gospe "Anuncijata" ...	HRD 130000
Sestre Naše Gospe - Biskupija ...	50000
Dr Vacić ...	Ft 100000
M.P. ...	50000
Josip i Marija Anišić ...	19.5000
Bela Stantić ...	35000
Božena Vučević ...	90000
A.M. ...	200000
Andrija i Ivanka Ivanković ...	50000
Stjepan Beretić ...	40000
Elizabeta Gajić ...	70000
Obitelj P. ...	300000

Hvala svima!

Lijepo molimo sve župnike da novac za SVEV prodane primjerke Bačkog klasje, ove godine dostave blagajniku najkasnije do 15. listopada - razlog znate i sami. Hvala na razumijevanju!

"BAČKO KLASJE" - izdaje Institut „Ivan Antunović“, Subotica, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK mr. LAZAR IVAN KRMPOTIĆ, 21400Bačka Palanka, Trg brastva i jedinstva 28. Telefon: (021) 740-468. Uređuje UREDNIČKO VIJEĆE. Suradnju i dopise slati na adresu odgovornog urednika. ADMINISTRACIJA LISTA: Župni ured Isusova Uskrsnuća, 2400 Subotica, Gajeva 2, Telefon: (024) 21-496. Narudžbine i uplate slati administraciji. List izlazi šest puta godišnje. List je oslobođen od poreza za promet na osnovu mišljenja Republičkog sekretarijata za informacije, Beograd, br.413-01-272/91-01 od 28. II. 1991. Tisak: LOGOS - grafička radnja, 24426 Totovo Selo Zlatiborska 4.